

**El cardenal Vidal i Barraquer
als cinquanta anys
de la seva mort.**

139

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma (*exhaurit*).
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà (*exh.*).
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer.
- 3 Parròquia i comunitat.
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església.
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa.
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (*exh.*).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collet i Bancells.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (*exh.*).
- 9 Pastoral rural (*exh.*).
- 10 Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església.
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (*exh.*).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escotisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Ant.: J.M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nordafricana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia (*exh.*).
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aínsa. Antologia: Josep Carner (*exh.*).
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església.
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Taizé: el concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F.V. Garcia, «el rector de Vallfogona»
- 38 El laicat, avui.
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975.
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966.
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres.
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976.
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe.
- 48 Confirmació i comunió. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» 1963 (*exh.*).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (*exh.*).
- 57 Aparellament i matrimoni (*exh.*).
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Taizé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana.
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (*exh.*).
- 71 Cristians catalans al Tercer Món.
- 72 Pastoral del bateig (*exh.*).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (*exh.*).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religiosos als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (*exh.*).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (*exh.*).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J.B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdaguier.
- 100 La Venia pasqual.
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
- 102 Religiositat popular.
- 103-104 La classe de religió (*exh.*).
- 105 Acollir el deficient (*exh.*).
- 106-107 El cant a les esglésies.
- 108 Fe i cultura postmoderna.
- 109 Els nous moviments (*exh.*).
- 110 La parròquia. L'arxioprest. Parròquies sense preveres. Llangua i pastoral.
- 111 L'Església i el Mil·lenni de Catalunya.
- 112-113 Mitjans de comunicació i pastoral.
- 114 Religiosos i religiosos a Catalunya.
- 115-116 Presència dels cristians en el món.
- 117 Els cristians i el voluntariat.
- 118 Els cristians i el nacionalisme.
- 119-120 Obrador I: Inici de curs.
- 121 Realisme i utopia.
- 122 Obrador II: Pasqua.
- 123 Padrinatge comunitari. Antologia: J. Ruyra.
- 124 La pastoral rural a Catalunya.
- 125 Els jesuïtes a Catalunya.
- 126 La sacramentalització, encara.
- 127-128 La pastoral als santuaris.
- 129-130 Església catalana: la necessària llibertat.
- 131 Qüestions sobre la missa dominical.
- 132 Un concili pastoral per a Catalunya.
- 133-134 Les noves migracions.
- 135 Cardijn i la JOC.
- 136 Amb els més pobres.
- 137 Materials per a les vacances.
- 138 El sagrament de la Reconciliació.
- 139 El Cardenal Vidal i Barraquer. El Concili Català.

QUA DERNS DE PASTORAL

139

1 9 9 3

SUMARI

- **PÒRTIC**
El Cardenal Vidal i Barraquer a QUADERNS 7
- **CONCILI CATALÀ**
Pla de treball del Concili a la Diòcesi de Girona 11
Perplexitats i conviccions,
Joan Ramon i Cinca 18
- **ESGLÉSIA EN MARXA**
Primer Congrés d'Història de l'Església catalana,
Joan Busquets 24
Les jornades «Església i País» a Solsona,
Climent Forner 29
- **LECTURA**
L'encíclica «Splendor veritatis», *Jesús Huguet* 32
La Paraula de Déu més a prop, *Joan Llopis* 36
- **TESTIMONI**
El cardenal Vidal i Barraquer als cinquanta anys
de la seva mort, *Hilari Raguer* 40
- **QUATRE VENTS**
Girona, *Jaume Reixach* 62
Mallorca, *Pere Llabrés* 67
Menorca, *J. Bosco Faner* 71
Urgell, *Antoni Mirabet* 74
Vic, *Sebastià Codina* 77
- **VIDA DEL CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS**
Memòria del curs 1992/1993, *Josep M. Totosaus* 82

RELLEU EN LA DIRECCIÓ DEL CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS I DE QUADERNS DE PASTORAL

NOTA EXPLICATIVA

El Centre d'Estudis Pastorals va començar les seves activitats el 10 d'octubre de 1968. Erigit canònicament a l'arxidiòcesi de Barcelona, és regit per un Consell de Direcció que està format per un delegat de cada una de les vuit diòcesis catalanes i per dos representants de la Unió de Religiosos de Catalunya. El president és un bisbe delegat de la Conferència Episcopal Tarraconense. Durant molts anys aquest càrrec ha recaigut en l'arquebisbe de Tarragona, el Dr. Pont i Gol, primer, i el Dr. Torrella, els deu últims anys.

Durant els 25 de vida del centre, n'han estat director i secretari Mn. Joan Batlles i Mn. Josep Totosaus, respectivament.

Fa temps que, per raó d'edat, Mn. Joan Batlles havia manifestat el desig de ser substituït en el càrrec de director. El Consell de Direcció havia fet alguns noms de candidats, però se'n presentà un de sol a la Conferència Episcopal Tarraconense, i el seu bisbe hi posà la negativa perquè el necessitava. Aleshores el Dr. Ricard M. Carles proposà Mn. Francesc Pardo, el qual obtingué el suport de tots els bisbes de la Tarraconense.

En la reunió del Consell de Direcció del dia 5 de novembre de 1993, el Dr. Torrella proposà la candidatura de Mn. Pardo, el qual fou elegit. A primers de desembre el Dr. Carles, arquebisbe de Barcelona, confirmava el nomenament de Mn. Francesc Pardo com a director del C.E.P., fundació autònoma de l'arxidiòcesi de Barcelona

Mn. Totosaus, en carta del 9 de novembre, presentà al president del C.E.P., com una decisió irrevocable, la dimissió del seu càrrec de secretari.

El relleu de Mn. Batlles, després de 25 anys de director del C.E.P., no suposa, per part dels bisbes de la Tarraconense, ni una mostra de desconfiança vers ell ni cap mena de desautorització del camí que ha seguit el centre. Ben al contrari, el C.E.P. ha desenvolupat una excel·lent tasca de formació i difusió pastorals a tot Catalunya.

En la reunió del Consell de Direcció del proppassat 16 de desembre el

Dr. Torrella presentà el nou director del centre i de la revista «Quaderns de Pastoral» i remarquè que Mn. Pardo era prou conegut com a col·laborador, de molt de temps, en les tasques del C.E.P. i amb suficient experiència pastoral. El Consell de Direcció encarregà al nou director que dialogués amb els responsables de la Facultat de Teologia de Catalunya per tal de formular un projecte adient a fi que el C.E.P. esdevingui un Institut Superior de Pastoral, tot i continuar amb les tasques que ha dut a terme fins ara.

El Consell de Direcció també acordà prendre part en la preparació del Concili Provincial Tarraconense fent una aportació sobre el tema «La comunió eclesial i la coordinació interdiocesana de les nostres Esglésies».

En començar l'any 1994 tots som cridats a renovar la fidelitat a l'Evangeli i l'actitud de servei a l'Església que peregrina a Catalunya.

10 de gener de 1994.

*Ramon Torrella Cascante,
Arquebisbe de Tarragona,
President del Consell de Direcció del
Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes.*

NOTES INFORMATIVES DE LA DIRECCIÓ

1. Amb data 19 de desembre de 1994 el director del C.E.P. ha designat com a secretari de direcció a Mn. Manel Simó i Tarragó, prevere de Barcelona i periodista, per tal que l'ajudi en les tasques de direcció i secretaria del Centre i de Quaderns de Pastoral, fins que no es procedeixi al nomenament d'un nou secretari del Centre d'Estudis Pastorals, tal com està previst en els Estatuts.

El consell de direcció fou assabentat d'aquest nomenament i hi donà el vist i plau.

2. A la reunió del Consell de redacció de QUADERNS DE PASTORAL convocada pel nou director el dia 11 de gener de 1994 van presentar la seva dimissió Josep Hortet, Salvador Bardulet, Jaume Duch, Josep Maria Fisa, Jesús Huguet i Mateu Terrats.

3. Aquest número, però, ha estat preparat per l'antic director, Josep M. Totosaus, mossèn Josep Hortet, secretari de Redacció i l'antic Consell de Redacció.

PÒRTIC

LA MEMÒRIA DE VIDAL I BARRAQUER A «QUADERNS»

«QUADERNS DE PASTORAL» ja en el segon número, del novembre de 1969, parlava del cardenal Vidal i Barraquer en la crònica d'Oliva Torras que es feia ressò de la celebració del centenari del seu naixement i comentava la jornada feta a Montserrat, convocada per l'abat Cassià Just, amb l'assistència de 220 preveres i els bisbes Masnou de Vic i Daumal, auxiliar de Barcelona. A la vegada ofería unes taules cronològiques que emmarcaven la vida de Vidal i Barraquer i ofería una «antologia» de textos que el mostraven com a pastor i com a

defensor de la llibertat de l'Església, de la pau i de Catalunya. Precisament en la reunió de Montserrat es parlà de l'espès silenci entorn de Vidal i Barraquer, tractat «com un proscrit», citant el pròleg de Ramon Muntanyola a la biografia que aquest havia escrit i estava a punt de sortir: «Vidal i Barraquer, el Cardenal de la pau».

En el número 4 de «QUADERNS» es transcriu la magnífica conferència de l'historiador Josep Benet llegida en l'esmentada jornada de Montserrat, amb el títol de «La lluita del cardenal Vidal i Barraquer com a home d'Església». Benet diu que «en morir, semblà un home vençut, fracassat, depassat, però han passat els anys i cada dia anem veient més clar que ell va ser l'autèntic home d'Església, el bisbe de tot el seu poble, el cardenal de la pau... Avui se'ns apareix com una de les més grans figures de l'Església universal d'aquest segle i com una de les més grans personalitats de la història del nostre poble».

En el número 8 de «QUADERNS» de l'octubre del 1970, Albert Manent amb el títol de «mossèn Muntanyola i Vidal i Barraquer» comenta l'homenatge fet a mossèn Ramon Muntanyola i l'èxit assolit pel seu llibre amb tres edicions en pocs mesos.

L'any 1978 en ocasió del retorn de les despulles del cardenal Vidal i Barraquer a la catedral de Tarragona, vam publicar el número 53 com a monogràfic dedicat a la seva persona. Repassant ara el seu contingut, continuem apreciand el gran valor de les col·laboracions, tant pels aspectes tractats com per les persones que hi van escriure: Josep Pont i Gol, llavors arquebisbe de Tarragona i president del consell de direcció del CEP; Miquel Batllori, jesuïta historiador i Victor Manuel Arbeloa, historiador navarrès, coeditors de l'arxiu de Vidal i Barraquer; els benedictins Miquel Estradé, Josep Massot i Hilari Raguer; el prevere historiador Casimir Martí; Fernando Urbina, sacerdot originari de Múrcia, afincat a Madrid, director de la revista «Pastoral Misionera», que morí l'any passat. També són molt interessants els testimonis escrits del secretari particular de Vidal i Barraquer, Joan Viladrich, i del canonge tarragoní Vicenç Nolla, juntament amb unes breus glosses a la

figura de Vidal i Barraquer de Manuel Irujo, ministre de la justícia durant la República, del cardenal Tarancón, dels bisbes catalans: Briva, Buxarrais, Camprodon, Capmany, Carles, Cases, Daumal, Deig, Guix, Jubany, Malla, Martí, Masnou i Moncadas.

Tot plegat constitueix un veritable memorial sobre el que és i significa en l'Església de Catalunya la persona del cardenal Vidal i Barraquer i representa una valuosa aportació per a l'assumpció del seu testimoni.

En parlar avui novament del cardenal Vidal i Barraquer volem continuar fent viu i present en la nostra Església el seu testimoni, ara que estem en temps de Concili provincial, una iniciativa que ell acaronava de realitzar en el seu temps.

DADES BIOGRÀFIQUES

Ens ha semblat útil reproduir les dades biogràfiques publicades pel secretariat tarragoní de la comissió Vidal i Barraquer, tal com vam presentar en aquell número monogràfic:

- 1868 Naixença a Cambrils, el 3 d'octubre.
- 1887 Estudis de dret a Barcelona, fins el 1893.
- 1895 Entrada al seminari de Barcelona.
- 1899 Ordenació presbiteral, el 17 de setembre.
- 1909 Vicari general i provisor de l'arquebisbe Costa i Fornaguera.
- 1991 Vicari capitular en seu vacant.
- 1913 Vicari general i provisor de l'arquebisbe López Peláez.
- 1913 Nomenament de bisbe, administrador apostòlic de Solsona, per Pius X.
- 1914 Ordenació episcopal a Tarragona, el 26 d'abril. Entrada a Solsona el 23 de maig. Senador.
- 1917 Vocal de la comissió de reforma del Concordat.
- 1919 Arquebisbe de Tarragona. Entrada el 4 de desembre.
- 1921 Benet XV el fa cardenal el 7 de març
- 1931 President de la Conferència de metropolitans espanyols fins el 1936.
- 1936 21 de juliol: sortida de l'arquebisbat i trasllat a Poblet.
23 de juliol: A Poblet és detingut per la FAI. Entra a la presó de Montblanc.
30 de juliol: s'embarca a Barcelona cap a Itàlia.
- 1937 Carta pastoral col·lectiva dels bisbes espanyols que ell no signa.
- 1938 3 de març: carta al general Franco en la qual li demana que negociï la pau.
12 de març: carta al doctor Nwegrín en el mateix sentit.
30 d'abril: ofereix al govern de la República de constituir-se en ostatge perquè els prevers i els fidels que hi ha en les presons siguin alliberats.
- 1939 Febrer. Li és comunicat oficialment que no pot tornar a la seva arxidòcesi.
- 1943 Mor a Friburg, Suïssa, el 13 de setembre.

CONCILI CATALÀ

PLA DE TREBALL DEL CONCILI A LA DIÒCESI DE GIRONA

DELEGACIÓ D'APOSTOLAT SEGLAR

Hem demanat a mossèn Enric Sala, delegat episcopal d'apostolat seglar del bisbat de Girona, que ens fes arribar el pla de treball que han elaborat per a la fase diocesana del Concili provincial català durant el curs 1993-1994. Per les notícies que tenim és la primera diòcesi que presenta un pla de treball explícit i ben estructurat, que pot servir d'estímul i model per altres diòcesis.

El lector jutjarà sobre els encerts del pla proposat. El delegat episcopal ens ha remarcat com a fet molt positiu la iniciativa dels laics en la seva preparació, en concret adults del voltant dels 40 anys, que d'una forma protagonista i activa estan incorporats a la delegació d'apostolat seglar i al consell de laics de la diòcesi.

L'etapa diocesana del Concili Provincial

El 26 d'agost passat, Antoni Calvó en nom del Consell de laics del bisbat de Girona, escrivia una comunicació sobre l'etapa diocesana del Concili provincial «com a campanya social diocesana habitual». Transcrivim la part principal de l'escrit: «El bisbat de Girona, mitjançant la Delegació episcopal d'apostolat seglar i el Consell de laics, cada any, i ja en fa una colla, fa una proposta de treball sobre un tema d'actualitat eclesial i social, destinada a tots aquells grups, moviments o persones individuals que durant el curs vulguin estudiar, reflexionar i compartir criteris sobre el tema en qüestió. Així en els darrers anys s'han tractat temes com: la qüestió social, la immigració i el turisme, la pobresa a casa nostra, els avis entre nosaltres, els joves entre nosaltres, i la família avui.

L'anunci de la celebració d'un Concili provincial de la Tarraconense, que ve a reprendre una tradició secular després de 235 anys d'interrupció, ha estat per a tots els creients un motiu de joia i de satisfacció. Ha estat l'anunci d'un moment fort en la vida de les nostres Esglésies particulars, per al qual cal que ens preparem a participar-hi activament.

En aquest context de desitjar, demanar i necessitar la màxima participació de tothom era evident que calia sumar esforços i no pas dispersar-los: calia enfocar la proposta de treball de la campanya anual cap a les tasques diocesanes del Concili».

En la mateixa comunicació es concreta que d'octubre del 93 a gener-febrer del 94 es presentaran els resultats diocesans de la consulta, agrupats per famílies de temes (el laïcat, l'evangelització, la família, la marginació i el voluntariat, l'Església institució, la formació), i s'intentarà compartir els criteris que han guiat els diversos grups a l'hora de fer la tria dels temes. Després, segons la carta, «ens informarem bé sobre què és un Concili provincial i sobre la història d'aquesta tradició a la Tarraconense. I ens qüestionarem sobre què podem i hem d'aportar al Concili i sobre què n'hem d'esperar i què podem esperar-ne».

De febrer a maig de 1994 es treballaran intensament els temes concrets del Concili. La jornada social que cada any s'ha fet el dia 1 de maig, aquesta vegada es dedicarà als temes del Concili, al matí probablement amb tallers per cada tema, moderats per un especialista en la matèria, i una taula rodona amb col·loqui a la tarda, com a posada en comú de la feina feta i moment de treure conclusions, fer propostes, etc.

Primer moment: Mirem on som

S'ha editat un primer document adreçat a laics, religiosos i preveres, que s'anomena «dossier de recolzament i preparació a la jornada diocesana del primer de maig 1994». En aquest es presenta un breu resum dels resultats de la diòcesi en la consulta sobre els temes del Concili i es proposa que a la vista dels resultats es comenti el següent qüestionari: «1. en quins punts coincideu? per què?; 2. Les nostres coincidències són en allò que realment més ens preocupa individualment?; en allò que creiem que, pel bé de tots, caldria tractar en el Concili?»

S'indica que s'enviï el resultat del treball abans del 15 de març a la Delegació episcopal d'apostolat seglar.

A la diòcesi de Girona 3.028 cristians van respondre a la consulta sobre els temes del Concili que es va fer a tot Catalunya el juny de 1993. El resum de les respostes és el següent:

Laïcat:

– Els laics, homes i dones en l'Església diocesana	6.397
– Un laïcat més compromès en el món	6.306
– Laics amb missió pastoral	5.768

Secularització:

– La situació dels creients allunyats de l'Església.	6.405
– Els joves evangelitzadors dels joves.	5.889
– L'activitat missionera al servei del tercer món.	5.404
– Els no creients en la nostra societat.	5.303
– Com podem ser millor signe i instrument de l'amor de Déu i donar esperança.	5.241
– La mediació dels mitjans de comunicació social.	
Influència en l'estil de vida de les persones.	5.079
– Catequesi i evangelització.	5.047
– El sentit del pecat i la crida a la conversió.	5.026
– Presència dels cristians i del seu missatge en els mitjans de comunicació social.	5.015

Família:

– Les famílies desestructurades. Matrimonis separats, divorciats, els fills d'aquests.	6.276
– La manca d'educació religiosa dels fills a les famílies.	5.878
– La família, església domèstica dins l'Església.	5.309

Missió-Voluntariat:	
- El voluntari en l'Església	5.763
- Les actuacions de la comunitat cristiana en el món dels marginats.	5.642
- Els marginats actuals: drogaaddicció, la Sida.	5.467
- La violació del dret a la vida i a altres drets fonamentals de les les persones i dels pobles.	5.242
- Les institucions de servei de la caritat en la nostra societat.	5.066
Església:	
- El diumenge, la celebració de l'Eucaristia	5.469
- Imatges positives i negatives de l'Església. La seva credibilitat.	5.356
- Què demana i espera l'Església de la societat catalana i aquesta última de l'Església. El que no demana ni espera i s'hauria de tenir en compte.	5.309
- La pastoral de la preparació i celebració dels sagraments.	5.259
- L'economia al servei de la pastoral. L'autofinançament.	5.037
- Les vocacions al presbiterat.	5.013
- La creació de la Conferència episcopal catalana.	1.799
- La dona en l'Església: igualtat de drets amb l'home. (Ordenació).	1.506
Formació:	
- El coneixement i la vivència de la Paraula de Déu.	5.995
- Actuacions tendents a elevar el nivell de formació religiosa.	5.609
- La manca de formació religiosa a l'escola.	5.130

Segon moment: Què anem a fer

Per al novembre-gener es proposa un treball d'informació sobre el Concili provincial, la seva naturalesa i tradició i sobre què significa posar-se en estat de Concili, i es demana que s'afinin les actituds envers una participació plena, especialment el sentit d'esperança en la tasca que anem a emprendre. Amb aquest objectiu es va celebrar una jornada de reflexió a Banyoles el diumenge 14 de novembre on el bisbe de Girona va exposar «per què un Concili català?» i mossèn Miquel Barberà va parlar com a membre del secretariat del Concili.

A la vegada s'ha entregat un segon material per ajudar a la informació i a la reflexió dels grups. Per a la informació s'ha elaborat un petit fullet amb vint preguntes que expliquen el més essencial del que és un Concili provincial. Per promoure una adequada participació en el Concili s'ha enviat també el següent qüestionari: «quines han de ser les nostres actituds personals - com a seglars, com a religiosos/ses, com a capellans- a l'hora de treballar els materials conciliaris?; com ha de ser la nostra aportació: feta amb lliber-

tat, amb realisme, des de la vida de cada dia, amb esperança fonamentada; què hem d'aportar al Concili, personalment, com a parròquia, comunitat, equip o moviment?; què és allò que si no ho aportem nosaltres, ningú no ho farà en el nostre lloc?; què hem d'esperar del Concili, tenint en compte l'àmbit de competències d'un Concili provincial?». Es demanen les respostes abans del 15 de març.

Tercer moment: (febrer-maig 1994) Treballem el Concili

Serà ja la fase diocesana del Concili provincial, quan hauran arribat a les vuit diòcesis catalanes els materials preparats expressament per a participar en els treballs conciliaris. Com subratllen els mateixos documents publicats fins ara pel bisbat de Girona, els passos fets al primer semestre del curs 1993-1994 faran que la diòcesi de Girona estigui ja molt sensibilitzada i preparada per a participar en el Concili provincial. El moment més intens i diocesanament significatiu serà el treball de la jornada del dia 1 de maig, tal com la primera comunicació del Consell de laics que hem citat ja apunta clarament.

20 Qüestions a propòsit del Concili

Finalment creiem interessant com mostra d'un instrument de pedagogia pràctica pastoral en relació el Concili provincial recollir el breu fullet de preguntes i respostes.

1. *Què és un concili?* És una reunió de pastors per a decidir i solucionar. Si és del Papa amb els bisbes, s'anomena «ecumènic». Si és entre bisbes d'una zona o país, s'anomena «provincial».

2. *Per què un concili?* Per seguir els camins del Concili Vaticà II, que desitja que aquestes reunions «gaudeixin d'una nova força» (Ch.D. 36), en la perspectiva d'un nou impuls evangelitzador.

3. *Calia fer-lo, ara?* Sí. En els darrers decennis hi ha hagut canvis radicals en l'estructura de la població i en els hàbits i comportaments socials, a Catalunya. Les referències socioculturals han variat. Cal que l'Església, immersa en la secularitat, sàpiga repensar en comú i a fons la missió d'anunciar l'Evangelí a la societat catalana d'avui.

4. *Què persegueix aquest concili?* Renovar i dinamitzar la pastoral de les nostres diòcesis en una orientació més evangelitzadora. Animar els cristians

de Catalunya a construir l'Església al servei de la comunitat humana. Coordinar l'activitat pastoral de les nostres diòcesis i potenciar la comunió de tots els seus membres.

5. *Per què s'anomena «Concili Provincial Tarraconense»?* Perquè és un concili que afecta tot Catalunya, que en la tradició romana constituïa una província amb la capital a Tarragona. L'Església ha adoptat, des d'antic, aquesta denominació.

6. *Quins bisbats participaran en el Concili Provincial Tarraconense?* Els vuit bisbats que tenen les seus a Catalunya: Barcelona, Girona, Lleida, Solsona, Tortosa, Vic i Tarragona, que és la Seu Metropolitana.

7. *Qui l'ha convocat?* L'arquebisbe Primat de Tarragona, amb el consentiment dels altres bisbes de Catalunya, mitjançant un «Edicte d'indició», signat el 29 de novembre de 1992.

8. *Qui hi és convocat?* Per a les etapes preparatòries, tot el poble de Déu dels vuit bisbats.

Per a les sessions estrictament conciliars: a) amb vot decisor: els bisbes; amb vot consultiu: els vicaris generals i episcopals; els representants dels superiors dels religiosos; el degà de la Facultat de Teologia i els representants dels rectors dels seminaris majors; 48 membres elegits: dos per cada un dels consells presbiterals, consells diocesans de pastoral i capítols de les catedrals. Altres preveres, religiosos i seglars, en nombre proporcionat. Hi poden ser convidades altres persones.

9. *Per què diem que ens troben «en estat de concili»?* Perquè tots estem cridats a participar en la fase preparatòria amb suggeriments, pregària, estudi de temes, informació, interès, esperit de conversió i aportacions diverses.

10. *Quin camí se seguirà?* Primer, una fase de consulta de temes molt àmplia (que ja s'ha fet). Posteriorment s'elaboraran els documents de treball dels problemes a tractar en el Concili, es formaran les comissions d'estudi i es redactaran les ponències.

11. *En quines etapes es desenvoluparà?* Bàsicament en tres: 1992-93: etapa de preparació, informació i sensibilització; 1993-94: etapa diocesana. Ampli tractament a cada diòcesi; 1994-96: etapa interdiocesana i Concili estrictament dit.

12. *A qui afectaran les decisions?* Tot el que s'acordi per majoria serà vinculant per a totes les diòcesis, salvant la comunió amb l'Església universal.

13. *Té precedents aquest Concili?* Hi ha una llarga tradició de concilis a la Província Eclesiàstica Tarraconense. Es remunta a 1600 anys enrera, concretament al 516, en què se celebrà el primer, del que tenim coneixença. De llavors ençà se n'han celebrat més de 160, el darrer el 1757. Dels últims, cal remarcar-ne la defensa del català com a llengua pastoral en els sagraments, la predicació i la catequesi.

Pel que fa a Girona, va ser seu del segon concili (517) i de nou més

(1068, 1078, 1097, 1100, 1101, 1117, 1389, 1473, 1717), a part un altre que se celebrà a Besalú (1077).

14. *Quines diferències hi haurà entre aquest concili i els anteriors?* Una major presència de preveres i, sobretot, de seglars, incloent-hi les dones. La distinció entre vot deliberatiu i consultiu. El reconeixement previ dels decrets conciliars per poder ser promulgats.

15. *Com ens hi podem preparar?* Amb esperit de fe. Amb esperança, realista i coratjosa. Amb amor de Déu i als germans. Amb conversió i pregària. Amb suport a la seva realització.

16. *Com s'ha treballat la primera fase al nostre bisbat de Girona?* S'ha passat una enquesta sobre els possibles temes a tractar, que han respost 3.028 cristians.

17. *Quina han estat els temes més votats?*

a) La situació dels creients que s'han allunyat de l'Església (motius i conseqüències);

b) els laics, homes i dones, en l'Església diocesana;

c) un laicat més compromès en el món

20. *Còm s'hauria de desenvolupar el Concili?* Amb llibertat d'expressió i voluntat de comunió. Amb disciplina de treball i realisme pastoral. Cal continuar l'aprenentatge d'escoltar què diu l'Esperit avui a l'Església catalana.

PERPLEXITATS I CONVICCIONS

JOAN RAMON CINCA

Aquest article l'he redactat com un cas concret d'allò que s'ha d'anar fent per a preparar el Concili Provincial: veure bé la realitat i mirar amb la fe el que Déu vol.

Vaig passar la guerra del 36 al poblet de Bagà, dels 7 als 10 anys. La infància és la nostra pàtria i aquell Bagà del 36, tan concret i estimat és, per a mi, el jardí amagat. Doncs bé, aquest estiu, passejant-nos-hi amb un dels amics d'aquella infància —ara catedràtic universitari— ens dèiem mútuament l'experiència dels dos: «Bagà, la vida, tot, ha canviat més en trenta anys que durant segles; en el nostre Bagà d'infants hi vam viure un tros de vida situat a l'edat mitja». Un canvi tan fort —verificat en aquesta experiència concreta— ha de comportar una crisi de tot. Crec que vivim una crisi d'època. Això ens fa encarar a un cúmul de perplexitats que ens provoca una situació de crisi. També a nivell religiós i a nivell de fe. En aquest testimoni miro de comunicar algunes d'aquestes perplexitats. Però aquesta comunicació m'obliga també a expressar quines són les conviccions que m'afirmen en la pau i la llum de la meua vida, per acabar donant compte d'algunes de les meves opcions que m'omplen de joia i de sentit.

Perplexitats sobre la fe

1. Entrem en un món sense fe (aquell que Jesucrist anunciava: Lc 18,8)? Vull dir ací, a Catalunya, a Europa, als països rics. «Allà on es llença el pa, es pot estimar l'Eucaristia?», ens va dir un amic l'altre dia. Què en queda del poble cristià del nord d'Àfrica, de l'Orient-mig? De la peregrinació a Terra Santa n'he portat la visió de runes i runes: de basíliques, monestirs, ciutats cristianes... La fantasia me les omplia dels milions de cristians que les habitaven, hi pregaven, hi vivien. Què s'ha fet de la pàtria dels «sants pares» de l'Església, dels quals vivim encara?

2. La fe va néixer forta. I va créixer forta, quan fer-se cristià era entrar en la clandestinitat, viure en perill, probablement acabar màrtir. Va ser necessari que les arrels creïxessin, les arrels que són estimar Jesucrist i lliurar-s'hi; viure l'amor de germans; esperar el cel segur després del sacrifici de la vida. I viure això enmig del món pagà, d'una societat buida de sentit, sense

il·lusions profundes. Són els primers tres-cents anys de l'Església dels màrtirs.

Més tard, en el cristianisme esdevingut la religió oficial, tot podia portar a la fe: el culte, la religió, les festes, l'escola, el pensament sobre el que estava bé i el que estava malament, l'autoritat, la tirania. L'Església poderosa per al seva aliança amb el poder o la cultura. Tot i els defectes, va florir una cristiandat. Però amb els segles, ella mateixa –la cristiandat– es va podrir. Potser portava al flanc llavors antievangèliques.

L'Església ha sabut situar-se en la persecució i en el poder: sabrà ara situar-se en el pluralisme? Com un grup més enmig d'altres religions i maneres d'enfocar la vida, la no creença pública, etc.? O serà com un globus de colors d'aquests petits que els nens inflen bufant i amb els quals juguen i que rep impactes a totes bandes i roda arreu?

3. Voler tornar a dominar la cultura, la moral, la societat pot ser una temptació? Buscar per fer-ho la riquesa i el poder? Admetre fins i tot el somni llunyà, en el subconscient, d'una dictadura amb qui mantenir una aliança?

4. Durant uns mesos m'he reunit amb pares de vuit nens de primera comunió. Bon clima; en alguns d'ells hi havia un caliu de records de vida eclesial (internats religiosos, festes benèfiques, idees), viscuda des d'una pobresa «assistida». Em semblava que s'havien anat aclarint moltes coses i que la seva relació personal amb Déu –ja existent– havia quedat il·luminada per Jesucrist. Però, al darrer dia, inesperadament, tot parlant, va sortir com la majoria continuava amb el pensament flotant sobre les reencarnacions, les ànimes que rondan, la igualtat de totes les religions, etc.

Els nens fan la catequesi: dibuixen, canten, aprenen de memòria oracions i respostes, escolten idees... i celebren l'última comunió. Sense l'ajuda de la «societat cristiana», rebent impactes de totes bandes i de tota classe, és possible que la gent arribi a quallar com a creient? La fe serà cosa de pocs? La religiositat general serà sempre com aquella boira que s'estén sobre les planes, però que no té ni densitat ni arrels, que qualsevol airet s'emporta? Encara que per ara i ací, més aviat la porti dins de l'Església; i demà, què? Ja sé que és obra de l'Esperit Sant, però com fer-ho per ajudar que la fe arrelhi?

5. El clima ha canviat: he pogut llegir –ja es poden llegir– diferents testimonis sobre la persecució del 36. Sembla un altre món: s'hi sent l'odi del poble –de molts del poble– contra el fer dels capellans i de l'Església; i de retop, indirectament, l'odi a la fe. Ara hi ha simpatia, interès curiós, potser una atracció secreta. En els vells encara sents un rebuig botit, però la gent de menys de cinquanta anys entra al despatx parroquial en pla d'amics, agradables, en general sense reflexos de revolta o reivindicació.

Si aquest clima favorable va durant, si s'anés aprofundint... Si els homes cada cop més estan en «recerca», per la buidor en què es viu, per la fam i la set creixent de justícia concreta, d'honradesa real, de veritats, d'amistat,

d'amor que provoca la societat competitiva, de consum, corrupta... Qui pot assegurar que no es pugui girar el corrent i que no es pugui produir un interès per Jesucrist i els creients semblant al dels tres primers segles? No comença a haver-n'hi signes?

6. Una tarda era sol dins l'església: van entrar-hi dues nenes -9-11 anys- s'hi passegen, ho miren tot, s'aturen al graó de les llanties, les flametes les captiven. Em pregunten si és veritat que si demanes un desig quan veus caure una estrella, Déu te'l dona, i més coses sobre l'esperit dels morts, etc. Es veu que a casa seva o entre amigues els han dit moltes coses. Tenen la imaginació plena de fantasies religioses. Viuen en un món sagrat ben diferent del meu, del de casa, del de la meua infància i el meu poble. Els conciutadans nostres viuen en aquesta dimensió religiosa? O bé de mica en mica és un món en extinció i en desprestigi creixent? La secularització és real? Quines formes pren avui el sentiment religiós, que tots els homes portem com per instint natural?

7. No presentem un Déu a la nostra mida? A catequesi, a gairebé tots els funerals, es va repetint que Déu ens estima, que ens perdona i que «tranquils» perquè estem salvats: que tots anirem amb Ell (al cel), que el difunt ja hi és.

Per tant, per què fer l'esforç i -en la nostra vida «estressada»- prendre's la molèstia de preocupar-se d'una cosa que si és veritat, ja està assegurada? Quina necessitat pot moure la gent cap a Jesucrist, per la salvació, si pràcticament ja estem salvats? Som a l'època de l'eficàcia i de la rendibilitat. Jesucrist, salvador de què?

Perplexitats sobre l'Església i el seu fer

1. En situació de poder, l'Església ha mirat de respondre a les necessitats religioses de la gent, d'oració personal amb Déu, de gestos que assegurin la seva ajuda, la salvació, la salut, l'èxit. I servint-se'n ha evangelitzat, ha fet conèixer Jesucrist, ha estat com una gestora del món religiós, tot sabent que a través de la predicació de l'evangeli i de la celebració dels sagraments comunicava la vida i la llum de Jesucrist.

Ara, basta aquesta acció? En situació de persecució era el testimoni del martiri, en la pau i en la joia va ser el testimoni de l'amor fratern, el que va atreure molta gent: el «mireu com s'estimen». I avui què cal? on s'ha d'insistir més?

2. En la cristiandat, quan l'Església ha influït en tota la vida de la societat, va estructurar-se en parròquies, que eren com bisbats petits. Eren capaces d'influir en tota la vida. I avui enmig de la fredor de fe de la majoria, en el món plural i exterior, n'hi ha prou amb els «mini-bisbats»? O cal, a més a més, una presència de més a prop -més encarnació- i que pugui arribar i

parlar més a la seva vida? Una Església amb una opció preferencial —o exclusiva— per la pastoral parroquial? O bé una Església que tracta amb més peü d'igualtat altres comunitats i presències (moviments, participació en la vida i en el treball, etc.)?

Amb les poques persones que hi ha, a quines opcions donar prioritat d'inversió dels recursos humans i també dels mitjans econòmics, etc.?

3. A l'hospital on treballa puc dir que he donat testimoni de l'Evangeli, de Jesucrist, de comunicació amb l'Església, però a l'hora de la solemnitat de les bodes, els metges, els companys, han anat al capellà oficial. A més d'una proximitat encarnada (Natzaret), fa falta una Església hieràtica, més allunyada, més sagrada? O potser només és aquesta, la quina fa falta?

4. Quan era jove, la proporció de catòlics en el món, millor dit de batejats en l'Església, anava creixent. Ara la proporció minva. I el concili Vaticà II ha fet adonar que l'acció salvadora de Déu s'exerceix en tots els homes cristians i no cristians. És a dir, tot ens ajuda a prendre consciència que el nostre paper en el món és ser-ne llum, ferment, sal. La salvació és l'assumpte que Déu es reserva; la nostra missió és l'esplendor del signe. Però, quina pastoral en el barri, en la societat? Creure'ns la barca necessària per a la salvació de tots i encarregats de fer el que puguem per empènyer que tots hi siguin, almenys materialment? O bé preocupar-nos sobretot de ser el «signe», el senyal de Jesucrist ben visible a través nostre? Una Església barca o una Església signe de les nacions?

5. L'acció de Jesucrist que ho pot tot, de fet a través dels sacraments queda a la mercè de la llibertat dels homes que li obrin les portes? O no? Quina pastoral sacramental?

6. Com fer-ho perquè la gent s'adoni —ho vegi, se'n pugui sentir interpel·lada— que nosaltres ens creiem que a la missa s'hi viu realment la mort i la resurrecció de Jesucrist, el Fill de Déu, el nostre Salvador? Que no és un ornament de les festes o bé sols un importantíssim element social.

7. Sembla que en la conversió massiva dels bàrbars va ser pràctica de l'Església acollir les festes i les celebracions paganes, tot transformant-les i, molt a poc a poc, anar-les fent viure des de la fe i amb contingut cristià.

Ara si anem fent el mateix, no passa al revés? Que les celebracions cristianes es van omplint de contingut pagà. El paganisme no se'ns va menjant les nostres celebracions rituals de la fe (noces, bateigs i comunions, aniversaris i festes)? Què fer?

8. Com estimar els pobres? Com respectar-los? Perquè —és cosa que tots els qui els tractem, ho sabem — els més senzills i els més aixafats pel feix de les penalitats són els qui més autènticament pregunten, esperen i troben Déu i ho fan a través de les formes religioses menys eclesials, menys oficials. Per què?

Conviccions de fe

Fins ara quan he posat un signe d'interrogació és perquè dubto, perquè no sé. Són un ventall de perplexitats meves. Però jo no estic gens perplex ni anguixat perquè Jesucrist és per a mi una font de pau. I ho és, entre altres coses, gràcies en primer lloc a unes conviccions que m'il·luminen el camí per on haig d'avançar a les palpentes dins d'aquesta fosca. Jo crec:

1. Que Jesucrist ressuscitat ha estat constituït Senyor de tot, origen de tot i que tot ho xucla cap a Ell. El seu Regnat es va desplegant fins a la fi.

2. Que com més absent semblava del pensament i del cor dels homes i els pobles, més els homes i els pobles es veuen perduts i afamats. Més creix la fam obscura de llum, d'esperança, d'amor de Crist. La desorientació i la perdició dels homes i dels pobles és un clam obscur de la fe.

3. Que el que hem de fer –l'Església– és sentir-nos a prop de la gent, oberts als seus sofriments, als seus buits, i joiosos de tot el que el Pare els doni a viure «d'autèntic, respectable, pur, amable, lloable» (Rm. 4,8).

4. Que hem de ser amics en el sentit profund de la paraula: sincers, transparents, comunicatius, «amb relacions autèntiques, afermades en la manifestació del que creiem i del que ens desagrada: de nosaltres i dels altres, dels nostres interlocutors» (Jn 15,15). Com Jesucrist (i diferents del qui vol vendre la seva mercaderia). Sinceritat i encarnació que fan possible la confiança.

5. L'Evangeli és ple d'aquell «si vols» de Jesucrist. No és possible la fe si no és lliure, ha de sortir del cor. Avui això vol dir un gran respecte per cada persona, sobretot quan s'encamina en qüestions de fe; ni pressuposar la fe a ningú, ni negar-li. I sense pressuposar-la ni negar-la dir el que entranya tenir fe en Jesucrist davant Déu i davant dels homes. Manifestar el que per a mi suposa i deixar a l'altre, al poble, el seu judici i la seva decisió.

6. Saber que l'Església és molt més gran que nosaltres i que l'evangelització és obra de tota l'Església. A tot nivell (el rector no és l'embut necessari de l'evangelització de la seva parròquia, etc). A cadascú se li demana la seva aportació personal, específica, i la confiança en les diferents aportacions dels altres. I l'Església, en conjunt, ha de reconèixer que el Regnat de Déu arriba a molts homes amb els quals ella no connecta directament.

7. I amb tot, Déu se serveix necessàriament del «Fill d'home»: Jesucrist, de Maria, dels apòstols, dels amics de Jesús, del cos de Crist, de l'Església visible i estructurada, per al Regne i l'acompliment del seu disseny. I que això és una realitat per sempre. També al cel.

Opcions personals

L'evangelització és obra de tota l'Església i a mi se'm demana la meua aportació específica en la confiança i la joia que els altres ja complementa-

ran la meua aportació. I que jo he de restar en la perplexitat de no saber gran cosa de cert i en la confiança de l'Església que ens porta. Jo treballaré perquè l'Església existeixi:

1. Com Església pobra, feble, humil, servidora, respectuosa, que ajudi a dissoldre les reaccions anticlericals, provocades per una Església lligada al poder, al diner i a l'inflor de la cultura («el món»), encara que aquesta aliança la faci amb la intenció de servir la seva missió evangelitzadora.

2. Més atenta a les persones, a l'educació de la fe, a l'escolta i l'acompanyament gratuït que no pas als mitjans col·lectius necessaris (instal·lacions, construccions, institucions, programes, estructures, etc.).

3. Preocupada pels de «fora», atenta a pronunciar la Paraula en el cor del que commou la vida dels homes.

4. A dir-ho testimonialment, és a dir, des d'una fe que sap que potser no és compartida per part de molts i que parla des d'aquesta humilitat social. Que parla referint-nos a Jesucrist, en qui nosaltres creiem mentre reconeixem que d'altres no hi creuen. Que ofereix sense esperar ni forçar res.

5. Una Església que sigui veu dels oprimits i que per tant sovint ha d'anar a contra corrent de la veu dels poders fàctics de la societat. I mirant de fer-ho des d'una compartició solidària, viscuda en realitats i dolors.

6. Tot això viscut en Jesucrist, mirat i tornat a mirar. En una immersió permanent en la Paraula de Déu, absolutament necessària si no es vol perdre el nord.

ESGLÉSIA EN MARXA

PRIMER CONGRÉS D'HISTÒRIA DE L'ESGLÉSIA CATALANA

(Solsona, 20-23 de setembre de 1993)

JOAN BUSQUETS

A la ciutat de Solsona, dins del marc de les celebracions pel IV centenari de la diòcesi, s'ha celebrat el primer congrés d'Història de l'Església de Catalunya. Ha estat organitzat per tres entitats eclesials de casa nostra: l'Arxiu diocesà de Solsona, la biblioteca Balmes i la Facultat de Teologia (departament d'Història de l'Església), sota l'alt patrocini de la Generalitat de Catalunya, la Conferència Episcopal Tarraconense i la Unió de Religiosos de Catalunya.

Dos volums i assistència nodrida i variada

De l'interès que aquest Congrés ha desvetllat entre els estudiosos, en donen fe els dos volums, de quasi dues mil pàgines, que contenen les actes de les sis ponències i noranta-dues comunicacions. Pel que fa als assistents al congrés, més de cent vuitanta historiadors es van donar cita a Solsona. A partir de la tercera sessió ja es van poder lliurar les actes impreses que, val a dir-ho, fan goig.

Els congressistes eren gent variada i plural: hi havia religiosos i capellans, per suposat, però també seglars catèdràtics d'universitat, arxivers, professors novells, erudits locals i un esplet d'historiadors joves, de diferent orientació ideològica, de simpaties, enfocs i especialitzacions variades, tots interessats per estudiar seriosament i crítica la presència i incidència de l'Església i del fet religiós a la nostra terra.

Va ser estimulante escoltar estudis tan dispars com ara els orígens del cristianisme i les actes dels màrtirs tarragonins, una pàgina de la història de Poblet, com es pot organitzar un arxiu parroquial, l'esforç per aplicar la reforma tridentina, la instauració de les societats bíbliques estrangeres o els capellans empresonats a la Model el 1936, per només fer un repàs sumari.

Crònica dels quatre dies

La dinàmica del congrés fou l'habitual en aquestes assemblees científiques. Una ponència llarga, seguida d'unes quantes comunicacions breus i un diàleg obert sobre el tema de la ponència i de les comunicacions. En ser el primer congrés, semblà convenient afrontar una visió panoràmica i àmplia dels treballs d'història de l'Església al nostre país, fent com de marc de les diverses especialitats.

La primera ponència, dedicada a *Fonts i documentació*, va anar a càrrec del doctor Josep M. Marquès, director de l'Arxiu diocesà de Girona. Presidia el doctor Sans i Travé (Arxiu Nacional de Catalunya) i el ponent, amb nervi, competència i un cert estil polèmic, exposà el tema: "La investigació de la història religiosa de Catalunya als arxius". Hi van haver dotze comunicacions a aquesta primera secció.

A la secció de *Pensament i expressió religiosa* presidia el pare Eusebi Colomer. La ponència la va presentar el pare Evangelista Vilanova, monjo de Montserrat, amb una magnífica síntesi històrica sobre: "Pensament teològic en l'Església catalana". A continuació van exposar-se onze comunicacions.

El segon dia fou totalment dedicat a l'àmbit dels *Instituts religiosos*. El pare Joan Botam, de la Unió de religiosos de Catalunya, presidia la mesa, mentre la ponència va anar a càrrec de del pare Alexandre Masoliver, monjo

de Poblet: "Els religiosos de Catalunya, 1600 anys d'història". Els dotze comunicants que intervingueren a continuació exposaren temes ben variats sobre Benet XII i Pedralbes; la relació d'Alfons el cast amb Poblet; sobre les comandes de templers, l'origen dels trinitaris a Catalunya, i sobre els carmelites descalços de Barcelona, el govern intern dels escolapis, els caputxins de Tarragona, l'origen de les activitats salesianes a Barcelona i sobre els fundadors pare Manyanet i Lluís Amigó.

El tercer dia, dimecres, es dedicà a *Institucions i organització*, sota la presidència del catedràtic doctor Manuel Mundó (Universitat Autònoma de Barcelona). El ponent fou l'incansable historiador Antoni Pladevall: "Les institucions i organització de l'Església catalana". Van seguir disset comunicacions ben variades: des de la institució d'esglésies en els inicis del comtat de Barcelona, la botiga de la Seu Vella de Lleida o les confraries medievals, les pretensions episcopals de Manresa, fins a temes de la Il·lustració i la Desamortització.

A la tarda del mateix dia, s'inicià una nova sessió de treball presidida per l'escriptor Albert Manent, sobre *Església i societat*. L'excel·lent ponència del pare Hilari Ragner tractava sobre "L'Església i el món contemporani" i venia acompanyada amb més nombre de comunicacions que cap altra secció, fet que també sembla simptomàtic. Vint-i-quatre historiadors van participar-hi amb temes que van de l'època de la Contrareforma i sobretot en l'estudi de les polèmiques dels segles XIX i XX, fins a la repressió religiosa en la nostra guerra civil.

L'últim dia es dedicà a les *Expressions artístiques*. Presidia la secció el director del Museu de Solsona, mossèn Joaquim Calderer i la ponència va anar a càrrec del catedràtic de la universitat de Barcelona doctor Joan-Ramon Triadó, amb el tema: "L'expressió artística religiosa. Primera reflexió". Van exposar-se divuit comunicacions sobre diverses manifestacions d'art: retaules, pintures, escultures, temples, arquitectes, músics i, fins i tot, jardins.

El congrés s'havia iniciat, sota la presidència de l'arquebisbe de Tarragona, doctor Torrella, amb un tema de l'historiador Josep Benet sobre l'Església durant la República. I va concloure amb una extraordinària lliçó del pare Miquel Batllori que va fer la síntesi i valoració, no només del congrés, sinó de la situació i perspectives de la historiografia religiosa a Catalunya, mirant enfora. En aquest acte el Conseller d'Ensenyament, senyor Pujals, representava el President de la Generalitat, que havia encoratjat aquest congrés, però no pogué ser present a la sessió de cloenda.

Els congressistes, el dimarts al migdia, van realitzar una visita al Museu diocesà i comarcal de Solsona i, a la tarda a la cripta d'Olius, a Cardona i al Miracle. El congrés, amb historiadors d'arreu de Catalunya i àdhuc de fora del país, també s'afanyava a trepitjar els racons històrics i monumentals de la comarca.

Valoració

Aquesta primera trobada d'historiadors de l'Església de Catalunya ha tocat tots els temes -quasi tots-, des de la història local fins a la general, des dels repertoris de documentació a la història del pensament o d'una parròquia. L'objectiu era saber on som i conèixer quin ressò té la història religiosa. El ressò ha estat notable. Avui, entre els historiadors en general hi ha interès per la temàtica religiosa. Tanmateix, la història de l'Església o, en general, la història religiosa, no ha trobat fàcilment el seu lloc en la societat dels estudis històrics. És que l'interès, de fet, respon a diverses sensibilitats i s'estudia des de diversos angles: uns com història social o de mentalitats, altres com història d'una institució o una comunitat creient. És comprensible. Conreada sobretot per clergues erudits, la història de l'Església adoptava molt sovint un caire doctrinal o apologètic, ben allunyat dels interessos i dels mètodes de la historiografia actual. Hom podia constatar tanmateix algunes excepcions en les quals la temàtica religiosa hi era present per força, com ara la història local (era indispensable parlar de les arrels, les tradicions i les festes religioses) i la història de l'art o de l'arquitectura (en la qual l'estudi d'edificis, estàtues i quadres era absolutament inevitable). També és cert que molts historiadors actuals continuen interessant-se només pels aspectes econòmics de les institucions eclesiàstiques del passat.

Ja fa temps que a França i a Itàlia -per no anar més lluny- van per un altre camí. Les obres d'història general tenen molt en compte la temàtica eclesial i religiosa, que és tractada amb cura i extensió, en el marc de la cultura, de les mentalitats o dels moviments socials. A casa nostra, més excepcionalment, també ha estat desmentit aquest divorci que mutila i empobreix les obres d'història del país. I ho ha fet, amb autoritat inigualable el pare Miquel Batllori amb la seva immensa obra historiogràfica que tracta a l'ensens la història general, la cultural i la de l'Església, bo i desemmascarant la inutilitat d'aquella separació i, més encara, de l'oblit.

Aquest primer Congrés ha estat un capítol important del diàleg entre fe i cultura del país. Encara que es tracta d'una iniciativa senzilla i una mica dispersa per la temàtica, a l'horitzó hi ha projectes que caldrà anar concretant: es pot començar a pensar en una història de l'Església catalana, en uns estudis especialitzats d'història religiosa (tipus post-grau, a la Balmesiana), en una revista, entre moltes altres...

La recuperació dels concilis provincials, amb la convocatòria de l'actual, ens anima també als historiadors a posar l'estudi al servei de la vida de tota l'Església i a la presència responsable i dialogant en la societat dels estudiosos. L'esperit del Vaticà II també va contribuir a què la història eclesiàstica

esdevingués cada cop més història de l'Església, és a dir, història religiosa tant dels fidels com de les institucions i de les persones eclesiàstiques. Per tot això, a les acaballes d'aquest estiu, el congrés de Solsona també ha estat una bona notícia i un modest capítol de presència de l'Església en el nostre món.

LES JORNADES «ESGLÉSIA I PAÍS» A SOLSONA

CLIMENT FORNER

Durant els dies 11 i 12 d'octubre es van celebrar a Solsona unes reunions d'estudi i reflexió titulades «Església i País». S'inscrivien dins el programa d'actes que la nostra diòcesi ha dut a terme per a commemorar el quart centenari de la seva creació, com també s'hi havia inscrit, els dies 20-23 del mes anterior, el I Congrés d'Història de l'Església de l'Església Catalana.

Dites jornades foren convocades pel bisbat de Solsona i per «Òmnium Cultural» amb el suport d'altres institucions. Van aplegar 220 cristians catalans, majoritàriament del laïcat, a més d'uns quants preveres, religioses i religiosos. Totes les vuit diòcesis de la Tarraconense hi foren poc o molt representades. Els actes d'obertura i de clausura van tenir lloc als baixos del palau episcopal; les taules rodones o sessions de treball, quatre en aquest mateix lloc i quatre a la sala d'actes del consell comarcal del Solsonès.

Les jornades s'obriren el dilluns al matí amb la salutació cordial del doctor Antoni Deig, bisbe de Solsona, que les presidia, i amb sengles parlaments de mossèn Climent Forner, que n'era el director; senyor Jordi Bonet, vice-president d'Òmnium Cultural; senyor Francesc Ballabriga, president del consell comarcal del Solsonès, i senyor Ramon Llumà, alcalde de Solsona, cadascun dels quals va parlar, com és natural, des de la seva representació respectiva. Així, si els senyors Ballabriga i Llumà destacaren els aspectes patriòtics de la celebració, els dos primers en remarcaren els eclesials; el senyor Bonet, la importància de la col·laboració dels laics en l'Església i com a Església; mossèn Forner, la necessitat que té l'Església d'encarnar-se ara i ací, amb totes les conseqüències, perquè l'Església, a Catalunya, serà catalana o no serà, acabà afirmant, després d'haver invitat els assistents a mantenir l'esperança, malgrat tot.

A continuació mossèn Enric Bartrina, arxiver diocesà, va fer una bona i amena dissertació sobre l'aportació que el bisbat de Solsona ha fet a l'Església i al País al llarg de la història.

Finalment, el bisbe Deig va parlar de les arrels cristianes de Catalunya partint del document de l'episcopat català publicat l'any 1985, vistes des del present i projectant-se cap al futur. La sessió inaugural es va acabar amb una visita col·lectiva al «Museu Diocesà i Comarcal».

Les vuit taules rodones

El moll de l'os de les Jornades, el constituïren les vuit taules rodones celebrades entre la tarda del dilluns, dia 11, i el matí del dimarts, dia 12.

Temes: l'Església relacionada amb la ciència, els moviments socials, el pensament, l'ensenyament, els mitjans de comunicació, la teologia contemporània, la joventut i l'assistència social. Totes les taules comptaren amb ponents de primera categoria, dignes i competents representants de la cultura cristiana i catalana actual, a saber: doctor Albert Dou, doctor Ramon M. Nogués, doctor Vicenç Torra, doctor Pere Giralt, mossèn Josep M. Ballarín, mossèn Modest Prats, mossèn Antoni Matabosc, doctor Jordi Sales, monsenyor Joan Carrera, senyor Fèlix Martí, doctor Antoni Oriol, senyor Joan Gomis, pare Ignasi Salvat, senyor Joan Triadú, senyor Jordi Porta, monsenyor Jaume Camprodon, mossèn Manuel Valls, senyor Josep Cuní, mossèn Jordi Piqué, senyor Vicenç Relats, senyora Mercè Suñol, senyor Mijail Acosta, germana Montserrat Font, pare Pere Codinachs, doctor Josep Coll, senyor Josep O. Pujol, mossèn Ramon Prat, senyora Mireia Franch, pare Evangelista Vilanova, mossèn Gaspar Mora, doctora Montserrat Camps i mossèn Josep Castanyer. Les taules, val a dir-ho, foren totes interessants, per bé que algunes més vives i reeixides que altres. Si la llibertat d'opinió hi era ben present fins a arribar sovint a la crítica i l'autocrítica, l'amor envers l'Església i el País no s'hi podia fer més palès. El debat públic entre els assistents a què van donar peu fou, en general, molt o força animat. Totes elles foren moderades per un estol de jovent competent i dialogant: Jaume Roigé, Joaquim Triadú, Carles Armengol, Antoni Gelonch, Jordi Roigé, Jordi Orobitg, Joaquim Forn i Germà Gordó.

A les 10 de la nit del dilluns tingué lloc a l'església catedral un magnífic concert a càrrec de l'orquestra de la «Jove Cambra de Cervera» dirigida per Manuel Valdivieso. El públic assistent, més nombrós encara que el de les Jornades, es va poder complaure en «L'Europa dels Nacionalismes», tal com s'intitulava el concert compost amb peces d'E. Toldrà i E. Grieg.

La celebració eucarística

Durant el matí del dimarts continuaren, com s'ha dit, les taules rodones, i a la 1 del migdia es va celebrar a la catedral una solemne missa presidida pel bisbe Antoni Deig i concelebrada per dom Sebastià Barolet i dom Casià Just, abat i abat emèrit de Montserrat respectivament, i per una desena més de preveres. A destacar-ne potser tres coses. Primera: la tria de les lectures i l'aplicació adient que se'n va fer en l'homilia: 1Co 3,10-15 (Cal edificar sobre l'únic fonament, Jesucrist) i Lc 4,16-22 (sinagoga de Natzaret: «...M'ha enviat a anunciar la bona nova als desvalguts, a predicar als captius

la llibertat...»). Segona: les vuit pregàries llegides per un representant de cada una de les vuit diòcesis de la Tarraconense: per l'Església universal; per les diòcesis de la Tarraconense; per Catalunya i per tots els catalans tant del nord com del sud; pels germans que han donat la vida per l'Església i/o per Catalunya; pel Concili Provincial; pels laics cristians; per la joventut i pels participants en les Jornades i en l'Eucaristia. Tercera: les ofrenes que s'hi feren, totes elles significatives: un esmalt de la Mare de Déu, la Bíblia interconfessional, una col·lecció de llibres catalans de pensament cristià i una col·lecta expressa a favor de Càritas diocesana de Solsona. Els textos eucològics, per altra banda, foren els propis de l'Església particular i universal.

La cloenda

A 2/4 de 5 de la tarda del dimarts, dia 12, va tenir lloc la cloenda de la trobada a la sala del Palau, plena de gom a gom. Els moderadors de les taules rodones van llegir, per començar, un resum de cadascuna. Mossèn Climent Forner va proclamar les conclusions provisionals de les Jornades el text de les quals fou repartit a tothom. Precisament, i a fi que tots els assistents poguessin assumir dites conclusions fent-hi esmenes i suggeriments, es va obrir un període de deu dies, després del qual esdevindrien públiques i definitives. Diguem de pas que algunes conclusions, ni que fossin provisionals, van merèixer, en ser llegides, no pocs aplaudiments espontanis i fervorosos.

I va arribar l'esperada cloenda de dom Sebastià Bardolet, abat de Montserrat. El seu parlament es pot qualificar d'esplèndid, profund, clar i valent, coherent i compromès amb el que la seva persona representava en aquell moment i relacionat de ple amb les Jornades «Església i País».

El bisbe Deig li ho va agrair de cor. I tots, dempeus, de manera espontània, formant un sol cor i una sola ànima, l'assemblea es va posar a cantar el virolai: «Amb vostre nom comença nostra història...».

Cal afegir-hi encara, abans d'acabar, que els organitzadors van rebre un escrit de la Fundació «La Mata de Jonc», titulat: «Comunicació des del País Valencià», que demostra, si més no, com els sentiments d'inquietud i d'esperança relacionats amb la nostra Església i amb el nostre País són compartits també, a la seva manera, pels germans de València. Enhorabona i endavant!

Tots els inscrits a les Jornades s'hostatjaren entre el Seminari i altres llocs d'acolliment on foren molt ben atesos. Val a dir que tant aquest aspecte com l'organització dels diversos actes van anar a càrrec d'un grup de nois i noies voluntaris i entusiastes, dignes de felicitació i agraiement.

Nota final: Tots els textos de les Jornades «Església i País» (parlaments, conferències, resums de les taules rodones, conclusions, etc.) sortiran pròximament publicats en llibre. Caldrà fer-hi atenció. Un extracte de dites conclusions hom podrà trobar-lo ja en el pròxim número de la revista «SERRA D'OR».

LECTURA

L'ENCÍCLICA «SPLENDOR VERITATIS»

JESÚS HUGUET

Per fi ha sortit l'encíclica feia temps anunciada sobre qüestions fonamentals de la moral.

Em sembla que s'ha desaprofitat una altra oportunitat. I m'explicaré.

Si en algun tema l'Església es podia adreçar amb un posat obert a tots els homes de bona voluntat, era en aquest de la moral, que ens és comú a creients i no creients. En canvi l'encíclica s'adreça només a la comunitat eclesial i més concretament als bisbes, perquè vigilin i corregeixin les desviacions referents a la moral que es donen al seu interior. Està escrita en un llenguatge tècnic i embullat, inaccessible al poble, i amb les categories de la moral més tradicional: llei eterna i llei natural, preceptes positius i negatius, ignorància vencible i invencible, actes intrínsecament i extrínsecament dolents... En llegir-la de vegades a un li fa impressió de tornar als seus temps joves. Això sí, és una encíclica sense complexes.

Després d'uns extensos comentaris, de caire doctrinal i espiritual a la vegada, sobre el passatge evangèlic del jove ric (Mt. 19,16ss), en què el Papa mira de deixar ben clara la vinculació entre fe i moral i la fonamentació de la moral en Déu, la part central de l'encíclica va destinada a desemmascarar i refutar diverses tendències intraeclesials que estarien en oposició a la moral tradicional.

I en aquest punt sembla fixar-se més aviat en les tendències més extremes, sense entrar en discussió amb les aportacions més sensates i valuoses de la nova teologia, cosa que hauria pogut resultar sumament interessant. En efecte, jo no crec que hi hagi gaires teòlegs catòlics que diguin que la llibertat humana sigui font absoluta de valors, mestressa del bé i del mal; que neguin que Déu sigui autor de la llei natural; que excloguin la corporeïtat de la persona a l'hora de proclamar la seva dignitat com a fonament o criteri de moralitat: el que sí posen en dubte molts teòlegs és que qualsevol dada biològica hagi d'erigir-se en dictamen moral. Tampoc no havia sentit parlar d'una moral evangèlica sense contingut: el que sí sabia que es discutia és si tenia un contingut específic, o sigui, diferent del de la moral racional o humana; també es discutia, o se solia donar per descomptada, la possibilitat d'una ètica humana autònoma, independent de la revelació; com també es posaven en dubte les prerrogatives del magisteri en aquelles qüestions morals que no eren objecte de revelació. Tampoc no havia sentit parlar mai d'una opció fonamental que no tingués res a veure amb els actes concrets: sempre només havia sentit parlar d'una opció fonamental que es realitzava, es debilitava i es canviava a través dels actes de la persona. El que sí es discutia era si, atesa la naturalesa històrica de l'home, que fa que es realitzi a través del temps, l'opció fonamental es podia canviar en un sol acte o si el seu canvi havia de ser més aviat fruit d'un procés o sèrie d'actes; i semblava també que el pecat mortal, que comporta la pèrdua de l'amistat amb Déu i la condemnaió eterna, havia de suposar un canvi d'opció fonamental.

Més important sembla, per les seves conseqüències pràctiques, l'extensa refutació que l'encíclica fa del *conseqüencialisme* o *proporcionalisme*. Aquest sistema diu que un acte és bo quan les seves conseqüències bones i valors són més grans que les seves conseqüències dolentes i contravalors (mentre es busquin les conseqüències bones). Aquest sistema, que en teoria jo havia vist exposat ja fa temps per un teòleg nordamericà que es deia Curran, i que després va ser destituït de l'ensenyament, sí que era acceptat per molts en la pràctica, per exemple, pel que fa a la contracepció i a la fecundació artificial. Sense anar més lluny, van ser molts els episcopats que, arran de la *Humanae Vitae*, es van apuntar a la teoria del conflicte de valors. Una teoria, per altra banda, que sembla imposar-se al sentit comú.

Una altra cosa que pot tenir conseqüències és el refús que l'encíclica fa de les anomenades solucions pastorals (n.56), d'aplicació en les situacions més dramàtiques de la persona, com poden ser el divorci i l'avortament: al-

gus deien que en situacions extremes es podia admetre una excepció a la regla. De totes maneres sempre serà veritat que en última instància la consciència es troba sola davant Déu i els altres farem bé d'abstenir-nos a tirar la pedra.

I, encara que sigui de passada, l'encíclica sembla rebutjar també el principi de gradualitat (n. 103), que en altres ocasions el mateix magisteri havia ensenyat.

No crec que quedin gaire contents tampoc els teòlegs amb la missió que l'encíclica reserva, que seria la d'exposar i aprofundir la doctrina del magisteri amb un assentiment complet, intern i extern, a les seves ensenyances. El dissens va contra la comunió eclesial i no pot ser expressió de la llibertat cristiana. I tot això en ares del dret que tenen els fidels, sobretot el poble senzill, de rebre la doctrina catòlica en la seva puresa i integritat.

La intenció de l'encíclica és ben clara: contra els perills actuals del subjectivisme i del relativisme, vol assegurar unes normes objectives, universals i immutables, de moralitat, que puguin servir de base a la convivència humana. Tot acte queda moralment qualificat primer que tot pel seu objecte, per allò que es fa; i, si el seu objecte és greument dolent, l'acte serà pecat mortal. Hi ha actes que són intrínsecament dolents i mai per mai res no podrà fer que siguin permesos, perquè *el fi no justifica mai els mitjans*. (L'expressió «acte intrínsecament dolent» es potser la que surt més vegades a l'encíclica).

El que passa és que potser no es pot córrer a qualificar un acte d'intrínsecament dolent, i menys de greument dolent. La realitat humana és molt complexa i, fins a cert punt, canviant. I, si bé els principis no canvien, la seva aplicació no hi ha dubte que pot fer-ho. Per altra banda, la revelació no ens dóna la resposta de tot, ni tan sols en el camp moral, i de vegades resulta prou laboriós discernir la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable i perfecte (Rm 12,2). I l'Església no s'hauria d'avergonyar de compartir humilment aquesta recerca, aquest discerniment, amb tots els homes de bona voluntat.

A l'encíclica hi ha dos valors o aportacions que jo destacaria per damunt de tots: si creiem en l'Absolut, que és Déu, hem de creure també en uns valors absoluts, per més que avui no estiguin de moda. I, segon, per als cristians el punt ferm de referència del nostre viure i actuar haurà de ser sempre Jesucrist: ell és la nostra Llei (però, alerta!, no li fem dir més d'allò que diu).

La base argumental de l'encíclica és, com el mateix títol indica, el primat de la veritat. La veritat està per sobre de la llibertat i aquesta no és tal, si no és conforme a la veritat. A aquest primat de la veritat li correspon el primat del Magisteri que n'és l'únic dipositari o almenys el seu àrbitre decisiu: a ell pertoca «discernir per mitjà de judicis normatius per a la consciència dels fidels els actes que en ells mateixos són conformes a les exigències de la fe i

promouen la seva expressió en la vida, com també aquells que, al contrari, per la seva malícia són incompatibles amb aquestes exigències» (n. 110). Si bé s'al·ludeix al *sensus fidelium*, poc després ens diu que el fet que alguns creients actuïn sense observar els ensenyaments del Magisteri o que, erròniament considerin la seva conducta com a moralment justa quan és contrària a la llei de Déu declarada pels seus pastors, no pot constituir un argument vàlid per a refusar la veritat de les normes morals ensenyades per l'Església (n. 112). No diu res de quan en lloc d'*alguns* són molts o la majoria.

Per altra banda, no podem oblidar que el cristianisme és un missatge primordialment de llibertat. I, si bé la llibertat no pot traïr la veritat, aquesta està al servei de la llibertat, que és el centre de la persona i el que la constitueix en subjecte responsable dels seus actes.

LA PARAULA DE DÉU MÉS A PROP DEL LECTOR CATALÀ

JOAN LLOPIS

Una iniciativa ecumènica

Després d'onze anys de laboriosos esforços, ha aparegut finalment la *Bíblia catalana interconfessional* en una coedició de l'Associació Bíblica de Catalunya, l'editorial Claret i les Societats Bíbliques Unides. Es tracta d'un volum de 2.300 pàgines, pulcrament imprès a M.C.E. Horeb de Viladecavalls, d'un format còmode i manejable i amb un plec suplementari que conté deu mapes a tot color.

La característica més important d'aquesta nova versió catalana completa de la Bíblia, si la comparem amb les altres dues existents —la de Montserrat i la de la Fundació Bíblica— és que ha estat fruit de la col·laboració entre biblistes i institucions pertanyents a diverses confessions cristianes: és una traducció «interconfessional», que s'ha mogut en el marc dels acords entre el «Secretariat per a la unitat dels cristians» de l'Església catòlica i les «Societats Bíbliques Unides» de les altres esglésies, signats el 1968 i ratificats el 1987. Les entitats que hi han col·laborat han estat l'Associació Bíblica de Catalunya (que inclou biblistes catòlics i protestants), la Conferència episcopal Tarraconense, l'abadia de Montserrat, la facultat de Teologia de Catalunya, la Unió de religiosos de Catalunya, el Secretariat interdiocesà de catequesi i diverses entitats evangèliques catalanes. Cal tenir present que l'any 1979 ja havia aparegut la traducció interconfessional del Nou Testament, que ara, completament reelaborada, ha estat integrada a la nova edició de tota la Bíblia. Una quinzena llarga d'exegetes han estat els encarregats de la traducció, coordinats en la seva tasca per un comitè de redacció format per Agustí Borrel, Guiu Camps, Pere Casanellas i Armand Puig, aquest darrer a tall de coordinador general i ànima impulsora del projecte. A més hi han intervingut correctors, revisors, redactors de les introduccions i de les notes, responsables del tractament informàtic, etc., fins a superar la xifra de cinquanta persones.

Una traducció reeixida

Tot aquest considerable esforç ha donat com a resultat –com es diu encertadament en el pròleg de l'obra– «un text clar i net, directe i precís, sense adherències ni paràfrasis», escrit en un *català estàndard*, «que ha tingut en compte la llengua que la gent parla, però també el català literari actual i les formes d'expressió compartides per les tres grans àrees dialectals» de la nostra llengua.

No sóc especialista en Bíblia, però com a teòleg i liturgista, en faig un estudi assidu, i, com a cristià normal i corrent, la llegeixo i la sento proclamar amb regularitat. La meua impressió personal és que aquesta nova versió catalana es fa agradablement llegidora, produint la sensació d'un llenguatge planer, gens exòtic o arcaic, capaç de transmetre amb facilitat i eficàcia el sentit exacte dels textos bíblics. Hi deu ajudar el fet que els traductors hagin prescindit de termes com «llur», «àdhuc», «hom», «ensem» i similars, i que facin un ús extremadament equilibrat de les formes simples del perfect, alternant-les amb naturalitat amb les perifràstiques.

Pot sobtar a algú la manera com han resolt el problema dels noms divins en l'Antic Testament i també la decisió d'introduir francament el tractament de «tu», i no el tradicional de «vós», en les fórmules adreçades a Déu. Pel que fa al misteriós nom del Déu d'Israel (IHVH), s'ha prescindit de transcriure'l amb l'expressió *Jahvè*, com fa la Bíblia de Montserrat, o *Jahveh*, com la de la Fundació Bíblica, i s'ha optat –seguint la tradició unànime jueva i cristiana– per traduir-lo per «Senyor» o «el Senyor, Déu sobirà; *IHVH Elhoim*, per «el Senyor-Déu», i *IHVH Adonai*, per «el Senyor Déu». La paraula «Déu» tradueix la forma hebrea *Elhoim* o *El*. Totes aquestes solucions em semblen que són plenament acceptables. Crec que el tractament de «tu» adreçat a Déu –fruit d'una decisió presa no sense discussió– és un encert, si tenim en compte la mentalitat dels nostres dies, especialment entre les generacions més joves. No hi ha dubte que aquesta novetat influirà, a la curta o a la llarga, en el mateix estil de les pregàries litúrgiques, fent-les menys encarcerades.

En general, tots els noms relatius a mesures de longitud, pes o capacitat s'han traduït tenint en compte les seves equivalències modernes, la qual cosa fa el text molt comprensible, però potser li treu una mica de «sabor». De tota manera, sempre s'hi adjunta una nota explicativa en la qual consta el nom original. Potser seria millor fer-ho a l'inrevés: posar en el text el nom primitiu, i deixar per a la nota l'explicació de la seva equivalència. Així es fa, per exemple, en el cas de la paràbola dels talents, en la qual la Bíblia catalana interconfessional parla de «talents», i no de «milions» –com fa el leccionari litúrgic català–, i en nota a peu de pàgina n'explica l'equivalència en termes moderns.

Notes, introduccions i apèndix

Aquestes notes a peu de pàgina constitueixen un dels elements importants de la nova Bíblia catalana. No són notes de caire doctrinal: és sabut que els protestants no les haurien admeses. Es tracta senzillament d'unes explicacions que ajuden a entendre el text, sense fer-ne cap interpretació dogmàtica. Alguns es limiten a indicar els llocs paral·lels o a remetre a altres passatges de la Bíblia que ajuden a comprendre el text en qüestió; d'altres expliquen per què una determinada expressió literal de l'original ha estat traduïda d'una manera que aparentment en difereix; d'altres situen els personatges, els ambients i els llocs que apareixen en el text en el seu context històric, cultural o geogràfic; moltes d'aquestes notes constitueixen una font informativa d'una gran importància, ja que han tingut en compte els resultats de les recerques més actuals, especialment els fornits pel magnífic *Dictionnaire encyclopédique de la Bible*, dirigit per l'abadia benedictina de Marensous i publicat recentment en castellà per l'editorial Herder de Barcelona. Fora d'algun cas molt esporàdic, les notes no cauen en el vici de la redundància, que consisteix a voler explicar el que és obvi, tal com diuen que feia una nota que figurava fa anys en una Bíblia: per tal d'explicar el verset de Mateu 13,35: «obriré els llavis per parlar en paràboles», afirmava: «cal tenir en compte que els antics acostumaven a obrir els llavis quan volien parlar».

Un altre element valuós de la nova Bíblia catalana el constitueixen les introduccions: a la Bíblia en general, a l'Antic i al Nou Testament, i a cada un dels llibres bíblics en particular. Són breus, clares i substancials, i serveixen admirablement al lector perquè tregui el màxim profit de la lectura dels textos. Vénen a ser un compendi complet d'un curs intensiu de formació bíblica. També són uns subsidis valuosos els apèndixs, situats a la fi del volum: hi ha un ampli vocabulari, un índex temàtic, un índex de noms de persona i una col·lecció de deu mapes. Tots són materials de primera mà, elaborats expressament per a la *Bíblia catalana interconfessional*.

Tal com s'acostuma a fer en les versions interconfessionals de la Bíblia, els anomenats llibres «deuterocanònics» de l'Antic Testament —que els protestants consideren apòcrifs i no canònics— formen una secció pròpia, de tal manera que poden ser fàcilment omesos en les edicions exclusives per a les comunitats que no els admeten. A fi de no causar distorsions en la paginació, la *Bíblia catalana interconfessional* manté numeracions separades per a l'Antic i per al Nou Testament.

Repercussions pastorals

L'aparició d'aquesta nova versió catalana de la Bíblia pot suposar una certa dificultat pastoral, en el sentit que els fidels hi advertiran diferències en relació amb la versió oficial litúrgica, que és la que habitualment sona a les seves orelles en els actes de culte. Cal dir, tanmateix, que, pel que fa al Nou Testament, el leccionari litúrgic està força emparentat amb la versió interconfessional apareguda l'any 1979. En general, els canvis introduïts en la nova versió, en relació a la que acabo d'esmentar, representen notables millores, si bé alguns cops la revisió es queda a mig camí. Així, per exemple, la nova versió de Mateu 19,5 (que és una citació de Gènesi 2,24) diu: «tots dos (home i dona) formen una sola cosa»; en canvi, l'antiga –i també la litúrgica– deia: «tots dos formen una sola família». Certament és millor la nova, però costaria gaire de dir, com fa el text original: «tots dos formen una sola carn»? De tota manera, la varietat de traduccions –encara que presentin inconvenients– pot aprofitar-se, en la catequesi i la predicació, per a comprendre millor el sentit del text original, que sempre és més o menys desfigurat per qualsevol traducció, per bona que sigui.

S'ha d'agrair profundament a tots els qui han fet possible l'edició d'aquesta *Bíblia catalana interconfessional* que, a partir d'ara, els catalans podem tenir molt més a l'abast les riqueses de la Paraula de Déu. No crec gens exagerades les paraules que, en l'acte de presentació oficial de la nova Bíblia –que tingué lloc a la sala d'actes de la Facultat de Teologia de Catalunya el dia 29 de setembre de 1993– va dir el professor belga Jan de Waard, coordinador de les edicions científiques de les Societats Bíbliques Unides: «Aquesta Bíblia és el més gran esdeveniment cultural, teològic i interconfessional d'aquest segle a Catalunya». Llàstima que alguns dels mitjans de comunicació més obligats a fer-se ressò dels fets culturals catalans hagin acollit amb un incompreensible silenci l'aparició de la nova Bíblia.

TESTIMONI

EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER ALS CINQUANTA ANYS DE LA SEVA MORT

HILARI RAGUER

*(Lliçó inaugural del curs 1993-1994 al Centre d'Estudis Pastorals
-CEP-, el 5 d'octubre de 1993)*

Quan el 16 de febrer de 1939 - un mes després de l'entrada de les tropes de Franco a Tarragona - el cardenal Vidal i Barraquer es va entrevistar a Roma amb l'ambaixador espanyol Yanguas Messía, aquest li va comunicar oficialment que el govern li prohibia l'entrada al territori espanyol «por haberse colocado él mismo fuera de nuestra España, con su actuación remota, pasada y presente». Les paraules de l'ambaixador eren molt pensades: reproduïen literalment les d'un telegrama del ministre d'Afers Estrangers, general comte de Jordana, que li impartia instruccions precises per a aquella

delicada entrevista. Era l'explosió d'una animadversió, de part de l'ultra dreta catòlica espanyola, que s'havia anat congriant de feia molts anys. L'actuació «remota» del cardenal era la del temps de la Dictadura de Primo de Rivera; la «passada» volia dir la de durant la República; la «present» es referia a la seva actitud davant la guerra civil. He pensat que aquests tres períodes històrics podien estructurar també la meva exposició.

La biografia que va dedicar al cardenal Vidal i Barraquer mossèn Muntanyola (de la mort del qual es compliran vint anys divendres vinent, 10 de setembre) és, pràcticament, definitiva, perquè es va basar en la millor i més fiable de totes les fonts, que és la documentació del cardenal, conservada amorosament pels seus nebots. Només en alguns petits punts molt concrets pot necessitar algun retoc. Per si calia, la biografia que acaba de publicar mossèn Josep Raventós, no tan extensa però segurament més rigorosa, incorpora les dades que en aquests últims anys han pogut aparèixer i completa amb altres fonts aquell treball benemèrit. Havent-hi aquestes dues obres, i d'altra banda disposant ara només de l'espai de temps forçosament limitat d'una conferència, no puc pas pretendre d'oferir-vos tota la vida del cardenal Vidal i Barraquer. Simplement, la documentació d'arxius civils espanyols i italians, i també d'algun arxiu eclesiàstic, a la qual en aquests últims anys he pogut accedir, em permet, en algun cas, de completar aquelles biografies amb una visió complementària que ens il·lustra el context històric i en algun cas ens permet de veure «l'altra cara de la lluna», és a dir, la visió que de la persona del cardenal o dels esdeveniments tenien en aquells moments els seus adversaris. Per tant, no intentaré una síntesi de la vida del nostre cardenal, perquè aleshores hauria de fer simplement un resum dels llibres de mossèn Muntanyola o de mossèn Raventós, que vostès ja prou coneixen. Em centraré en allò que Yanguas anomenava la seva actuació «remota» (la Dictadura), «passada» (la República) i «present» (la guerra civil). En cada un d'aquests tres moments històrics, com en un tríptic, miraré de posar en relleu l'actitud del nostre cardenal, tot afegint a les dades ja prou conegudes alguns detalls significatius provinents de la documentació encara inèdita.

Actuació remota: la Dictadura

Els nacionalistes catalans hauríem d'estar molt agraïts al general Primo de Rivera, perquè amb la seva repressió barroera i estúpida, no sols del catalanisme, sinó de les formes més innocents de catalanitat, va provocar una reacció nacional formidable i una desvinculació sentimental per respecte a la Corona espanyola. El catalanisme s'alimenta dels Primo de Rivera, els Galinsoga i els Rodríguez Ibarra, i quan fa temps que no surt cap personatge d'aquesta mena, es decandeix visiblement. El sentit sagrat de la monarquia

per la gràcia de Déu havia inculcat el principi que tot bon cristià havia de ser no sols dòcil, sinó fins devot de la persona del rei. A principis d'aquest segle, aquests sentiments monàrquics i alhora religiosos s'havien afeblit bastant, però encara subsistien, almenys entre els catòlics practicants. Primo de Rivera, amb la seva actuació brutal contra l'Església catalana, sense voler-ho, no sols va desvetllar l'aversion popular dels catalans contra el seu règim militar, sinó que va alliberar els fidels del nostre país de tot respecte sagrat envers la persona del rei Alfons XIII, que havia cobert amb la sanció reial el cop d'estat del general i tota la seva política anticatalana.

Primo de Rivera era Capità General de Catalunya quan, el 14 de setembre de 1923, va donar el seu cop d'estat i va posar fi a la monarquia constitucional. Amb el seu tarannà obert i simpàtic s'havia fet molt popular a Barcelona. Tothom es pensava que simpatitzava de cor amb les coses catalanes i fins amb les aspiracions regionalistes. A més, la burgesia catalana estava molt esverada pels atemptats anarquistes, i confiava que un règim militar hi posaria remei. Puig i Cadafalch, que presidia aleshores la Mancomunitat de Catalunya, s'hi va ben enganyar. L'Església espanyola, que aleshores s'integrava plenament entre la «gent d'ordre», va acollir amb especial entusiasme el nou règim. L'Església catalana, de moment, no va pas fer excepció. El cardenal Vidal i Barraquer va publicar el 25 de setembre una circular en la qual deia que no es podia dubtar del noble esforç del general Primo de Rivera i de la resta de generals que integraven el Directori Militar, ni del seu desig de regeneració i d'engrandiment d'Espanya, i demanava pregàries per tal que Déu els donés encert.

El que cal deixar ben clar és que, si Vidal i Barraquer va ser perseguit per Primo de Rivera, no va ser perquè el cardenal hagués pres una posició política adversa a la Dictadura, sinó pura i simplement per la seva actuació pastoral, que el va portar a reiterar les normes tradicionals dels concilis provincials tarraconenses sobre la predicació i la catequesi en la llengua del poble, o sigui en català. Primo de Rivera estava convençut que el catalanisme era un moviment artificial, que no tenia arrels en els sentiments autèntics dels catalans, i que només vivia en els caps exaltats d'uns quants intel·lectuals i eclesiàstics que el fomentaven artificialment. En unes declaracions del 9 de gener següent, deia Primo de Rivera que el govern no escatimaria esforços per espanyolitzar Catalunya i per acabar d'una vegada l'acció catalanitzadora que s'estava fent, especialment a l'escola, i a l'església des de la trona; que, pel que feia a l'escola, ells (el Directori Militar) ja se n'ocuparien, i, referent a l'església, havien demanat la intervenció del Sant Pare, que estava disposat a ajudar-los.

Els incidents amb el cardenal i amb sacerdots i religiosos catalans es van multiplicar. No m'entretindré a repetir les deplorables anècdotes que es poden llegir a la biografia de mossèn Muntanyola. Només afegiré alguns detalls al més ridícul de tots els incidents produïts.

En la inauguració del curs 1925-1926 al seminari diocesà de Tarragona, el representant de l'autoritat militar de la plaça, invitat a l'acte, es va indignar pels discursos que es van pronunciar en llatí, però que ell, en la seva profunda ignorància, va creure que s'havien fet en català. Va denunciar aquell acte suposadament separatista al general Primo de Rivera. Aquest, pocs dies després, el 20 d'octubre, va adreçar al cardenal una carta en la qual, en termes molt enèrgics i amenaçadors, protestava contra aquell acte. Li deia, encara, que enviava còpia d'aquella carta al nunci, perquè fes arribar la seva ferma protesta a la Santa Seu per la conducta del cardenal de Tarragona, que tan desconsideradament s'oposava a la tasca patriòtica del Directori Militar. Simultàniament, Primo de Rivera va posar el fet en coneixement de l'ambaixador d'Espanya davant la Santa Seu, marquès de Magaz, el qual el va denunciar al Vaticà i en va fer gran argument per exigir la remoció del cardenal Vidal i Barraquer de la seu tarragonina. Magaz havia estat enviat d'ambaixador al Vaticà amb l'especial missió d'obtenir de la Santa Seu el suport per a la repressió del *bizcainisme* (que és com aleshores anomenaven el nacionalisme basc) i, més encara, el catalanisme, que tant a Euskadi com a Catalunya creia el govern que eren fomentats pel clergat. A nosaltres ens resulta molt estrany que les autoritats militars assistissin a la inauguració del curs al seminari, i més encara que unes paraules dites suposadament en català poguessin tenir unes conseqüències tan greus, però així anaven en aquells temps les relacions entre l'Església i l'Estat. Ara bé: la maniobra va quedar estrepitosament desarticulada quan el cardenal Vidal i Barraquer va poder demostrar que en aquell acte acadèmic no s'havia pronunciat ni una sola paraula en català. Com a bon advocat que era, va obrir un expedient i va prendre declaració jurada a totes les personalitats que havien assistit en aquell acte, començant pels professors del seminari i altres autoritats eclesiàstiques, però també als catedràtics de l'institut i professors de l'escola normal de magisteri, i també al coronel que hi havia representat el governador militar i el seu capità ajudant. Els militars interrogats, tot i haver rebut ordres ben precises, no van gosar jurar que havien sentit parlar en català, i van dir que no podien concretar en quina llengua s'havia parlat. Tots els altres testimonis van assegurar formalment que no s'havia parlat en català, sinó en llatí. Enviat l'expedient a la Nunciatura i a Secretaria d'Estat, el govern de la Dictadura va quedar en ridícul i la Santa Seu va poder rebutjar fàcilment la petició de remoció del cardenal. Primo de Rivera, en una carta del 10 de desembre, va haver de reconèixer que la denúncia del governador militar de Tarragona havia estat injustificada, però en un to insolent i barroer insistia en les seves diatribes contra el catalanisme i encara es queixava que en aquella inauguració de curs no s'hagués dit cap paraula en espanyol, «lo que ignoro si está en el ritual, pero aseguro que lo requiere el momento que España vive, y que opino que todos sus buenos hijos y mucho más los que tenemos una investidura oficial, debemos inflamar los senti-

mientos de patriotismo y orden, sin apoyarse en los cuales la nación no puede llevar buen rumbo».

L'incident del seminari va ser ben recordat per tots els qui d'una manera o altra hi van intervenir, o en van ser testimonis. Uns anys després, quan la Santa Seu, davant les reiterades queixes del govern espanyol contra el catalanisme del clergat català, va decidir que el nunci Tedeschini emprengués una Visita Apostòlica a l'Església catalana, Primo de Rivera, l'ambaixador Magaz i el capità general de Catalunya, Barrera, s'escrivien per escollir i preparar les persones que haurien d'informar el nunci. Magaz, que havia quedat ben escarmentat per l'afer del seminari, que l'havia fet quedar davant del Papa com un ignorant i un mentider, escrivia al general Barrera que anés amb compte, «porque en estas cuestiones igual se puede pecar por carta de más que por carta de menos», i li citava expressament aquella falsa denúncia sobre la inauguració del curs al seminari de Tarragona.

Un altre ressò de l'incident el trobem en el futur general Batet, aleshores coronel. Feia poc que havia ascendit a coronel, i el gener d'aquell any 1925 havia estat destinat al comandament d'un regiment de la guarnició de Barcelona, però era tarragoní de naixement, i a Tarragona tenia família. A més, era amic personal del cardenal Vidal i Barraquer. Profundament catòlic (contra el que se sol dir, mai no va ser maçó), va acudir al cardenal el 1923, per demanar-li consell i ajut en un dramàtic cas de consciència que el turmentava. Essent comandant, havia estat nomenat jutge instructor de l'anomenat expedient Picasso, obert contra els militars del Marroc responsables del desastre d'Annual. En el curs dels tràmits judicials, Batet va veure ben aviat com eren inculpats oficials innocents, mentre els veritables culpables d'aquella cruenta derrota, tots gent de la camarilla del rei, i en definitiva el rei mateix, eren exculpats. Batet va adreçar una dramàtica carta a un «Eminentísimo Señor» (que ha de ser un cardenal, i no pot ser cap altre fora de Vidal i Barraquer), en la qual plantejava el seu dramàtic conflicte personal. De cap manera no volia ser còmplice d'aquelles injustícies. Però l'alternativa, la denúncia pública de les maniobres i els favoritismes del procés, no sols significava jugar-se la carrera, sinó que comportaria greus repercussions públiques que, com deia en aquella carta, afectarien la Corona mateixa. Batet no veia cap més sortida digna que deixar el càrrec, i per això havia demanat que el rellevessin de la funció judicial amb un canvi de destí, però no l'hi concedien. Fos per gestions del cardenal, o pel que fos, el cas és que Batet va ser traslladat. A partir d'aquest moment, la relació entre el prelat i el militar es fa més íntima. Algunes cartes del cardenal recomanant joves que prestaven el servei militar palesen la confiança de la relació entre ells dos, i Batet, tot i evitar escrupolosament el favoritisme o la injustícia, mira sempre de complaure el cardenal. Un cop proclamada la República, Batet, que ja era general, va ser destinat a ocupar la Capitania General de Catalunya (o, per dir-ho en la terminologia oficial d'aleshores, la Comandància de

la IV Divisió Orgànica). En aquell temps, el general Batet va publicar unes instruccions adreçades a l'oficialitat en les quals els ordenava d'abstenir-se de qüestions polítiques i, concretament, que respectessin l'ús de la llengua catalana, fins i tot a les casernes, i a no intervenir en aldarulls públics, encara que sentissin «visques» o «moris» que ofenguessin llurs sentiments patriòtics. L'exèrcit sempre s'havia cregut que tenia la missió de defensar la unitat de la pàtria a Catalunya, de vegades en forma violenta, com quan un grup nombrós d'oficials i sots-oficials van assaltar la redacció del *Cu-cut!* i de *La Veu de Catalunya*. En una d'aquestes instruccions a l'oficialitat, del 1933, el general Batet els deia que es malfiessin de les paraules que creguessin sentir, perquè de vegades el zel o la passió no deixen entendre bé allò que de debò s'ha dit. I els explicava el que havia succeït al seminari de Tarragona, encara que per discreció no esmentava cap nom de persona ni el lloc concret, sinó que parlava d'un acte a la universitat. La referència és inequívoca:

«A tal propósito recuerdo en estos momentos un hecho acaecido años atrás con motivo de la inauguración de un curso universitario. Estaban a él invitadas las autoridades y representantes de todos los estamentos sociales; dicho está que entre ellos estaba el representante de la Autoridad Militar. Se desarrolló el acto sin el menor incidente, cual correspondía, y sin que nadie pudiera censurar ni criticar lo más mínimo. Ello no obstante, el que fue acompañando al representante militar se empeñó en que las últimas palabras de la Presidencia fueron dichas en catalán y tal fue su convencimiento que convenció también a su superior jerárquico, y de ello se dio cuenta. Se formó expediente. Se trataba de imponer una sanción, por estar entonces prohibido el catalán en los actos oficiales, y el resultado del expediente fue que las palabras habían sido pronunciadas en latín. Cito el caso, porque en un ambiente de serenidad, de personas cultas todas, hubo un apasionado que oyó lo que no se dijo ni pronunció, de donde se saca la consecuencia de cuán fácil es que en manifestaciones populares, que en actos políticos donde la pasión se sobrepone a todo otro sentimiento, cuán fácil es, repito, el que la sugestión haga ver y oír lo que sólo en el propio sugestionado está».

Actuació passada: la República

El delicat problema de la qüestió religiosa durant la Segona República espanyola, que tanta importància va tenir per a la crisi que va desembocar en la guerra civil, pot ser ara estudiat amb tot rigor científic gràcies a la publicació de l'Arxiu Vidal i Barraquer corresponent als anys 1931-1936. El nostre cardenal, en efecte, hi va jugar un paper destacat des del moment que,

per l'expulsió del cardenal Segura, va haver de presidir la Conferència de Metropolitans (organisme representant de l'episcopat espanyol, quan encara no existien les Conferències episcopals), fins que, havent estat creat cardenal l'arquebisbe de Toledo Dr. Gomà, va passar a presidir els metropolitans. El desembre del 1991 es va acabar la publicació d'aquest gran *corpus* documental, que abasta quatre toms subdividits en nou volums, amb un total d'unes quatre mil pàgines. El treball d'edició, amb les màximes garanties metodològiques, a cura de Miquel Batllori i Víctor Manuel Arbeloa, ha durat vint-i-quatre anys, des del 1968 al 1991.

Aquesta publicació ha influït poderosament en la historiografia espanyola més recent, pel que fa a la figura del cardenal Vidal i Barraquer, i no serà exagerat de dir que ha portat també a una revisió historiogràfica de la qüestió religiosa sota la Segona República. El 1939, Vidal i Barraquer només era respectat pels polítics i historiadors de tendència republicana que, és clar, li agraïen que no s'hagués sumat a l'actitud bel·licista de l'episcopat espanyol. En canvi tant les autoritats del règim vencedor de la guerra com també la gran majoria de l'Església espanyola tenien el nostre cardenal per roig, separatista i quasi un renegat. Però aleshores ¿com s'explicava que Pius XI i Pius XII, tot i ser (segons semblava externament) tan favorables al règim de Franco, haguessin defensat el nostre cardenal i no l'haguessin obligat a dimitir? En aquesta documentació hi trobem la resposta: la posició conciliadora, pel que fa a les relacions entre la República i l'Església, propugnada pel cardenal Vidal i Barraquer des de la presidència de la Conferència de Metropolitans, no era més que l'execució de les consignes de la Secretaria d'Estat del Vaticà, transmeses per mitjà del Nunci Tedeschini; consignes que no eren sinó l'aplicació a Espanya de la doctrina general de l'Església, des de Lleó XIII, en matèria política i social. Però el jacobinisme sectari de les esquerres i la duresa intransigent de les dretes van fer fracassar aquesta política conciliadora. El P. Batllori, quan preparava l'edició de la documentació corresponent a l'últim període de la República, m'havia comentat repetidament la penosa impressió que li produïa la lectura d'aquells documents, pels quals es veu com s'ensorra tota l'obra conciliadora del cardenal i tot se li'n va de les mans.

De la responsabilitat de les esquerres en l'exasperació del problema religiós ja se'ns n'ha parlat prou i massa durant la dictadura franquista; el que encara no s'ha fet conèixer prou és la responsabilitat de la dreta catòlica. Ja el canonge Carles Cardó, en la seva famosa *Història espiritual de les Espanyes*, denunciava la manipulació a què la causa de la religió havia estat sotmesa: «L'extrema dreta i la plutocràcia van empeltar en l'arbre del catolicisme llurs preocupacions polítiques i llur egoisme de classe»; per això no vacil·lava a afirmar que calia comptar la desobediència a les consignes pontificies com una de les causes que més havien agreujat la situació i al capdavant havien portat a la guerra civil.

Ja als cinc mesos de proclamada la República, el cardenal Vidal i Barraquer, en una carta enviada a Secretaria d'Estat el 14 de setembre de 1931, remarcava les campanyes entorn de la persona i actes del cardenal Segura realitzades «por periódicos monárquicos, antes poco interesados en asuntos religiosos, y que ahora se complacerían en la lucha abierta entre el Gobierno y la Iglesia, para hacerla servir como catapulta contra la República». La posició d'aquests sectors adversos a l'entesa amb la República es resumeix en la frase de José M. Urquijo: «¿Por qué pactar, si dentro de un mes todo se habrá derrumbado?». El 15 de setembre del mateix 1931, Vidal i Barraquer escrivia als altres metropolitans, per assabentar-los del curs de les negociacions amb el govern, i els prevenia contra aquelles maniobres: «Es de observar en algunos elementos católicos y religiosos una excesiva confianza en los procedimientos clamorosos y de obstrucción radical, como esperando cambios profundos que hicieran innecesarios intentos de comprensión y acuerdos amistosos».

Aquesta extrema dreta monàrquica i pretesament catòlica era partidària de provocar el desastre, única manera, segons ells, de retornar a la situació anterior al 1931. Així ho denunciava el diari *El Matí* al cap d'un any de república en un editorial amb aquest títol, «La catàstrofe prèvia», el 20 d'abril del 1932. Per això aquells *ultres* no van considerar positiu el triomf de la dreta moderada, comandada per Gil Robles i orientada per Angel Herrera des del diari *El Debate*, a les eleccions del 19 de novembre de 1933, i en el fons es van alegrar del fracàs de la CEDA el 16 de febrer de 1936, perquè era la derrota de la via legal i democràtica i així guanyaven adeptes per a la solució violenta. Amb aquesta finalitat es va fundar la revista *Acción Española*, portaveu del moviment del mateix nom, inspirat en l'homònima *Action Française*, monàrquica i neopagana, dirigida per Charles Maurras i condemnada per Pius XI. Aquesta revista va ser creada, segons reconeixia un dels seus fundadors, el català Felip Bertran i Güell, amb la finalitat de «recollir i divulgar textos de grans pensadors sobre la legitimitat d'una sublevació». Després de la victòria de la dreta moderada de Gil Robles el novembre de 1933, un article d'Eugenio Montes a *Acción Española*, li exigia clarament, fins amb amenaces, que aprofités el triomf i donés el cop d'estat:

«No están hoy los tiempos en el mundo, y sobre todo en España, para hacer el cuco. No; hay que dar la hora y dar el pecho; hay nada menos que coger, al vuelo, una coyuntura que no volverá a presentarse: la de restaurar la gran España de los Reyes Católicos y los Austrias. Por primera vez desde hace trescientos años, ahora podemos volver a ser protagonistas de la Historia Universal. Si este gran destino no se cumple, todos sabemos a quiénes tendremos que acusar. Yo, por mi parte, no estoy dispuesto a ninguna complicidad, ni, por tanto, a un silencio cómplice y delictivo. No hay consideraciones, ni hay respetos, ni hay gratitud que valga. El dolor,

la angustia indecible de que todo pueda quedarse en agua de borrajas, en medias tintas, en popularismos mediocres, en una especie de lerrouxismo con Lliga catalanista y Concordato, nos dará, aun a los menos aptos, voz airada para el anatema y hasta la injuria.

Yo, si lo que no quiero fuese, ya sé a dónde he de ir. Ya sé a qué puerta llamar y a quién - sacando, de amores, rabias - he de gritarle: ¡En nombre del Dios de mi casta; en nombre del Dios de Isabel y de Felipe II, maldito seas!».

Un altre membre d'*Acción Española* era el canonge de Salamanca i rector de la Universitat de Comillas Aniceto de Castro Albarrán, que el 1934, o sigui en ple govern de les dretes, va publicar un llibre titulat *El derecho a la rebeldía*. Vidal i Barraquer i el nunci Tedeschini volien que l'obra fos condemnada públicament per la jerarquia i posada a l'Índex, per ser contrària a la doctrina oficial de l'Església sobre el respecte als poders legitimament constituïts, i també perquè constituïa un atac frontal a la política moderada que ells dos, d'acord amb les consignes de Secretaria d'Estat, propugnaven, però no ho van aconseguir perquè hi va haver qui el va defensar; simplement se'l va destituir del rectorat de Comillas. En plena guerra civil, el 1938, Castro Albarrán va publicar un altre llibre que repetia la mateixa doctrina, legitimava *a posteriori* la insurrecció militar i la qualificava de croada: *Guerra santa. El sentido católico del Movimiento nacional español*. El cardenal Gomà li va fer un pròleg on al·ludia a l'incident del 1934: «...el Magistral de Salamanca, a quien quisiéramos quitar con unas amables frases el amargor que pudo producirle la publicación de otro libro, publicado en fechas no lejanas aún. Libro de una tesis que, sin disquisiciones previas de derecho público o de ética social, el buen español, con un puñado de bravos militares, se ha encargado de demostrar con el argumento inapelable de las armas».

Però l'exemple més contundent de la manera de fer d'aquests catòlics d'ultra dretes ens l'ha deixat Eugenio Vegas Latapie. Encara que no apareixia tant com altres personatges del grup, era en realitat el fundador de la revista *Acción Española* i l'ànima del moviment. Home de comunió diària, sempre es queixava que s'havien perdut els principis del dret públic catòlic. Era partidari fanàtic de la monarquia confessional, més papista que el Papa i més monàrquic que el rei. Per això es va separar successivament d'Alfons XIII i de don Joan de Borbó, perquè no eren prou monàrquics. Per cert: va ser preceptor del príncep Joan Carles. A les seves memòries recorda un projecte d'assassinar Azaña. I explica - cas extrem de la *politique du pire*, o política de la catàstrofe prèvia - que després de la victòria del Front Popular a les eleccions del 16 de febrer del 1936, va projectar seriosament la matança de tots els diputats de les Corts, des de Calvo Sotelo fins a la *Pasionaria*, per mitjà de gasos asfixiants. Com que era del Cos Jurídic, tenia bones con-

nexions militars, i per elles sabia que l'exèrcit espanyol, que havia utilitzat gas iperita a la guerra del Marroc, en conservava una reserva, que es renovava periòdicament per tal que no caduqués. Va mirar de localitzar aquest dipòsit, però va deixar córrer el projecte de la gran matança quan va resultar que el proveïdor d'iperita de l'exèrcit espanyol era la casa Cros, de Badalona, en la qual un dels tècnics principals era justament un germà seu. Tot això, per monstruós que sembli, cal donar-ho per absolutament cert, perquè ho explica Vegas Latapie mateix a les seves memòries (1983).

Actuació present: la guerra

A la guerra civil espanyola hi va haver persones respectables a tots dos bàndols, però a mi m'inspiren una simpatia especial aquelles que no cabien en cap de les dues Espanyes bel·ligerants i van ser perseguides o castigades per uns i altres. Molts catalans es van trobar d'aquesta manera entre el foc i les brases, horroritzats dels crims comesos a la Catalunya republicana però sense poder-se identificar de cor amb el tarannà de l'Espanya dita nacional, on també es cometien grans disbarats. Potser els dos casos més significatius i dramàtics són els de Carrasco i Formiguera i Vidal i Barraquer. Tots dos van estar a punt de ser assassinats pels anarquistes, i encara gràcies que, protegits per la Generalitat, varen poder fugir. Però Carrasco i Formiguera, apresat pels franquistes, va ser afusellat, i a Vidal i Barraquer se li va prohibir, el 1939, la reincorporació a la seva arxidiòcesi i va haver de morir a l'exili.

Vidal i Barraquer havia fet tot el possible, durant els anys de la República, per evitar que es desencadenés una guerra civil, i quan malgrat tot aquesta va esclatar, ell va fer tot el que estava a la seva mà per posar-hi terme mitjançant una intervenció de l'exterior i una pau negociada i, entre tant, va mirar d'alleujar les sofrències dels fidels i particularment dels sacerdots de tota la seva província eclesiàstica.

Sobre la sortida del cardenal Vidal i Barraquer tenim la relació que ell va enviar al Secretari d'Estat, cardenal Pacelli, quan va arribar a Itàlia, i també el testimoniatge posterior del seu fidel secretari, el canonge Viladrich. Confirma aquestes versions la que dóna el cònsol italià a Barcelona, Carlo Bossi, del qual he pogut veure els telegrams i cartes que enviava a Roma els primers mesos de la guerra, fins que Hitler i Mussolini van reconèixer el govern de Franco i, naturalment, el personal diplomàtic i consular alemany i italià es va haver de retirar. Bossi se servia de la radiotelegrafia dels vaixells de guerra italians ancorats al port de Barcelona, i pel mateix conducte podia enviar al ministre d'Afers Estrangers, el comte Galeazzo Ciano, els seus extensos informes escrits. He pogut localitzar aquells telegrams al fons del Ministeri de Marina de l'Arxiu Central de l'Estat Italià, i els informes al Mi-

nisteri d'Afers Estrangers de Roma (una bona selecció d'aquests documents es podrà trobar a l'apèndix documental de la meua biografia del Dr. Salvador Rial, que dintre de pocs dies estarà a disposició del públic). Bossi és un personatge important, que un cop va deixar Barcelona es va instal·lar a Salamanca i allí va dirigir la propaganda italiana i en algun període, en absència de l'ambaixador, el va suplir. Després de la guerra se li va retre un gran homenatge a Barcelona, com expressió de l'agraïment de les persones que ell havia ajudat a fugir. Però, evidentment, no es va expressar cap agraïment als governants de la Generalitat que, no sense risc personal, eren els principals responsables de l'evacuació de persones amenaçades pels anarquistes. Aquesta documentació italiana testimonia expressament que el conseller de Governació, Sr. Espanya, va fer tot el que va poder per salvar vides. Sense els passaports que la Generalitat lliurava, ningú no s'hauria pogut embarcar als vaixells italians o francesos. L'únic punt que cal corregir de la versió del cònsol Bossi de la sortida del cardenal Vidal i Barraquer és quan explica que va haver d'emprendre una enèrgica gestió prop de la Generalitat per tal que li lliuressin el cardenal, retengut al Palau de la Generalitat. ¡Què més volien Companys, Ventura Gassol i Espanya, que col·locar el cardenal en un lloc segur, després d'haver-lo arrabassat amb penes i treballs de les mans dels homes de la FAI de la Torrassa que l'anaven a matar! Si el tenien al Palau de la Generalitat era per protegir-lo mentre cercaven l'avinentsa d'ajudar-lo a marxar. De fet, Vidal i Barraquer havia manifestat al seu nebot Francesc i al jove Maurici Serrahima, que gestionaven la seva sortida, que ell preferiria que fos per mitjà del consolat britànic o del francès, que no tenien la marcada connotació política del règim feixista italià, compromès des de l'inici de l'aixecament en l'ajut als militars espanyols sublevats.

Des del primer moment de la seva instal·lació a la cartoixa de Farneta, prop de Lucca, el cardenal va comprovar que era objecte d'una estricta vigilància policíaca, i va prendre les precaucions escaients per a les seves comunicacions reservades. En aquella famosa entrevista del cardenal Vidal i Barraquer amb l'ambaixador Yanguas Messía, el 17 de febrer de 1939, explica l'ambaixador mateix que en un cert moment de la conversa el cardenal va dir, com de passada, que la seva correspondència havia estat inervinguda. Yanguas Messía diu que el va interrompre per exigir que precisés qui l'hi havia intervinguda, i el cardenal li va respondre decididament: «Las autoridades italianas a requerimiento de ustedes», «a cuya afirmación - refiere Yanguas - le opuse un rotundo mentís». De fet, però, qui mentia no era el cardenal, sinó l'ambaixador. Una investigadora italiana, Anna Maria Pusillo, que prepara la seva tesi sobre Vidal i Barraquer, m'ha comunicat recentment una sèrie de documents dels arxius policíacs que completen de manera molt interessant els que jo mateix havia trobat a Roma. L'ambaixador de Franco prop del Rei d'Itàlia, García Conde, escriu el 16 de desembre de 1938, amb la qualificació de «Muy reservado», al comte Luca Pietromar-

chi, alt funcionari del ministeri d'Afers Estrangers i cap de l'*Ufficio Spagna*, que era l'organisme interministerial creat per coordinar la intervenció italiana a Espanya, i li diu textualment:

«Mi querido amigo:

El Cardenal español Vidal y Barraquer, muy conocido por sus ideas separatistas, reside desde hace tiempo, con anterioridad al movimiento nacional [*sic!*], en Lucca. Ultimamente he sabido que ha solicitado pasaporte lo cual parece indicio de propósitos de viaje. Convendría que la Policía discretamente vigilase sus actividades.

Mucho agradeceré que me tenga al corriente de cuanto pueda averiguar.

Con afectuosos saludos, quedo suyo buen amigo y colega...».

Però la vigilància italiana sobre el cardenal Vidal i Barraquer no data pas del desembre del 38, sinó del juliol del 36. Els telegrams i cartes del cònsol Bossi que abans he esmentat, fan repetidament referència al nostre cardenal. El 25 de juliol a les 16,50 el cardenal va fer transmetre, per mitjà de Bossi i del Ministeri d'Afers Estrangers, per la radiotelegrafia del creuer *Fiume*, al cardenal Pacelli el següent missatge: «Detingut i en gravíssim perill vida, prego fer gestions a fi que Ambaixada italiana em prengui sota la seva protecció, potència neutral, ciutadà Vaticà. Espero instruccions». El mateix 25, a les 20,10, un altre telegrama «urgentíssim» de Bossi referia l'entrevista que acabava de tenir amb el conseller de Governació de la Generalitat, Josep Mª Espanya i Sirat, a qui qualifica de Ministre de l'Interior i també de Ministre d'Afers Estrangers. Diu que ha fet notar al Sr. Espanya les greus conseqüències que tindria qualsevol violència contra el Prelat de part d'elements subversius. També li ha remarcat que, com a cardenal, és ciutadà del Vaticà i per tant estranger. El Sr. Espanya li ha assegurat que l'endemà tindrà cura de refugiar el cardenal en un lloc segur, per tal de garantir la seva incolumitat personal. I Bossi afegeix aquesta curiosa indicació: «La mateixa seguretat he obtingut d'ell per al Bisbe Irurita, que també està detingut». En realitat, el bisbe Irurita era amagat a casa del senyors Tort, i no va ser detingut fins al 1er. de desembre, però això vol dir que Vidal i Barraquer es preocupava de salvar-lo. El 27 de juliol, en resposta al telegrama del 25, el ministre Ciano ordenava al cònsol Bossi que fes tot el possible per salvar la vida del cardenal «Baranguer». Deia que l'ambaixador d'Itàlia prop de la Santa Seu, Pignatti, havia referit el cas al Secretari d'Estat, cardenal Pacelli, i que aquest havia donat el següent missatge: «Prego fer arribar paraula de consolació Cardenal Vidal i fer-li saber que Pontífex i Cardenal Secretari Estat li són propers de cor». El 24 d'agost, un telegrama del cònsol Bossi explicava, amb una certa dosi de protagonisme, com havia anat l'alliberament del cardenal. Els anarquistes el volien matar, tal com havien fet

amb el seu bisbe auxiliar [Dr. Borràs] i amb tots els canonges de Tarragona (!), i la Generalitat ja no el podia protegir més i l'hauria hagut de lliurar a les bandes anarquistes; «Finalment - diu emfàticament Bossi -, per mitjà d'una gestió de la màxima energia realitzada prop d'aquest Ministeri de l'Interior, vaig obtenir que em fos lliurat el Cardenal, juntament amb el bisbe de Tolosa [és el bisbe de Tortosa, Fèlix Bilbao] i el canonge Viladrich i, ja avançada la nit, i mentre continuaven disparant-se trets, vaig acompanyar els indicats prelats al moll exterior de la Base Naval, on esperava la llanxa de la nau de la marina reial *Fiume*, a la qual van pujar. Un cop a bord, vaig confiar a la cura a l'almirall Goiran els susdits prelats. Dos dies després partien cap a Itàlia a bord del creuer *Monte Cuccolix*. Parlava a continuació dels nombrosos religiosos que havien acudit al consolat per sortir de Barcelona. Segons l'informe de Bossi a Ciano del 16 de setembre, en aquells dos mesos 996 religioses havien estat salvades en vaixells italians. Per la seva banda, el consolat francès, en una publicació oficial de després de la guerra, assegurava que havia salvat 6.630 espanyols, entre els quals hi havia 2.142 religiosos i religioses i 868 nens. Feia pública una llista de personalitats «especials», «Generals, caps i oficials de l'Exèrcit i de l'Armada, alts funcionaris i polítics significats, sacerdots, els seus familiars, etc., que per la seva condició van haver de ser evacuats, per a major seguretat, en vaixells de guerra; d'aquests, entre juliol i setembre del 36 en van sortir 515, i dels altres, que oferien menys risc, en el mateix període en van sortir, en vaixells mercants francesos, 1.598. Hi havia encara els que van sortir amb visat francès, però per avió, ferrocarril o automòbil. Aquestes estadístiques oficials confirmen els esforços de la Generalitat per salvar totes les vides amenaçades, fins les dels seus enemics polítics, i demostra com n'és de falsa l'acusació del cardenal Gomà, que deia que només es van preocupar d'uns quants clergues separatistes.

El 10 de setembre, el pintoresc però tràgic personatge que es feia anomenar «comte Rossi», enviat per Mussolini a Mallorca per ajudar els nacionals, telegrafiava a Ciano: «Cardenal Vidal-Y-Barraguer, actualment sa i estalvi a Roma, he sabut que és fervent propugnador de la causa separatista catalana». Així li ho devia haver assegurat alguna bona ànima a Mallorca.

El cardenal Vidal i Barraquer va fer dos viatges a França, des de la Cartoixa de Farneta, sempre acompanyat del seu inseparable secretari, el Dr. Viladrich. El primer, el gener de 1937, a Marsella, per visitar el seu cosí Joan Flaquer, greument malalt. El segon, el juliol del mateix 1937, a Llorda, per entrevistar-se amb el dirigent d'Unió Democràtica de Catalunya, Dr. Lluís Vila d'Abadal, que a més era el seu metge particular, per parlar de l'ajut als sacerdots catalans. En aquest mateix viatge es va entrevistar amb el cardenal Verdier, però a Rodez, per prudència, sense anar a París, com el cardenal de París proposava. Malgrat l'extremada discreció del cardenal, l'espionatge franquista, que era molt actiu a França, va comunicar els viat-

ges, però atribuint-los una finalitat ben diferent. Una «Nota confidencial» de la Policia italiana, del 26 de febrer de 1938, diu el següent:

«De font digna de la màxima confiança s'informa que l'Ambaixada d'Espanya prop de la Reial Cort de Roma voldria comprovar si el Cardenal espanyol S. Em. Vidal y Barraquer, Francesc, ex Primat d'Espanya (tema d'una pro-memòria anterior), que es troba actualment residint a la Cartoixa Farneta, de Lucca, ha efectuat en aquests últims mesos viatges a l'exterior.

I això perquè l'esmentada Ambaixada ha tingut notícies segures de Salamanca que el susdit Cardenal, conegut per les seves tendències separatistes, s'hauria trobat últimament a França amb exponents del separatisme català per discutir i aprovar una carta de constitució de la república de Catalunya.

Per aquest fet existeix viva aprensió a l'esmentada Ambaixada i desitjaria, en tot cas, però sempre reservadament, comprovar si el susdit Porporat ha anat en aquest últim temps a França».

En resposta a aquesta requesta, la policia de Bolònia (demarcació a la qual pertanyia aleshores Lucca, i tota la Toscana) va donar el 8 de març al Cap de la Policia Política de Roma una informació força objectiva. Registrava simplement els dos viatges a França i un altre a la Cartoixa de Florència. Precisava que el cardenal havia viatjat amb passaport expedit pel Vaticà el 4 de desembre de 1936. Afegia que la Prefectura de Policia de Lucca exercia sobre el cardenal una vigilància atenta i cauta, i que per tant estava en condicions d'adonar-se de qualsevol desplaçament seu i de fer que la policia el seguís.

El que els dos ambaixadors franquistes, Yanguas Messia i García Conde, no sabien, era que la policia italiana, a més de vigilar per encàrrec d'ells Vidal i Barraquer i altres persones, també els vigilaven a ells i els obrien les cartes que enviaven a Burgos o Salamanca. N'he vist a l'arxiu del Ministeri d'Afers Estrangers algunes de fotografiades.

El règim italià no era tan sanguinari com el de Hitler o el de Franco, però la vigilància i el control dels ciutadans eren rigorosíssims, kafkians. Sembla com si mitja Itàlia estigués vigilant l'altra mitja. Als arxius del Ministeri de l'Interior, Direcció General de *Pubblica Sicurezza*, es conserven molts centenars, potser milers, de lligalls d'escoltes telefòniques preses taquigràficament, amb la transcripció mecanogràfica en clar al costat. Mussolini, que feia vigilar molts dels seus col·laboradors, conservava personalment moltes d'aquestes escoltes telefòniques. Entre els papers personals de Mussolini, per exemple, hi ha un informe oficial sobre els primers batallons de «voluntaris» que s'embarquen a Gaeta cap a Cadis, en el qual s'assegura que tots surten amb una moral altíssima, promptes a morir pel Duce i per l'Imperi feixista. Però unida a aquest informe hi ha una escolta telefònica d'un dels

oficials, que diu a un altre: «¡Quina llàstima, mobilitzar aquests homes! No es pensaven que anirien a Espanya, i quan, en partir, els ho han dit, s'han ensorrat».

Un altre cas més proper a nosaltres. Manuel de Montoliu i de Togores, nascut a Barcelona però d'ascendència tarragonina, era notable filòleg i crític d'art, col·laborador de la Bernat Metge i del Diccionari d'Alcover, home de dretes de tota la vida i catòlic fervent, que després de la guerra fins intentaria la vida monàstica a Montserrat i a Poblet. Quan va esclatar la guerra civil i es va desencadenar la revolució a Barcelona, va acudir als organismes de la Generalitat i als col·legues ben situats prop de les autoritats catalanes. Els organismes de les Conselleries de Cultura i de Governació, que miraven d'ajudar les persones en perill, encara que sapiguessin que eren políticament adverses a les esquerres, li van donar passaport, permís de sortida i uns certificats que deien que era antifeixista, addicte a la República i a la Generalitat, i que anava a l'estranger per defensar la causa de la República en un congrés internacional. Proveït d'aquests papers, va sortir de Barcelona, va travessar França i així que va arribar a Ventimiglia, a la frontera italiana, va esquinçar aquells certificats en fragments ben menuts, els va llançar en una paperera de l'estació i va córrer a presentar-se al cònsol franquista per adherir-se al Moviment. Però no es va adonar, i potser no va arribar a saber mai, que la policia secreta, que l'observava des que va baixar del tren, va recollir aquells fragments i va reconstruir els documents que asseguraven que era un antifeixista. Els he pogut veure i fotocopiar, curiosament enganxats amb cinta transparent. Se li va obrir una investigació. Sort que va trobar qui respongués d'ell, i va col·laborar en els serveis de premsa i propaganda italians de cara a Espanya. No em consta positivament, però no em sorprendria que hagués treballat en les emissions en català de *Radio Verdad*.

El cardenal Vidal i Barraquer no coneixia, evidentment, tots aquests detalls policíacs, però sabia prou que el vigilaven, i sempre va prendre les màximes precaucions i va renyar els qui se li adreçaven sense prendre-les.

La gran acusació de Franco contra l'actitud del cardenal Vidal i Barraquer durant la guerra civil és no haver signat la carta col·lectiva de l'episcopat espanyol. N'hi hauria prou amb aquest fet - que un bisbe que no la vol signar no pugui després entrar a l'Espanya dita nacional - per poder dir que els signataris no eren lliures. Però la veritat és que la quasi totalitat dels bisbes espanyols ho van fer de molt bona gana. El cardenal Gomà, redactor del document, els havia dit que era el Generalíssim qui ho havia demanat, i encara els afegia que la Santa Seu n'estava al corrent, com insinuant que aprovava el document, cosa que no era exacta. Per a aquells bisbes, si Franco i el Papa ho volien, es podia signar a cegues. Encara alguns el van trobar massa fluxiu: l'haurien volgut més incondicionalment a favor de Franco i de la guerra santa (expressió que, per cert, la carta col·lectiva no aplica a la guerra civil, ans diu expressament que de vegades l'Església ha convocat guerres, però aquella, no).

Vidal i Barraquer es va negar a signar la carta col·lectiva per dues grans raons, una de fons i una altra d'oportunitat. La de fons era que l'Església no havia d'aparèixer com a part bel·ligerant en una guerra fratricida, i aquell era un document partidista. Això ho insinua delicadament quan respon al cardenal Gomà, que li havia enviat el text: «Lo encuentro admirable de fondo y de forma, como todos los de Vd., y muy encipio para propaganda, pero lo estimo poco adecuado a la condición y carácter de quienes han de suscribirlo» (carta del 9 de juliol de 1936). No han faltat historiadors que, prenent separatament del context les paraules «admirable de fondo y forma», sostenen que Vidal i Barraquer no tenia objeccions de fons contra la carta col·lectiva, però n'hi ha prou amb llegir el paràgraf sencer (a més de les cartes del nostre cardenal a Pacelli sobre la qüestió) per desfer aquesta interpretació tendenciosa. La raó d'oportunitat eren les represàlies que temia que podia provocar contra els seus fidels i particularment els seus sacerdots, que ja prou malament que s'ho passaven. Vidal i Barraquer va exposar a la Santa Seu els inconvenients que trobava en la publicació d'aquella carta col·lectiva, i les raons per les quals no la volia signar; amb tot, deia, si la Santa Seu ho volia, ell la signaria. Però la Santa Seu va guardar un silenci eloqüent. Com ha escrit mossèn Raventós, «és possible que la diplomàcia vaticana veiés en l'actitud de Vidal, sense cap compromís per part seva, un eventual trumfo en un eventual joc de negociacions amb la República espanyola. En tot cas, però, la negativa del cardenal no venia de Roma, i fou per a ell un duríssim combat interior».

El que és especialment simptomàtic, i no és gaire conegut, és que la Santa Seu també va guardar silenci quan Gomà li va enviar el document per a la seva aprovació, i va trigar nou mesos a parlar-ne, i encara ho va fer d'una manera que no va plaure gens al govern de Franco. *L'Osservatore romano* no havia publicat la carta col·lectiva ni n'havia donat compte, però el document va tenir una ressonància internacional imprevisible, i el diari oficiós del Vaticà va començar a publicar els missatges de diferents episcopats en resposta al document dels bisbes espanyols. La Secretaria d'Estat va veure com la seva actitud de prudència i silenci era desbordada per l'èxit d'aquell document. Els serveis de propaganda franquistes van preparar un volum que recollia aquelles respostes, amb el títol de *El mundo católico y la carta colectiva del Episcopado español*, per al qual esperaven unes paraules introductòries del Papa, o almenys del cardenal Secretari d'Estat. El 5 de març de 1938 el cardenal Pacelli va enviar al cardenal Gomà, per mitjà de monsenyor Antoniutti, Encarregat d'Afers del Vaticà prop de Franco, una breu carta que elogiava, d'aquell document, «els nobles sentiments en què s'inspira, així com l'alt sentit de justícia d'aquests Excs. Bisbes en condemnar tot el que tingui raó de mal, de qualsevol part que aquest vingui». Els serveis de propaganda franquistes van publicar aquesta carta, traduïda de l'ita-

lià a l'espanyol, com a pròleg d'aquell llibre, però ometent les últimes paraules: «...mal, de qualsevol part que aquest vingui». El diari del Vaticà va haver de publicar una nota en la qual deia que en alguna premsa aquella carta havia estat publicada incompleta, i per això la feia conèixer íntegra. El govern espanyol, en lloc de demanar excuses per haver manipulat les paraules del cardenal, va protestar perquè la Santa Seu havia publicat el text autèntic de la carta. El 2 de novembre de 1938, Yanguas Messía va tenir una entrevista d'una hora i mitja amb el cardenal Pacelli en el curs de la qual va presentar onze punts de queixa del govern de Franco contra la política del Vaticà referent a Espanya. El cinquè d'aquests punts, segons explicava Yanguas al ministre comte de Jordana en un informe enviat el mateix dia de l'audiència, era «La carta-prólogo del Cardenal Secretario de Estado al libro que contiene las respuestas de los Obispos extranjeros a la Carta colectiva del Episcopado español». Yanguas va dir a Pacelli que aquella carta havia causat una penosa impressió en l'opinió catòlica espanyola. Era fluïxa, i no assumia plenament el contingut vibrant del document dels bisbes espanyols. Era poc significativa. «La única frase que la Carta-prólogo tiene de alguna significación - va dir Yanguas a Pacelli, que era justament l'autor de la carta - es aquella en que el Cardenal expresa la satisfacción del Papa por la acogida favorable que la Carta colectiva del Episcopado español ha encontrado en el mundo católico, así como la condenación que los Obispos españoles hacen en ella de *todo lo que tenga razón de mal*. La frase subrayada y que aparece en la traducción española para el libro, es ya de suyo poco comprometedor, pero la frase auténtica del original italiano lo es todavía menos, pues en ella se decía: "l'alto senso di giustizia di codesti Ecc.mi Vescovi nello *stigmatizzare il male da qualunque parte esso venga...*". Condenar el mal de qualquier parte que venga... Es decir, equipararnos en cierto modo a los rojos. Nosotros no pretendemos que la zona roja sea el infierno y la nuestra el cielo, porque el cielo no está en la tierra. Mas sí podemos afirmar que la zona roja es el infierno, con todos sus refinamientos satánicos, y la nuestra es la tierra, con sus virtudes y con sus flaquezas, que nadie es perfecto en este mundo. Y una tierra, eso sí, donde se bendice a Dios y en su nombre se lucha y por El se muere».

Yanguas Messía, l'ambaixador que va comunicar al cardenal Vidal i Barraquer la proscripció a què Franco el condemnava, va ser ell mateix víctima de l'extremisme del règim de Franco. Ja en temps de la Dictadura Yanguas havia topat amb Vidal i Barraquer, perquè va ser ministre d'Estat quan Primo de Rivera va constituir el seu primer govern civil, i des d'aquest càrrec, ben d'acord amb el Dictador i amb l'ambaixador marquès de Magaz, havia gestionat en va la remoció del cardenal de la seu tarragonina, amb aquella planxa de l'incident del seminari. Pertanyia a aquell grup de la revista *Acción Española* del qual abans he parlat. No era un simple executor de la política de Burgos, sinó que era monàrquic ultrancer. Sembla que va ser ell qui

va redactar el decret de la Junta de Defensa de Burgos nomenant Franco «Jefe del Gobierno del Estado español», perquè, com altres monàrquics sumats a l'alçament, pensaven que el govern dels militars havia de ser només transitori, i que ben aviat havia de cedir el lloc a la restauració de la monarquia. És sabut que Franco, per mitjà del seu germà Nicolás, va canviar el text d'aquell nomenament i es va autodesignar «Jefe del Estado español». A més, sembla que, tot i necessitar personal competent per als organismes de govern que calia crear, Franco va prescindir durant més d'un any dels serveis de Yanguas. Aquest era més papista que el Papa, més monàrquic que el rei i més franquista que Franco. El ministre comte de Jordana, força assenyat i més aviat moderat en uns moments que imperaven els extremistes, en les negociacions amb el Vaticà s'hauria acontentat, en l'espínos problema del nomenament dels bisbes, amb unes garanties com les que tenia el govern italià i alguns altres, és a dir, notificació prèvia dels candidats, per donar ocasió al govern que presentés eventuais objeccions polítiques. El que a Burgos volien de tot punt evitar era la designació de bisbes «separatistes». Però Yanguas exigia estrictament el règim de Patronat Reial i el dret de presentació, perquè veia, com a jurista que era, que es tractava d'una institució anacrònica, que si es perdia ja no es recuperaria mai més, i ell volia que quan es restablís la monarquia a Espanya conservés aquelles vetustes prerrogatives. Quan finalment va ser cessat del càrrec d'ambaixador, Yanguas Messía va enviar al ministre un llarg informe sobre la política de relacions amb el Vaticà, en defensa de la seva actuació personal i criticant la línia seguida pel govern. És en aquest informe que explica que en un cert moment de les dures negociacions, quan el govern de Franco exigia el jurament de fidelitat dels nous bisbes, Pius XII va arribar a oferir que acceptaria que els bisbes prestessin aquest jurament, i que ho fessin segons la fórmula servil que el govern espanyol proposava, si Franco acceptava el retorn del cardenal Vidal i Barraquer. Però Franco no s'hi va avenir. Finalment, hi va haver jurament de fidelitat al règim, però en termes més moderats.

Yanguas Messía era encara ambaixador prop del Vaticà quan, l'octubre del 1940, Serrano Suñer, aleshores ministre de la Governació i omnipotent cunyadíssim, en tornar d'una visita a Hitler va voler passar per Roma i visitar Mussolini per trobar confort del seu fracàs a Berlín. Yanguas va advertir Serrano Suñer que si anava a Roma calia que demanés audiència al Papa, però Serrano, orgulllosament, amb la bilis acumulada de totes les reticències de la Santa Seu contra el règim de Franco i la suposada croada, en va prescindir olímpicament. A Yanguas li havia nascut un fill i, segons costum i protocol, l'hauria de batejar el cardenal Maglione, Secretari d'Estat, a la capella del palau de l'ambaixada, a la típica Piazza Spagna. Maglione ho havia acceptat, i l'ambaixador ja havia enviat les invitacions impreses on es deia que el nen seria batejat el 7 d'octubre pel cardenal Secretari d'Estat. Però quan el dia 4 Yanguas va anar a Secretaria d'Estat per donar gràcies

per aquell honor i concertar detalls de la cerimònia, es va quedar de pedra quan el cardenal Maglione li va comunicar que, tot i haver-li-ho promès, sentint-ho molt, atès que el ministre Serrano Suñer havia passat uns quants dies a Roma i no havia demanat audiència al Sant Pare, no podria anar a l'ambaixada a batejar-li el fill, perquè - va dir - «podria donar la impressió de ser indiferent davant una falta de consideració envers el meu august Sobirà». Amb tot, com que la innocent criatura no hi tenia cap culpa, va assegurar a l'ambaixador que aquell dia oferiria la Santa Missa pel seu fill. Tot plegat, la pastoral del sant sagrament del baptisme no en resultava gaire ben parada: tan manipulació era la pomposa cerimònia projectada al Palazzo Spagna, com la seva supressió per un problema de protocol cortesà. Per si no fos prou, l'endemà, dia 5, *L'Osservatore romano* va publicar una nota oficiosa que deia que aquell mateix matí havia partit de Roma cap a Espanya el ministre espanyol de l'Interior, Serrano Suñer. Explicava totes les nombroses visites i activitats que havia tingut durant la seva estada a la ciutat eterna, i acabava dient: «A aquest propòsit, de diverses parts se'ns ha preguntat per què, durant la seva estada a Roma, Sa Excel·lència el senyor Serrano Suñer, ministre de l'Espanya catòlica, no ha tingut, com és costum, una Audiència Pontifícia. Practicades informacions, resulta que l'Audiència no ha estat demanada».

Aquesta bufetada del Vaticà va provocar, l'endemà, dia 6, la duríssima rèplica d'un article al diari falangista *Arriba*, obra de J. A. Giménez-Arnau (pare del marit d'una néta de Franco), que era agregat de premsa a l'ambaixada d'Espanya al Quirinal i corresponsal de l'agència EFE. Entre altres coses, Giménez-Arnau escrivia: «Es curioso que entre los precedentes de visitas a Su Santidad el periódico citado [*L'Osservatore romano*] no recuerde la de los enviados de Franco a Italia con ocasión del día de Solidaridad italo-española en mayo de 1938 - la guerra aún muy incierta - cuando les fue concedida a los integrantes de aquella Misión, entre los que figuraban, por ejemplo, el actual Ministro de Justicia, don Esteban Bilbao; nuestro embajador en Francia, don José Félix de Lequerica, y el marqués de Luca de Tena, una audiencia pública en la que abundaban los recién casados de diversas nacionalidades y personas piadosas de paso por la Ciudad Eterna, con gran sorpresa de quienes, nuncios del Caudillo, esperaban otro género de tratamiento». Més encara. Pocs dies després del seu retorn de Berlín i Roma, el 16 d'octubre, Serrano Suñer va passar a ocupar el càrrec de ministre d'Affers Estrangers, i com a tal va haver d'afrontar l'incident que com a ministre de la Governació havia provocat. En una nota a Secretaria d'Estat, que va fer presentar personalment, a mà, per l'ambaixador Yanguas Messía, expressava «el vehement desig del ministre de dedicar atenció preferent a les relacions amb el Vaticà, amb el propòsit de resoldre ràpidament els greus afers que l'Estat espanyol té pendants amb l'Església», i demanava que se li acceptés una excusa i una queixa: «Una excusa, por no haber acudido a besar

el anillo de Su Santidad, en la última y breve estancia en Roma; y una queja, por la reacción, con apariencia de represalia, que aquella omisión provocó en esa Secretaría de Estado y que el Gobierno español estima desprovista de justicia [...]. Por eso, explicadas las cosas verbalmente por el embajador, en nombre del Gobierno, éste tiene que formular a la Santa Sede una queja, no por respetuosa menos firme y sentida, por el hecho de que la omisión de la visita produjera como consecuencia el que el cardenal secretario de Estado, cuando oficialmente se había anunciado que administraría el Santo Bautismo al hijo del representante de España cerca de la Santa Sede, inopinadamente desistiera de este propósito, causando innecesario desaire al embajador, con trascendencia de agravio a la nación que representa, de suerte que el Gobierno español lo interpreta como una represalia injustificada». No cal dir que el cardenal Maglione va replicar escaientment a aquesta queixa.

Conclusió

Acabo. M'hauran de perdonar el to anecdòtic d'aquesta conferència, i la manera potser una mica pintoresca com he mirat d'evocar el context de l'actuació del cardenal Vidal i Barraquer en aquells tres grans moments històrics (Dictadura, República i guerra civil), que constitueixen allò que Yanguas Messía anomenava la seva actuació «remota, passada i present». Però, en la impossibilitat de detallar en una hora una història que demana un llibre sencer, he preferit, més que limitar-me a unes afirmacions genèriques i vagues, posar sobre la taula uns fets concrets, que, si han estat ben escollits, hauran estat prou significatius per passar, com diria Eugeni d'Ors, de l'anècdota a la categoria, i fer aparèixer amb realisme la figura del nostre cardenal i les reaccions que va provocar, que van culminar en la seva proscripció i la mort a l'exili.

Si ara, per acabar, volgués descobrir i estirar el fil conductor que travessa aquells tres períodes històrics i formular el principi general que va presidir el ministeri episcopal del cardenal Vidal i Barraquer i que al mateix temps va suscitar la seva persecució, gosaria dir que és el seu sentit d'Església i la seva fidelitat a Catalunya. Però no com dues aspiracions diferents o independents l'una de l'altra, sinó com un sol ideal, el del pastor que dona la vida per les seves ovelles: les seves ovelles concretes.

El conflicte amb la Dictadura es va produir perquè el cardenal Vidal i Barraquer va defensar teòricament i pràctica el principi eclesial de la predicació i la catequesi en la llengua del poble, consagrat pels nostres concilis provincials. Aquesta ha estat doctrina invariable de l'Església catòlica romana, aplicada al llarg dels segles i arreu del món. Tant, que si a les acaballes de la Dictadura el govern de Primo de Rivera va obtenir que la Santa Seu dictés una sèrie de decrets de diferents Sagades Congregacions romanes contra

l'ús pastoral de la llengua catalana (decrets que, segons l'historiador franquista Ricardo de la Cierva, són l'únic triomf que Espanya ha tingut davant la Santa Seu en tota la història contemporània) va ser perquè van enganyar els responsables de la Cúria Vaticana i els van fer creure que aquella llengua no era la veritable parla del poble, sinó un llenguatge artificios, inventat per una petita colla de clergues lletraferits, i que els fidels no l'entenien. Però Roma no ha desmentit mai aquell principi pastoral, del qual Vidal i Barraquer va ser màrtir.

El sentit d'Església del nostre cardenal es va revelar també durant la República. Va practicar, molt abans del Vaticà II, el principi de la corresponsabilitat episcopal, tant viu en els primers segles del cristianisme i més tard difuminat per centralismes i autoritarismes més pagans que cristians. En primer lloc, el va exercir a nivell de les diòcesis catalanes que formen la província eclesiàstica tarraconense. Entenia el seu servei metropolità no com un poder despòtic, sinó en forma col·legial. Reunia amb freqüència els bisbes sufraganis i cercava sempre criteris pastorals comuns. Per això va intentar convocar un concili de la província eclesiàstica tarraconense, però els preparatius ja iniciats van ser tallats en sec pel cop d'estat del general Primo de Rivera i per la seva política anticatalana. D'altra banda, mai no va pretendre crear una Església catalana separada de l'espanyola, com injustament es va dir d'ell. Simplement aplicava un altre principi fonamental de la doctrina social de l'Església, que val no sols per a la societat civil o l'estat sinó també per a la institució eclesial: el principi de subsidiarietat, en virtut del qual un organisme superior no ha de fer allò que pugui realitzar suficientment un altre d'inferior. L'estil corresponsable segons el qual dirigia la província tarraconense, el propugnava per a les altres províncies eclesiàstiques espanyoles. I, per al conjunt d'Espanya, mentre ell va presidir la Conferència de metropolitans, no ho va fer en la forma personal i centralitzada del seu predecessor, Segura, i el seu successor, Gomà, sinó col·legialment, amb els altres metropolitans, i exhortant cadascun d'aquests a convocar els bisbes sufraganis i portar després llurs parers a la Conferència de metropolitans. La seva fidelitat al poble català no va ser mai en detriment de la seva actuació pertocant a l'Església espanyola.

Finalment, pel que fa al temps dramàtic de la guerra civil, es pot ben dir que la seva actitud va ser molt més propera al criteri del Papa i del seu Secretari d'Estat que no pas la de la gran majoria dels bisbes espanyols i, per descomptat, que la d'aquell govern que pretenia de ser tan cristià. Però, tal com li pertocava, va mostrar una sol·licitud especial envers els sacerdots i els fidels de l'Església catalana. No sols els de Tarragona, als quals en primer lloc es devia, sinó també envers els de les altres diòcesis catalanes, que per raó de les circumstàncies anormals i per la manca, almenys en alguna d'elles, de bisbes, necessitaven el ministeri del metropolità. Com és prou sabut, es va oferir repetidament com a ostatge per tal que fossin alliberats els

sacerdots empresonats, i amb humil insistència va demanar a bisbes coneguts una almoïna de caritat per socórrer els sacerdots mancats de recursos, sense distinció entre els tarragonins i els d'altres diòcesis catalanes. Podem estar segurs que des del cel veu amb joia el concili català que els nostres bisbes, presidits pel seu successor, el Dr. Ramon Torrella, han convocat, i que prega pel seu èxit pastoral.

QUATRE VENTS

GIRONA

La visita del Nunci

Benvolgut amic: Em preguntes, amb el teu afany de saber coses de l'Església de Girona, que com va anar la visita del Nunci... La meva resposta serà breu i concisa. Va anar bé. Va ser una visita de cortesia, que diguéssim, i ja saps com són aques-

tes coses: molta solemnitat i protocol. Una festassa, però no res més.

Pel que fa a nosaltres –els vuit capellans que vàrem signar la nota en la qual es qüestionava l'oportunitat d'aquesta visita– ja t'ho pots imaginar: Muts i a la gàbia... Ens va semblar que així desmentíem el tractament sensacionalista (i força distorsionat) que hi va donar la premsa. Dic la «premsa» i no el «PUNT DIARI» perquè el setmana-

ri «CATALUNYA CRISTIANA» també es va passar un pèl. No va fer honor ni al substantiu (Catalunya) ni a l'adjectiu (cristiana), la qual cosa ens va doldre. D'un diari tots sabem que, per tal d'augmentar les vendes, se'n pot esperar qualsevol cosa, però una revista cristiana té el deure d'informar bé; ha de donar una informació objectiva i, si molt convé, valorativa dels fets. Se suposa que l'objectiu és informar/formar. Vull dir que ha de tenir un gran respecte pels lectors, que han de trobar en les seves pàgines aquells elements que en cada cas necessita per poder-se'n fer una opinió justa. I en aquest cas, va ser tot el contrari. M'explico: «Catalunya Cristiana» no va saber informar perquè no es va prendre la molèstia d'informar-se. Es va abeurar a les fonts del «Punt», que va presentar la nota com si es tractés d'un rebuig a la persona del Nunci Tagliaferri, essent així que el nom del Nunci ni tan sols hi figurava i que allò que la nota qüestionava —a la llum del Vaticà i de la problemàtica actual de l'Església Catalana— eren únicament dues coses: la seva funció (que considerem anacrònica: una estructura que causa perplexitat en molts fidels) i l'oportunitat de la seva visita a Girona (just el dia de Sant Narcís, Patró de la Ciutat i just també quan la legítima aspiració d'aconseguir una Conferència autònoma és un tema obert (per no dir «ferida»)).

Si «Catalunya Cristiana» s'hagués pres la imprescindible molèstia d'informar-se, hauria sabut per nos-

altres mateixos que, lluny de fer-ne un plebiscit o de cercar (res de més fàcil) un bon grapat de signatures, vàrem optar per fer arribar —abans que res i que a ningú— la notícia escrita al bisbe Jaume i als membres del Consell Episcopal. I val a dir que no ens podem queixar de com va ser acollida. Hi va haver algun vicari pastoral de zona que no es va estar de dir que amb gust hauria signat la nota, si aquesta li hagués estat presentada. Pel que fa al Bisbe, no sols ens va acollir sinó que ens va encoratjar. Ell sí que va entendre que no es tractava de cap rebuig a la persona del Nunci, sinó de mantenir viva la flama d'unes reivindicacions que no són gratuïtes ni arbitràries, sinó —a la llum del Vaticà II— ben legítimes.

Dos dels vuit signants varen conversar una horeta amb el bisbe, a petició d'ell i després —és clar— d'haver llegit la nostra nota, adreçada —ho subratllo— no pas a la premsa sinó a ell i al seu Consell. El problema va venir, si de cas, quan la premsa —per una infiltració— se'n va assabentar. I ho va presentar a la seva manera, ben altrament a com nosaltres —previ acord amb el bisbe— ho volíem presentar. Perquè —això sí— volíem que se sabés. Un signe que no es coneix no és signe.

Amb molt de gust hauríem informat «Catalunya Cristiana» de tot això que explico, si ens ho hagués preguntat, però no va ser així. Es va abeurar en la font equivocada podent-ho fer en la bona. I, per postres, hi va afegir la guinda: «només són vuit, els signants...»

No sé què ho fa que sempre són «pocs» els qui demanen una Conferència Episcopal Catalana... També varen ser «pocs» es veu els qui ho demanaven com un dels temes a tractar al proper Concili Català, la fase prèvia del qual ja és en marxa.

Ho tenim pelut

La veritat és que sí: els qui volem una Església Catalana autònoma ho tenim pelut. I ho tenim pelut els qui considerem que el pluralisme és un bé i una riquesa. S'acosten els mals temps. Tot indica que el grop és a punt de descarregar xàfec. No m'agrada gens aquest èmfasi («només 8») sobre les xifres. Em recorda l'època del triomfalisme, quan comptàvem els assistents a la Missa i les comunions.

Els qui confonen la unitat amb la uniformitat sempre m'han inspirat recel. Et diré més: Sospito que a poc a poc s'anirà restaurant —com qui no vol la cosa— la censura, per la qual alguns sectors de l'Església sempre han sentit debilitat. No és broma. Comencen a haver-hi indicis del que dic. Sense anar gaire lluny —o anant-hi, segons com es miri— la revista «VIDA NUEVA» ja ha caigut en aquest parany tan conegut. Va presentar (Núm. 1.918) l'ideari de la Primera Associació Cristiana de Separats i Divorciats (ACRISDI), que dirigeix Julián Gallego, prior dels dominics de Girona. I bé, com que aquest és un tema delicat, els punts de l'ideari han aparegut lleugerament (és un dir) retocats; petites am-

putacions amb la bona intenció (les intencions ningú no les jutja) d'ajudar l'interessat o d'afavorir la causa. Es comença així, per petites amputacions, i s'acaba de la manera que ja saps.

Tot plegat, si es vol, no res, anècdotes... Però les anècdotes fan història. I ara mateix aquestes anècdotes em semblen prou significatives. La història ensenya que recórrer a l'autoritarisme —en qualsevol de les seves fórmules— és indicatiu de pèrdua d'autoritat. I això sí que ens hauria de preocupar. Estaràs d'acord amb mi que l'Església guanya autoritat moral —és a dir: credibilitat— quan s'esforça en viure la Caritat (en majúscules) més que no pas amb la dèria de fer sentir a tothom la «Veritat».

Fixa't que quan ens posem a pregonar la «Veritat», la gent inevitablement ens pregunta «Quina Veritat»... Cosa que no fan quan els parlem de Caritat. I molt menys encara quan veuen que la vivim de debò. Potser perquè és aquesta la redempció que esperem i necessitem. Suposo que és cap aquí que s'ha d'anar, avui i sempre: cap a la persona humana. Així ho va subratllar el nostre Bisbe a les paraules d'introducció a les setenes jornades d'Arxiprests, que varen tenir lloc a Osona, amb la col·laboració especial de mossèn Joan Batlles. Ja te'n vaig parlar. Ara t'hi afegeixo un petit fragment del parlament que hi va fer el bisbe:

«El Pastor ha d'estar constantment a l'aguait de la persona. (..) Cap realitat que envolti la persona

no li és aliena; cap canvi socio-cultural, polític o econòmic no li pot passar per alt». Cal estar, doncs, «atents a la persona, sense oblidar el moment històric en què viu, ni les crisis que donen un viratge fort a la història. Tot canvi socio-econòmic no es fa sinó a costa de moltes persones. I tanmateix, la persona és la nineta dels ulls de Déu».

Un bon plantejament, no et sembla? Aquesta i altres idees les trobaràs al dossier, fruit de les jornades, que ens ha estat tramès a tots els capellans.

Agenda

No vull acabar la meva crònica sense ressenyar algunes de les principals activitats que s'estan duent a terme a la diòcesi:

– Concili Català: El 14 de Novembre, a Banyoles, hi va tenir lloc una jornada de reflexió, adreçada a laics, religiosos i preveres.

L'Institut de Teologia: Cada any augmenta el nombre d'alumnes. Enguany arriben a 131. I sumen 14 els capellans matriculats al curs de Formació Permanent. Déu n'hi do!

El CCU (Centre Cristià dels Universitaris) també ha obert les seves portes i ofereix un programa molt atractiu d'activitats diverses, encaminades a fomentar el diàleg obert i la convivència.

S'han començat –i amb bon peu– les jornades sobre «L'Europa dels anys 90», en la seva IV edició. Presenta la Núria Reig, presidenta del Consell de Laics. Hi col·labo-

ren –successivament– Jordi Goula, Ignaci Sotelo, Ferran Requejo i J. M. Valverde. Moderen els debats: Ferran Navinés, Xavier Arbós, Anna M. Garcia i Antoni Puigverd. La cloenda és a càrrec de Xavier Civit.

Presentació del llibre sobre mossèn Feliu, un capellà gironí que va morir amb fama de sant (es passava les nits resant, diuen) i la memòria històrica del qual va lligada als joves (llegeixi's Fejocisme i Acció Catòlica). La biografia d'aquest gran capellà, que molta gent encara recorda, l'ha escrita l'incansable jubilat mossèn Josep M. Cervera, que és tot un exemple de zel i treball.

Hi ha moltes més coses, com ara la celebració joiosa del 25è aniversari de la parròquia de Vista Alegre de Girona, una parròquia que es va crear pensant que el creixement de la ciutat aniria per aquell sector, però no ha estat així. El mateix ha succeït amb la de sant Salvador. D'altres, en canvi, com la de sant Josep, han crescut força més del que es comptava. Els designis de Déu són inescrutables, però els de la sociologia no. I a la sociologia sempre hi arribem una mica tard.

Coses que varien començar com qui no vol la cosa (penso en la Troca, trobades d'orientació cristiana per a adolescents) han sobreviscut al seu fundador, mossèn Lluís Vilà. Fa poc es varen reunir a Banyoles per a reflexionar sobre el compromís. Altres activitats, en canvi, que duïen el segell oficial i tots els pronòstics a favor, s'han perdut pel camí. Això

vol dir que no hem de defallir mai, perquè mai no se sap... Tot ve que arriba. Tu ja m'entens. Teu:

Jaume Reixach

Creiem oportú per a una millor informació adjuntar el text de la carta sobre la visita del Nunci a Girona, a la qual es refereix la primera part de la crònica del nostre col·laborador.

Al Senyor Bisbe i als membres del Consell Episcopal

A propòsit de la visita del Nunci a Girona

Benvolguts,

Amb motiu de la visita del Nunci a la diòcesi a finals d'aquest mes, volem manifestar fraternalment les nostres reserves envers aquesta figura diplomàtica que topa amb la concepció de l'Església Poble de Déu continguda en el Concili Vaticà II.

1) Creiem que el rol del Nunci no encaixa amb una església descentralitzada i organitzada en Conferències Episcopals veritablement efectives o autònomes. Segons el Concili, l'Església universal es troba plenament present en les esglésies locals, presidides pel bisbe, en comunió amb el bisbe de Roma. La importància que de fet es dona al Nunci en l'elecció dels bisbes és desproporcionada, de tal manera que actua com a filtre últim davant del Vaticà, anul·lant la participació del poble de Déu en l'elecció d'aquells que han de ser els seus pastors o col·laboradors més propers.

2) La figura del Nunci és la d'un ambaixador que representa l'Estat del Vaticà davant l'Estat espanyol i les autoritats civils, la qual cosa ens sembla anacrònica i històricament lamentable. Avui, el manteniment d'unes estructures com aquesta, encara són motiu de perplexitat.

3) Segons el Dret canònic, el Nunci també és legat que representa el Papa davant les esglésies particulars d'Espanya. En aquest sentit, ens trobem que hem de sofrir una altra conseqüència de la manca de sensibilitat i de justícia, tant per part de l'Estat com de l'Església oficial, envers una possible Conferència episcopal catalana, independentment o no de tenir assignat el mateix Nunci, si fos del cas.

4) Finalment, tot renovant la nostra fidelitat i entrega a l'Església diocesana i universal, ens agradaria que tots els qui tenim alguna responsabilitat dins el «poble de Déu» fomentéssim una comunitat de Jesús més participativa, més compromesa i menys lligada als estaments i a les formes de poder o de prudència temorenc, que no s'adiuen gens al caràcter del missatge evangèlic.

Girona, 7 d'octubre de 1993

Signem per ordre alfabètic:

Ramon Alventosa i Montfuleda, Martirià Brugada i Clotas, Josep Casellas i Matas, Pere Domènech i Feixas, Miquel-Àngel Ferrés i Fluvià, Joan Mollerusa i Costa, Fèlix Mussoll i Segura, Jaume Reixach i Felipe.

MALLORCA

Després d'un estiu amb bon esplet de turistes, ja s'ha escolat gairebé el primer trimestre del nou curs, ja hem celebrat un altre any la festa del nostre beat, Ramon Llull —enguany amb una òptima conferència del Dr. Albert Soler sobre el *Llibre d'amic e amat*—, i ens endinsam pel camí de l'Advent cap a les festes de Nadal. Des de l'estiu passat, quelcom s'ha mogut tanmateix a l'illa de la calma...

Sínode sí, però encara no

Dia 20 de setembre el bisbe ens envià una comunicació en què feia saber el resultat d'una enquesta sobre la convocatòria del sínode diocesà. La major part de les respostes havien estat positives, però eren poques. Cridava l'atenció el baix índex de respostes dels preveres diocesans, de les comunitats religioses i dels consells parròquials de Pastoral. De 341 preveres enquestats, sols havien contestat 151, el 44%, dels quals 113 havien respost afirmativament, 35 amb un no i 3 en blanc. De 39 comunitats de religiosos, sols havien contestat 15, amb 14 vots afirmatius; de les de religioses s'havien rebut 75 vots, tres dels quals eren negatius. Bé és veritat que tant el consell presbiteral com el de pastoral diocesà havien donat un vot aclaparadorament positiu.

Davant aquestes respostes, el bisbe amb el seu consell arribà a les següents conclusions:

1. El Sínode és convenient i necessari per a la diòcesi.

2. El sí donat no sembla suficient per començar ara mateix aquesta acció diocesana que «necessita del suport i la col·laboració entusiasta de tots, sobretot però dels agents de pastoral més qualificats com són els preveres, els religiosos i religioses i els grups més vius de cada parròquia».

3. «Per tant decidim ajornar la celebració del sínode almanco per aquest curs, i si importa, per més temps, fins a trobar el moment que pugui celebrar-se amb garantia suficient de la comunió, la participació i el treball de tots els membres de la nostra Església».

4. Entretant s'obre un espai de «pre-sínode», de revisió i de pregària: potenciant la vida celebrativa i d'oració, enfortint la comunió eclesial, estimulants i assumint la responsabilitat dels seglars dins l'Església, obrint la vida eclesial als desafiaments del món, dels més pobres i desvalguts.

L'enquesta sobre el sínode i la valoració que el bisbe en fa denoten un clima d'atonía, de desencís. Aquí el patim, tal volta no d'una forma més espessa i ensopida que a altres indrets. Sembla que l'atonía, la desil·lusió, el memfotisme són actituds prou dominants en les diòcesis i en la societat civil. No vivim temps de

grans projectes, d'esperances, de grans empenyes cap al futur...

Crec que d'això n'és una prova fefaent la publicació al full dominical de Mallorca, dia 3 d'octubre, d'una primera pàgina que signa Mn. Ramon Lladó: «Cinc llagues a curar». La reflexió sobre les cinc nafres de l'Església mallorquina havia estat motivada per un article de Mn. Manuel Valls a «Catalunya cristiana». El professor de Teologia moral mallorquí coincideix perfectament a indicar que també la ignorància, la fragmentació, la invertebració de la fe, la manca de compromís i decisió i el pessimisme afecten, com al Principat, també la nostra comunitat eclesial.

És clar que això no ens pot aconhortar, però val la pena de tenir-ho present, si més no per lluitar-hi amb més coratge i planificació.

Art Eucarístic

Com era d'esperar, el ressò del Congrés eucarístic internacional de Sevilla a Mallorca no va traspasar el cercle, migrat i estantís, de la «Adoració nocturna española» implantada a l'illa. Ni els actes que s'organitzaren al voltant de l'esdeveniment sevillà i internacional resultaren lluits, ni es va assolir un grup significatiu de mallorquins que viatjassin com a «pelegrins» a la capital andalusa per l'esdeveniment eucarístic i papal.

Hi havia tanmateix un muntatge pendent que es va ajornar fins aquesta tardor. Dia 26 d'octubre

s'inaugurà una exposició, «Eucaristia», a la Llonja de Ciutat per mostrar peces valuoses i populars de l'art eucarístic que Mallorca ha anat acaramullant al llarg de la seva història. L'exposició ha romàs oberta fins dia 28 de novembre.

El catàleg, bellament editat, presenta 164 peces; n'hi havia però moltes més d'exposades, especialment ornaments litúrgics que no consten a la dita publicació.

Com diu el catàleg mateix, l'immens tresor d'art eucarístic mallorquí s'havia de repartir i articular en 4 seccions que responien a un pla històric i teològic: l'eucaristia en la sagrada Escripura, la celebració eucarística al llarg de la història, la reserva de l'eucaristia i l'adoració solemne. L'observança d'aquest pla hauria afavorit certament una bona catequesi sobre el sagrament de la fe per excel·lència.

Doncs bé, sembla que per imposicions del muntador escènic i estètic, el pla no es va respectar gairebé gens ni mica. El desordre «catequètic» era total. Fixau-vos que, en començar el reconegut, no gaire lluny d'un ex-vot de sant Pasqual Baylon (n.157 del catàleg) eren situades les portes d'un expositor amb l'escena bíblica del manà (n. 6 del catàleg).

Sota les voltes esplèndides de la Llonja, l'exposició lluia per la magnificència o el sabor d'antiguitat i folklore de les peces, però a l'embaçaliment poca cosa de fruit didàctic s'hi seguia. Hem de lamentar que no s'hagi pogut oferir al nostre poble una catequesi de com ha estat la celebració de l'eucaristia a través dels

segles, de com els nostres avantpassats —des de les baslìques pàleocristianes (que eren absents) fins al Vaticà II (que tampoc no hi figurava)— han participat de la cena del Senyor, o han reservat o adorat el Santíssim.

Les despulles del Cardenal Despuig

Aquest il·lustre mallorquí, fill dels comtes de Montenegro, nascut el 1745 i mort a Lucca el 1813, és certament una de les figures significatives de la nostra història de la cultura que aquí es va congriar entorn de la Il·lustració. Va ser ell que, essent curial a Roma, el 1792 aconseguí del papa Pius VI la beatificació de Sor Caterina Tomàs (que no seria canonitzada fins l'any 1930). Pel seu amor a la «Beateta», ha meregut entrar en la nostra història religiosa, i també pel seu títol cardenalici; per les seves afeccions a col·leccionar art clàssic italià —bona part fou donat per ell a Mallorca— i per mecenatge literari que va exercir, el seu nom ha entrat dins la nostra història cultural.

Mentre el seu cor era enterrat just devora el sepulcre de la seva «beateta» (amb l'entrançable inscripció «Ibi est cor tuum»), les seves despulles romanien a la catedral de la ciutat toscana on va morir, després de restar segrestat per Napoleó a París amb Pius VII. Qualcú va pensar, doncs, que seria just i bo que les despulles de tan il·lustre reposassin definitivament en terra mallorquina

i prop de la sepultura de la nostra santa.

L'ajuntament de Ciutat acollí i patrocinà la proposta i, a partir d'aquí, es va organitzar tot un muntatge que n'ha deixat astorat més d'un. El diumenge 17 d'octubre es va celebrar una missa solemne a la Seu, presidida pel bisbe i davant les despulles del Cardenal, ja traslladades des de Lucca, amb intervenció de cavallers de Malta que lluien la seva vestimenta i portaven el Taüt tot vermell. L'horabaixa els ossos cardenalicis eren soterrats, després d'un discurs vibrantíssim, a l'església de santa Magdalena, als peus del sepulcre de la «Beateta».

La festa va tenir tota ella un estrany to necrofíl·lic i per res no s'aprofità l'ocasió de fer una mica de cultura seriosa. Un fullet amb lloances ditiràmiques al cardenal, com si hagués estat pastor exemplar de les tres diòcesis d'on fou bisbe (Oriola, València, Sevilla), per bé que a les dues darreres pràcticament no hi residí, i posant-lo pels núvols com el personatge més alt dins la cultura mallorquina dels dos darrers segles.

Unes declaracions del canonge Baltasar Coll, poc dies abans de tot aquest sarau, feien veure l'ambició d'un eclesiàstic que sobretot es preocupava de pujar en la carrera diplomàtica i política, que demanava i cercava la influència del rei per fer-se amunt, que veia els bisbats com a simples esgraons del su enaltiment. Tot era documentat amb correspondència viva i autèntica.

És llàstima que tals ocasions no s'aprofitin millor per fer conèixer la

història real del nostre poble, de la nostra cultura, i no es desbordin en demostracions estantisses i fora to.

Burundi: Testimoniatge d'intrepidesa

Des del 1961 hi ha presència de missioners diocesans mallorquins en aquest petit estat d'Àfrica central, un estat on les lluites i odis tribals sotraguegen tràgicament la convivència dels habitants.

Dia 21 d'octubre un altre cop d'estat interrompé una democràcia que tractava de consolidar-se. L'exèrcit, dominat totalment per la minoria tutzi, dels alts, esclafava la majoria hutu, dels més baixets, que una altra vegada rebien de valent l'envestida dels més poderosos que tacaven de sang un país massa cops martiritzat.

Són tres els preveres mallorquins missioners ara a Burundi, que es venen sorpresos per la violència d'aquest darrer esclafit. Miquel Parets, que inicià la tasca ja el 1961, interrompuda més d'una vegada també per situacions tràgiques, Jaume Mas i Jaume Obrador. Amb ells treballa el seglar Julià Gomila, dedicat a tasques de tipus social. Doncs bé, els quatre missioners romangueren al costat de les víctimes de la repressió i hi romanen encara, esperant que s'obrin vies de convivència i d'esperança; sols Miquel Parets, aconsellat pel seu bisbe, ha hagut d'abandonar el país per por de represàlies incontrollades.

Al moment del cop d'estat, hi ha-

via metges i personal sanitari mallorquí que també treballaven a Burundi, dins organitzacions mèdiques internacionals. Tots ells retornaren a l'illa; de fet només tenien contractes temporals.

Mossèn Miquel Parets, profundament integrat en la cultura burundesa i en tota la vida del petit país africà, ha estat rebut a Mallorca amb grans mostres d'admiració i solidaritat.

En els mitjans de comunicació ha quedat ben palès una altra vegada el reconeixement de la labor entregada, arriscada, desinteressada d'aquests mallorquins que, enmig dels perills més descoratjadors, saben restar fidels a l'Evangeli que prediquen i al poble, que per ells és evangelitzat.

Nou Consell presbiteral

Entre els mesos d'octubre i de novembre s'han celebrat eleccions als 24 arxiprestats de la diòcesi per nomenar-hi nous responsables. Els arxiprestos formen aquí el consell presbiteral, juntament amb els vicaris episcopals, els delegats i altres representats dels religiosos i d'institucions. Són en total 46 els preveres que integren el consell presbiteral.

Dia 25 de novembre es constituí el nou consell, nou si comptam especialment els 24 arxiprestos elegits de fresc.

Al començament de la reunió, el consell va escoltar una relació no gaire engrescadora de l'activitat anterior; la llegí un membre de la comissió permanent que cessava en la nova etapa.

La reunió del dia 25 es dedicà pràcticament a la votació dels membres de la nova comissió permanent. Es proposà una candidatura ben ciutadana: els preveres que la formaven eren tots de la «casa de l'Església», cúria i delegacions. La part forana va reaccionar i en resultà una comissió equilibrada: tres ciutadans i dos forans.

El consell ençatà també una qüestió: les vocacions.

Com que només l'ençatà, ja en parlarem en la pròxima crònica.

Bones festes de Nadal, i venturós 1994: que sigui any de gràcia, també per les diòcesis que compartim el pes del desencís. Amén.

Pere Llabrés

MENORCA

Avui la meua crònica m'ha sortit més breu que de costum. No és que no hi hagi coses per a comunicar-vos. N'hi ha un sac ple. El que passa és que a vegades un creu que tan sols n'ha de dir algunes d'entre un ventall àmplia d'elecció. I açò és el que he fet.

Ignorància religiosa

El Consell Pastoral Diocesà, reunit a finals d'octubre, ha constatat un fenomen preocupant que afecta per igual a totes les poblacions de l'illa: els joves demostren una gran

ignorància sobre qüestions de religió i tenen molt poc interès en assistir a les classes que sobre aquestes matèries s'imparteixen a les escoles. Avui es constata el que deia fa temps en J. M. Espinàs: «arribarà un dia que s'anirà a veure un museu i es desconeixerà el significat de moltes pintures».

El que passa a Menorca no és un fet aïllat. I açò no ho dic per consolar-me, sinó per ésser més conscient del meu desconsol. L'altre dia en un programa televisiu tres parelles no van saber contestar cap d'aquestes preguntes: 1. Quin lloc ocupa en el set sacraments el del matrimoni? 2. Quin rei volia partir en dos un fillet en un judici famós? 3. Qui va demanar el cap de Joan Baptista?

Aquest problema, ample i complex, afecta també als nuclis familiars, objectiu, per segon any consecutiu, de la pastoral de la nostra diòcesi. Per açò, el Consell Diocesà de Pastoral va decidir elaborar un estudi sobre el dèficit religiós existent a la nostra illa i analitzar els resultats en una pròxima reunió que es celebrarà el mes de març i que tractarà monogràficament sobre aquest tema.

Tot i així, i referent a l'assistència a l'escola de religió de l'alumnat d'E.G.B. o d'ensenyança primària i primer cicle de secundària, l'assistència avui per avui és considerable. D'un total de 6.999 alumnes, el 66,2% (4.632) han escollit optar per l'assignatura de religió. Però la pregunta que ens hem de fer no rau tan sols en la consideració de les xifres globals, sinó en saber pesar la parti-

cipació real i l'interés real que aquesta assignatura avui mereix entre nosaltres. I és clar, és quan ens disposem a fer-ho que les preguntes ens sorgeixen a dolls: Què fan els professors de religió durant el temps de què disposen? Quines motivacions té l'alumnat? Quin és el seu entorn religiós? Què n'hem de dir de la formació i de l'interès religiós dels pares d'avui?...

Molta i complexa és la tasca de formació que hem de dur avui a terme. Els joves de Menorca no juguen tan sols entremig d'un ambient religiós a voltes fred o indiferent, sinó que a més, es troben davant el consum de les religions. Vivim a una petita i encara encisadora illa, però no som persones aïllades. Ens visita molta gent, també budistes, Baha'is...

L'altre dia, el nostre Full dominical, es feia ressò d'un debat plural a Ferreries sobre aquesta temàtica: «La religió ¿és necessària?». Van ser convidats a assistir-hi: un monjo budista, un cristià-catòlic, un no creient, i un membre de la religió Baha'i. És curiós aprofundir en les últimes paraules dels dos cronistes, En Nel i En Tomeu, que diuen així: «Per finalitzar, només dir que a partir d'aquestes postures i opinions diferents, el que cal ara és fer la pròpia reflexió personal des de la tolerància i el respecte, tenint en compte que no hi ha cap veritat absoluta». A vegades, no dic res que sigui nou, la tolerància i el respecte de les veritats, cosa molt lloable, encaminen a molts a desestimar la seva identitat personal i entrar en el

camp del relativisme. I amb açò no vull accentuar tant el perill del relativisme com la feina que ens toca a fer. I quan parlo de feina no em referesc específicament a activitats pastorals, sinó a valorar i a estimar molt més la nostra identitat cristiana i catòlica des del testimoni de la nostra vida.

Si a alguns joves menorquins els hem de despertar a les inquietuds religioses, a uns altres els hem de dir que sense identitats cristianes i catòliques valorades i estimades, no fa falta parlar de respecte i tolerància. El respecte i la tolerància sols es donen entre persones que tenen la seva identitat definida, tot i que pot ser millorada i corregida. Ningú sol demanar respecte per allò que no és valorat ni estimat.

Crònica d'un curset

Uns 300 catequistes de tota Menorca van assistir al curset organitzat per la Delegació diocesana de catequesi i celebrat al col·legi de St Francesc d'Assís de Ferreries. Els participants van seguir en molt d'interés la programació preparada que girà, el dissabte, entorn de la demanda que els mateixos catequistes havien fet d'un millor coneixement de la psicologia infantil i juvenil i dels sistemes educatius que ofereix la nova pedagogia. El diumenge va estar dedicat a aprofundir en l'experiència de Déu. Ens hi ajudà Esteve Humet.

Què han de fer els majors? Aquesta fou una de les qüestions

més plantejades en els curssets celebrats el dissabte, referint-se als mateixos catequistes, com als pares i als adults en general.

Les expressions que es van comentar més entre els participants van ésser aquestes:

El temps ha canviat i ens hem de renovar. Cap empresa avui perdura si segueix utilitzant els mateixos mètodes de fa uns anys. No podem seguir fent un tipus de catequesi tradicional. La catequesi d'avui ha d'implicar els pares directament.

Hem d'anar cap a la catequesi familiar. I la catequesi que han de dur a terme els pares ha de portar a què espòs i esposa s'asseguin, es mirin als ulls i parlin amb seny i cor. Sense un diàleg entre ells es difícil que es converteixin en catequistes. I és que la catequesi és «testimonial» abans de ser una altra cosa.

Els pares han d'estar atents a no caure en el materialisme ambiental que impedeix la descoberta i estima de l'espiritualitat. Hem d'accentuar constanment que la millor catequesi es fa entremig de les olles, de les eines i dels llibres; entremig de les paraules, de les relacions i de les decisions diàries.

Fons de solidaritat

És constituirà a Menorca l'anomenat «Fons de Solidaritat amb el tercer món» que és projecte impulsat per Càrites, el Comité de Solidaritat amb Amèrica Llatina, el sindicat d'ensenyants «Steï», el secretariat de Missions i els amics de Gha-

na. En aquesta iniciativa s'ha pretès implicar a tots els Ajuntaments de l'illa perquè col·laborin amb una aportació econòmica corresponent al 0,7% del total del pressupost anual respectiu.

L'objectiu del Fons de Solidaritat és de participar en el finançament d'obres concretes per al desenvolupament de les societats de l'anomenat Tercer Món.

El consell diocesà d'Economia, després d'analitzar la situació de la diòcesi i essent sensible al moment econòmic actual pel que passa la nostra societat, ha decidit mantenir congelats els sous dels preveres, que és de 80.000 pts. Cap prevere ha protestat. És una sort que molts dels sectors de l'Església no tinguin cap afany de lucre.

El consell d'Economia, tot i que congela els sous dels agents de pastoral, ha proposat a tota la diòcesi, contribuir amb el 0,7% del seu pressupost, en el Fons de Solidaritat amb el Tercer Món, que s'està creant a Menorca. Aquesta aportació s'afegeix a tota la tasca que des de sempre ha realitzat l'Església menorquina dirigida al Tercer món, a través de missioners, «Mans Unides», «Domund», delegació de Missions i altres col·lectius i activitats.

I, bé. La vida de la nostra diòcesi va fent els seus passos tot exercint l'actitud de l'esperança (Rm. 4,18). El nostre estimat i ja venerat prevere Josep Seguí ha deixat escrit al full dominical del 19 de desembre passat: «Esperar vol dir que un està convençut que la vida té sentit. Les circumstàncies que ens rodegen no

són gaire afalagadores, més bé angoixen: tanta gent que pateix fam, un atur que augmenta, una involució eclesial, etc. etc. Pareix que moltes il·lusions cauen... Però arriba la Paraula que interpel·la... I la vida recobra sentit. És el Déu lladre que cada dia inesperadament entra a ca meva».

J. Bosco Faner

URGELL

Arriba ajuda vocacional de Colòmbia

Vuit joves, procedents de Colòmbia, han ingressat a la residència vocacional del seminari diocesà de la Seu d'Urgell. Amb els nou que el curs 1992-93 van fer el curs introductori als estudis eclesiàstics, ja són disset els joves colombians que han vingut a reforçar el camp vocacional d'aspirants al sacerdoci al bisbat d'Urgell.

Els vuit joves darrerament incorporats al seminari diocesà, com els del curs anterior, procedeixen dels grups apostòlics de la parròquia de Bogotà que serveix Sebastià Bonjorn, prevere d'Urgell. Els joves, que tenen edats entre 21 i 32 anys, han fet cursos de teologia i alguns estudis superiors d'altres especialitzacions. Tres joves més arribaran de Colòmbia el proper gener.

Cinc dels seminaristes que, el curs 1992-93, van fer el Curs Intro-

ductor, han ingressat al Seminari interdiocesà de Barcelona per a estudiar filosofia i teologia a la Facultat de Filosofia. Altres tres alternen els estudis amb la dedicació pastoral en tres parròquies del Bisbat i aquests, després de l'experiència pastoral, podrien ser els primers del grup en accedir als ordes sagrats.

Els joves s'han adaptat bé a la nova residència, han fet bona amistat amb els seminaristes locals, es dediquen amb interès a la seva preparació cultural i espiritual i viuen amb il·lusió la seva opció.

L'ajuda rebuda en el camp vocacional és fruit de la col·laboració mútua entre les diòcesis de Bogotà i Urgell. Els anys seixanta, vuit preveres d'Urgell van viatjar a Bogotà per a incorporar-se en el treball pastoral. La comunió eclesial aporta ara aquests plançons que, en un futur no llunyà, poden significar una valuosa ajuda pastoral. El mateix Sebastià Bonjorn viu amb il·lusió l'aportació que ara pot oferir a la seva diòcesi d'origen.

Els catequistes aprofundeixen la seva preparació

Cinquanta catequistes han participat a les I jornades diocesanes de formació de catequistes, celebrades recentment a la casa d'espiritualitat del sant Crist de Balaguer.

La jornades van organitzar-se a partir d'una iniciativa sorgida del grup de catequistes que participen en el Congrés de Catequesi i han es-

tat coordinades per la corresponent Delegació diocesana. Els temes centrals del programa han estat la iniciació a la catequesi, la catequesi d'adults i les celebracions amb els infants.

«Hi ha hagut una bona acollida per part dels catequistes, un ambient molt favorable, fet que anima a la delegació a pensar en les segones jornades per al proper curs», ha comentat Antoni Tort, delegat diocesà de catequesi. Cal pensar, doncs, que la iniciativa cristal·litzarà en l'organització de noves edicions de les jornades.

Les clarisses de Balaguer celebren el VIIIè. centenari de santa Clara

L'Eucaristia inaugural, la festivitat litúrgica de l'11 d'agost, la participació als actes de la federació a Barcelona i un encontre amb els escolars de la ciutat configuren el programa de les celebracions del VIIIè Centenari del naixement de santa Clara per part de les religioses contemplatives del monestir del sant Crist de Balaguer.

La comunitat de clarisses del sant Crist obrí el centenari de santa Clara el dia 8 d'agost amb una eucaristia presidida pel senyor Bisbe. El clergat de l'arxiprestat de la Noguera i les religioses de la Ciutat Comtal van participar, l'11 d'agost, a la festivitat litúrgica de santa Clara en el monestir de les clarisses. Dues monges de la comunitat del sant Crist assistiran a la festa litúrgica, orga-

nitzada per la federació catalana de Clarisses a santa Maria de Pedralbes.

Els escolars de Balaguer seran convocats al monestir del sant Crist per a celebrar els 800 anys del naixement de santa Clara. Possiblement s'organitzarà una celebració litúrgica i la joventut de Balaguer visitarà el monestir, residència de la comunitat de monges clarisses des de fa més de 700 anys, i rebran una informació directa de la vida contemplativa.

La commemoració del naixement de santa Clara té ressò diàriament en el culte i la formació espiritual de la comunitat del monestir del sant Crist. Avui integren la comunitat set religioses i dues novícies. Els balaguerins miren el monestir com una institució més de la ciutat i tots els cristians d'Urgell admiren el santuari de la «fecunditat misteriosa» perquè saben que l'Església del 1100 necessitava Clara i Urgell, ahir i sempre, el monestir del Sant Crist. Les religioses del sant Crist formen avui l'única comunitat de vida contemplativa de la diòcesi d'Urgell, després del trasllat de les carmelites de Puigcerdà a Tarragona.

Acabada l'estructura dels habitatges socials de «Betània» a Encamp

L'estructura dels tres blocs d'habitatges socials que la Funadació Betània construeix a Encamp, està acabada i coberta. El mes d'octubre van acabar les obres de l'estructura

dels habitatges que Betània basteix darrera l'església d'Encamp i que seran destinats a famílies de treballadors.

Seran un total de 94 habitatges i 105 aparcaments per a vehicles. Els habitatges es llogaran, tindran dimensions reduïdes —d'una i dues habitacions— i els preus seran d'acord amb els objectius socials de la Fundació. Disposaran, però, de les característiques modernes de confort i l'emplaçament és immillorable.

La Fundació Betània va ser creada el 1990 per iniciativa del bisbe Joan. La Diòcesi ha cedit els terrenys i els principals bancs d'Andorra financien l'obra que és gestionada per una junta formada per preveres i laics. Els tres blocs d'Encamp corresponen al primer projecte que l'entitat realitza i l'obra haurà finalitzat a tardor del 1994. La no disponibilitat d'habitatge digne i assequible constitueix la carència més greu dels treballadors residents a Andorra.

«Ser cristià cristianament», tema d'unes jornades al sant Crist de Balaguer

Creació, salvació i compromís cristià van configurar els temes fonamentals de reflexió en les jornades de formació cristiana que Antoni Oliver dirigí a la casa d'espiritualitat del sant Crist de Balaguer, els dies 11 i 12 d'octubre.

«L'home és la revelació de Déu», configura la tesi que fonamenta el

pensament d'Antoni Oliver. Quan Déu vol manifestar qui és Ell, crea l'home. Cal aprofundir en el coneixement i en la valoració de l'home. «Conèixer Déu per a conèixer l'home, conèixer l'home per a conèixer Déu». L'home expressa que Déu és amor i és feliç en donar-se. El Creador habita en l'home i amb ell re-crea continuament: «Damunt els solcs de la terra vella, hi han de créixer flors noves», digué el conferenciant. Déu s'ha revelat per Jesucrist: «perquè l'home pugui entendre que és Déu, Ell es va fer home». És la base de l'antropologia cristiana. Déu, però, arriba mitjançant una dona, conseqüentment «sense la dona no hi ha Déu». La marginació de la dona aboca a l'ateisme. «L'ateisme és, doncs, un problema femení». Déu arriba sempre mitjançant una dona i viu en nosaltres gràcies a una dona. Així el conferenciant afirma els fonaments del feminisme des d'una perspectiva cristiana.

La profunditat del pensament d'Antoni Oliver desvetllà l'interès de les noranta persones, de diverses edats, que van assistir a les jornades «Ésser cristià cristianament», a Balaguer. Bon clima d'amistat i desig de posteriors retrobaments. Poc a poc a les condicions de santuari i monestir al centre del sant Crist s'hi afegeix i s'hi reforça la característica de casa d'espiritualitat.

Antoni Mirabet

VIC

El centenari del monestir de Ripoll

Els nostres amics de Ripoll han anat desgranant una colla d'actes amb motiu del centenari de la reconstrucció del Monestir-bressol de Catalunya. Tothom sap que Ripoll té un important significat històric, cultural i patriòtic pel nostre país.

El bisbe Morgades, l'ànima de la reconstrucció, pogué dir el dia de la festa, ara fa cent anys: «Ja moriré content. Content moriré després d'haver retornat a la Verge Maria el seu antiquíssim tron de Ripoll; a Catalunya, la seva Casa Pairal; als seus comtes i abats, la seva honorífica sepultura, i haver treballat per fer reviure el seu esperit i les seves virtuts i, amb uns i altres, les benaurades tradicions catalanes». Morgades havia dit a l'emprendre aquella obra: «Anem a restaurar, no precisament el Monestir de Ripoll, sinó Catalunya: la Catalunya sòbria, treballadora, entenimentada, cristiana abans que tot i sobretot».

L'Escola de formació

L'Arxiprestat de l'Anoia-Segarra ha començat l'Escola de formació Cristiana. Aquesta tindrà caire itinerant i vol ser un mitjà d'orientació bàsica pels cristians diocesans. Facilitarà un coneixement elemental però rigorós dels conceptes que configuren el fet cristià.

Està destinada als qui vulguin aprofundir la seva realitat humana i

cristiana per a exercir una tasca activa dins l'Església.

L'Escola de formació cristiana va iniciar el seu camí l'any passat a l'arxiprestat del Ter-Collscabra. Va ser l'estrena. Enguany i amb el mateix entusiasme, han començat el segon curs amb les mateixes cares però amb professors i temes diferents.

Hi ha altres arxiprestats que ja aixequen les orelles i volen fer alguna cosa semblant.

La Pastoral de la Salut

La delegació diocesana de la Pastoral de la Salut es mou.

S'ha fet una trobada de visitadors parroquials de malalts i de gent gran. Es reuneixen de tant en tant però un cop a l'any intercanvien experiències i s'animen mútuament. Enguany el Doctor Antoni Oriol ha presentat el tema de l'eutanàsia. No hi han mancat treballs de grup, suggeriments de tota mena i la proclamació eufòrica d'un pilot de conclusions.

Assemblees pastorals

Arreu es celebren assemblees amb vistes a una millor planificació pastoral. Una de les més reeixides del Bisbat sobre les característiques que ha de tenir una parròquia. El Vicari Episcopal, Salvador Bardolet, n'assenyalà unes quantes, que són ben vàlides arreu:

Són aquestes:

1. Cal sortir de la inèrcia i enveïlliment. S'ha de fer el pas d'un sentit individualista de la fe a un sentit més comunitari.

2. La parròquia està massa centrada en l'aspecte litúrgic. Calen ofertes que afavoreixin l'evangelització.

3. La parròquia ha deixat de banda moltes tradicions. Cal distingir-les de la Tradició en majúscula, Per això, i d'acord amb els signes dels temps, hem de ser capaços de crear-ne de noves.

4. La parròquia consta de diversos grups reduïts, que s'han d'harmonitzar entre ells. El fet que els d'una mateixa corda es trobin cadascú pel seu cantó no ha d'impedir de trobar-nos en una mateixa taula. El grup reduït ha de tenir sentit comunitari.

5. Les misses, perquè siguin vivencials, haurien de tenir l'accent que més els escaigui pel que fa a cants, silencis, lectures... Se suggereix d'oferir espais de diàleg a l'acabament de les misses.

6. Els cristians ens hem de comprometre en tot allò que forma el teixit de tota la vida. No ens podem quedar a l'interior de la vida eclesial. Cal trobar espais d'encontre entre la missa i el carrer. Hi hauria d'haver uns contactes personals d'un alt sentit missioner i d'anunci de la Bona Nova.

7. El baptisme i la confirmació fan el laic responsable. Encara ens trobem tot just al començament d'aquest despertar laical, que ha de portar a la superació de tot clericalisme. Tot cristià ha de descobrir quin és el seu rol dins l'Església.

8. Fa la impressió que el Concili Vaticà II hagi quedat arraconat. No podem perdre de vista el paper que ens correspon a tots a l'hora de re-

llançar-lo. La major part de les coses s'ha aconseguit gràcies a una base inquieta i compromesa.

9. La parròquia ha de saber oferir feines concretes als laics. Cal vigilar perquè les parròquies no creïn barres a realitats interparroquials.

10. Les homilies haurien de ser curtes i d'un sol tema. L'atenció dels fidels és limitada. Cal tenir-ho present i procurar que tota la celebració mantingui l'interès dels fidels.

Escola d'estiu per a catequistes

Més de 350 catequistes de Catalunya i les Illes van fer estada al seminari de Vic amb motiu de la XIIIena Escola d'Estudi per a catequistes, organitzada pel SIC. Es tracta d'una activitat eclesial ja plenament consolidada i que té un bon ganxo entre els catequistes.

Algú ha dit que aquesta Escola crea addicció: De fet els que hi han participat un cop, ja no se'n saben estar de tornar-hi. Són dies de formació, de convivència i de pregària. S'ha fet necessària l'Escola d'Estiu i si no existissis s'hauria d'inventar. L'Escola dona il·lusió i embranzida per a acompanyar els catequizats vers la maduresa de la fe.

Hi hagué dues sorpreses: la majoria dels catequistes hi participava per primera vegada i que els joves, eren majoria. Els joves eren més d'un centenar.

Va regnar un ambient engrescador i es va notar que tothom estava motivat i a punt de cercar nous camins en el camp de la catequesi.

El Consell diocesà

El Consell Diocesà de Pastoral va fent camí. Fundat l'any 1989, és una institució que té la finalitat d'investigar i ponderar tot el que es refereix a les activitats pastorals del Bisbat, cercant-ne les conclusions pràctiques. Últimament s'ha parlat del tema «La convivència cristiana» i tot seguit s'enfocarà «La presència de l'Església en les parròquies rurals». Les prioritats són: Catequesi, Pregària, Escoles, Món obrer, Laics, Església diocesana, Pastoral de conjunt, Pastoral familiar, etc. El primer tema d'enguany ha estat sobre «Propostes de pastoral juvenil».

Missioners diocesans

S'ha fet a Vic un cursset per a sacerdots sobre el tema «La vida religiosa i l'Església missionera». Foren uns 70 els assistents. Hi hagueren ponències, molt diàleg i taules rodones amb testimoniatges de missioners de primera línia vinguts d'Amèrica, Àfrica i Japó.

Actualment tenim 174 missioners (ells i elles) originaris del Bisbat escampats pels cinc continents i són presents en 42 països. D'ells 71 són sacerdots o religiosos; i 102 religioses i seglars.

Altres

Ha tingut lloc a Òdena una serenata d'arrels bíbliques: «La història de Josep, virrei d'Egipte». Endegades pels grups de la Unió Excursionista de Catalunya-Anoia es fan de tant en tant. Aquestes serenates amb

resultats molt positius es fan a l'aire lliure aprofitant els elements escènics naturals. Amb efectes de llum i de so es crea una atmòsfera que captiva l'atenció del públic.

Aquesta experiència va començar l'any 1.988 i s'ha repetit cada any. Aquest any hi ha participat el Grup de dansa i expressió dell'Arte, l'Esbart Igualadí, el Pessebre vivent d'Òdena, i unes 250 persones de l'U.E.C.

* * *

Publicació de les dotalies de les esglésies de Catalunya. L'autor és l'historiador Ramon Ordeig. Les esglésies eren dotades, amb motiu de la seva consagració, per mitjà d'un document que se'n deia Dotalia. Aquesta obra recull i estudia les dotalies de les esglésies més antigues de Catalunya. Es tracta de documents dels segles IX i X. Del nostre Bisbat publica les dotalies de St. Joan de les Abadesses, Tona Ripoll: Sta. Maria, St. Pere i St. Salvador, Aiguafreda, Lluçà, Moià, St. Julià de Vilatorra, Sta. M. de Manresa, Olot i St. Boi del Lluçanès.

Aquests documents són fonamentals per al coneixement dels orígens històrics de Catalunya i de la restauració dels bisbats catalans, com també dels inicis dels nostres pobles, monestirs i parròquies.

* * *

Els de Vinyoles d'Orís han celebrat, com cada any, el record de mossèn Cinto que passà per allà fent de vicari. El Patronat Verdaguerià de Vinyoles juntament amb el Centre d'Estudis Osonencs organitza cada any una jornada cultural en re-

cord de Mossèn Cinto, que plantà a Vinyoles un llorer que encara viu. Amb una branca d'aquest llorer fou coronat poeta pel Bisbe Morgades.

* * *

A la capital del Bages s'han congregat més de cent joves suecs, es-cocesos i irlandesos invitats pels Agrupaments escoltes de la ciutat. Aquest intercanvi internacional dit «Suesca 93» ha viscut una acampa-da d'experiències i vivències a la Vall d'Aran. Allotjats a Manresa a les cases dels escoltes locals han fet diverses sortides als millors indrets del varal, entre ells Montserrat. Sembla que la mateixa trobada es repetirà l'any que ve a Suècia.

* * *

La Generalitat de Catalunya acaba d'homenatjar al rector de Gallifa, mossèn Josep Dalmau, amb la Medalla de «Prohom del món rural». És un reconeixement a la seva tasca en defensa de la identitat catalana. El motiu ha estat la creació del Santuari Ecològic del Castell de Gallifa.

El nostre bisbe

El Doctor Guix ha commemorat els 25 anys de bisbe i el 10è aniversari com a prelat de Vic.

Fem un resum d'aquests deu anys últims

Ha escrit sis cartes pastorals: Exemplari de St. Antoni M. Claret, Onze segles de vida diocesana. Donar testimoni, Cantern al Senyor un càntic nou, Mireu l'arbre de la Creu i Observeu el dret i la justícia.

També ha publicat el Directori de Catequesis pre-Sagramentals i el d'Administració dels béns temporals.

Algunes de les activitats iniciades durant aquest decenni són:

Cursets de formació de parelles; Lluita i festa: Revista radiofònica; Cicle d'iniciació de consiliaris i animadors de la fe; Escola bàsica de catequistes; Cursets d'estiu per a preveres; Trobades diocesanes de Consells de Pastoral; Institució del diaconat permanent i Escoles de formació cristiana.

Efemèrides que han tingut lloc durant aquest temps:

Bicentenari de Sta. Joaquina de Vedruna, Centenari de la restauració de Sta. Maria de Ripoll, Centenari de la Basílica de la Seu de Manresa, Onzè centenari del Monestir de St. Joan de les Abadesses, Quart centenari del St. Crist d'Igualada. Centenari de les Serventes del Sagrat Cor, Mil centenari de la ciutat de Manresa, Restauració de Sta. Maria d'Igualada, Quart centenari de Sant Joan de la Creu i Centenari del museu diocesà.

En totes aquestes commemoracions, ell hi ha participat predicant l'homilia i parlant de l'esdeveniment.

També té cada setmana contacte amb els diocesans a través del Full en la secció «Conversa setmanal».

Un parell de fets importants: La reestructuració dels arxiprestats i la constitució del Consell Diocesà de Pastoral.

L'enhorabona, senyor Bisbe... I per avui, prou!

Sebastià Codina

MEMÒRIA DEL CURS 1992/1993

JOSEP M. TOTOSAUS

I. El moment actual del Centre

La memòria del curs 1990/91, ara fa dos anys, s'obria assenyalant les línies bàsiques del Centre des de la seva mateixa gestació: l'"aggiornamento" de l'Església en el solc del concili Vaticà II; la reflexió sobre la pastoral, entesa com l'Església en acció «per anar construint el cos de Crist» i l'edificació d'una Església ben arrelada a Catalunya, considerada com una unitat pastoral. Per això el Centre parteix de les nostres esglésies diocesanes en el seu conjunt i està al servei de la seva conjunció.

Aquestes tres línies, defineixen la naturalesa pregonada del Centre, en fan el que és i el que vol ser.

La memòria del curs passat deixava constància que la Direcció del Centre havia posat sobre la taula la seva consolidació i la seva orientació amb vista als anys que vénen en el doble camp acadèmic i econòmic.

Pel que fa al camp acadèmic -i entrant ja a parlar del curs 1992/93-, el Consell de Direcció i el Comitè Executiu van reunir-se conjuntament el dia 9 de desembre i es van decantar perquè el Centre esdevingués Institut Superior de Pastoral de la Facultat de Teologia de Catalunya. D'aquesta manera, sense perdre la seva personalitat ni el seu caràcter i sense deixar de fer res del que ha

fet fins ara, passaria a fer una cosa que no ha fet, encara: en connexió amb la Facultat de Teologia, preparar els diplomats en pastoral que necessiten les nostres diòcesis.

De seguida es van fer passos en aquesta direcció. El dia 13 de gener mossèn Joan Batlles i mossèn Josep M. Totosaus, director i secretari del Centre, tenien una trobada, al deganat de la Facultat amb mossèn Gaspar Mora i mossèn Josep Gil, degà i vice-degà, respectivament, de la qual van informar el senyor arquebisbe de Tarragona, Ramon Torrella, president del Consell de Direcció, el dia 20 de gener i, d'acord amb ell, van preparar un breu informe que li fos útil per a parlar amb la Conferència Episcopal Tarraconense.

II. Memòria del curs acadèmic 1992/93

Després d'aquesta breu entrada sobre el moment present, és hora de repassar ordenadament el que ha estat el desplegament del curs 1992/93.

Els òrgans

Al capdavant del Centre hi ha el *Consell de Direcció*, que presideix el senyor arquebisbe de Tarragona, delegat per la Conferència Episco-

pal Tarraconense. Segons els estatuts aprovats, el Consell de Direcció s'encarrega de nomenar el director i el secretari del Centre (aquest segon a proposta del director) per un període de cinc anys renovables.

Enguany el Consell de Direcció ha experimentat dos canvis respecte al curs anterior, 1991/92: s'hi han incorporat el pare Josep Gendrau (carmelita) i la germana Lurdes Taberner (concepcionista); són els nous representants de la Unió de Religiosos de Catalunya, en substitució del pare Josep Sureda (claretià) i la germana Felicitíssima Fernández (escolàpia), als quals deixem constància, també des d'aquí, de l'agraïment del Centre per les hores dedicades i l'interès desplegat.

El Consell de Direcció s'ha reunit tres vegades, els dies 11 de novembre, 17 de març i 26 de maig. Ha seguit la marxa del curs i ha pres els acords fonamentals. En la primera reunió va aprovar, com és preceptiu, tant la liquidació del pressupost del curs passat com el pressupost per a aquest curs que ressenyem. I va acordar fer una reunió conjunta amb el Comitè Executiu, per a tractar del futur del Centre; com ja s'ha dit, aquesta reunió va ser el dia 9 de desembre.

Com que a començaments de curs acabava el termini de cinc anys per als quals havien estat nomenats el Director i el Secretari, el Consell de Direcció va decidir que continuessin en funcions. A més, com que mossèn Joan Batlles, actual director, ha demanat el relleu, atès que ha complert els setanta-cinc anys, el

Consell de Direcció ha tractat de possibles substituïts i ha decidit de fer gestions per a assegurar-se'n prèviament l'acceptació abans de proposar formalment un candidat. En aquest punt el Consell de Direcció ha experimentat, un cop més, les seves limitacions, com sempre que es tracta de buscar personal per a treballar al Centre. Naturalment, voldria la persona més apta per a Director. Però aquestes persones estan ocupades en altres tasques i el Consell de Direcció no pot pas alliberar-les. A més, per la seva mateixa constitució el Centre presenta una debilitat i corre un risc. La debilitat és el seu caràcter interdiocesà, que fa que cap dels vuit bisbats no se l'acabi de sentir com a cosa pròpia; el risc és que cap d'ells no s'avé fàcilment a cedir un capellà per a una obra de la qual, com que és de tots, en el fons ningú no acaba de sentir-se'n responsable. Semblantment s'escau en el camp de l'economia.

El Consell de Direcció va demanar també a la Secretaria del Centre que preparés un informe que fos útil al doctor Torrella per a parlar del futur del Centre amb la Conferència episcopal Tarraconense. I va ocupar-se de la conveniència de celebrar d'una manera o altra l'escaiença del vint-i-cinquè aniversari.

El *Comitè Executiu* segueix de manera més immediata la marxa del Centre i fa especial atenció als aspectes acadèmics. S'ha reunit cinc vegades sota la presidència del director del Centre, a més de la reunió conjunta amb el Consell de Direc-

ció. Enguany ha vist reduït els seus membres: a primers d'agost de 1992 havia mort mossèn Josep Torrella; i en començar el curs, mossèn Francesc Pardo va demanar de no formar-ne part, posat que hi era com a membre del Departament de Pastoral Rural, en el qual ara ja no participa. Però el director del Centre s'ha estimat més deixar per al nou director la seva ampliació i la seva renovació.

Activitats acadèmiques

El *Curs Bàsic de Pastoral* l'hem fet a Barcelona i a Mollerussa, tal com anunciàvem en acabar la memòria del curs passat. Recordem que a Barcelona el curs consta de dues parts i que es fa en dos anys successius, mentre que a Mollerussa el curs constarà de tres parts d'una durada inferior. Des de Mollerussa (com els dos darrers cursos des de Tàrraga), el Centre presta un servei a nombroses parròquies d'aquelles comarques de quatre bisbats (Lleida, Solsona, Tarragona i Urgell), de base rural i força allunyades de Barcelona. Uns petits acoplaments han permès d'adaptar el programa a les terres de ponent. Els alumnes inscrits han estat 27 a Barcelona i 96 a Mollerussa. Només un rebrà aquest any el Diploma del Centre per haver presentat els treballs requerits.

El *Curs general sobre la Bíblia* s'ha cenyit a la segona part de l'Antic Testament i la segona part del Nou. Entre tots dos cursos hem tingut 121 inscrits. I fins ara, 200 alumnes han culminat el cicle sen-

cer. Cal deixar constància que mossèn Romuald Vives, un dels professors, només va poder venir una vegada: al cap de pocs dies va patir una embòlia i quinze dies després d'aquella primera classe li dèiem adéu al monestir de Vallbona de les monges, d'on era capellà, a més de rector del poble, en una celebració eucarística, presidida per l'arquebisbe Ramon Torrella, en la qual no va faltar una lectura de l'Apocalipsi, el llibre que ell tant estimava, coneixia, estudiava i explicava: ara ja ha escoltat la darrera trompeta i no li amaga cap secret el llibre dels set segells. Hem perdut, doncs, un professor que havia col·laborat en el Centre des de feia anys, que s'hi trobava com el peix a l'aigua i que amb la seva bonhomia -i amb la seva traça pedagògica- s'havia guanyat la simpatia i l'agraïment de tots. Que descansi en pau.

Qüestions actuals d'Església són un conjunt de temes que tenen lloc les tardes dels dijous. Enguany l'eix conductor s'expressava amb aquest títol: «Del concili Vaticà II al futur concili català». Per a respondre-hi, dotze professors han recorregut dotze aspectes de la vida de l'Església per a veure l'evolució que han seguit des del concili Vaticà II fins avui i apuntar, si és possible, algunes línies de treball en forma de suggeriments. 36 alumnes han assistit a tot el curs; 73 només a algunes sessions.

Els quatre *cursets breus* que hem organitzat de part de vespre han estat aquests: Dones rebels en l'Església (en col·laboració amb el

«Col·lectiu de dones en l'Església», 64 inscrits), Temps i eternitat. L'oració (Josep M. Ballarín, 160 inscrits), Antropologia i salvació cristiana (Antoni Bentué, 52 inscrits), El sermó de la muntanya: aplicacions pràctiques (Hilari Raguier, 64 inscrits).

Altres activitats

Igual que el curs passat, també aquest va obrir-se amb una sessió solemne el dia 7 d'octubre, que va presidir el doctor Ramon Torrella. Va ser llegida la memòria del curs anterior (1991/92) i van ser lliurats els diplomes als 5 alumnes del Curs Bàsic que havien completat el curs a Barcelona i presentat els treballs escrits preceptius; altres 6 corresponen a alumnes de Tàrraga. El senyor bisbe de Tortosa, doctor Lluís Martínez Sistach, va pronunciar la lliçó inaugural sota el títol «Un concili pastoral per a Catalunya», la qual -juntament amb la memòria- ha estat recollida al número 132 de la revista del Centre, «Quaderns de Pastoral». Com l'any passat, el curs es va cloure amb una sessió especial. El dia 1 de juny, mossèn Joan Bada, professor d'història de la Facultat de Teologia i de la Universitat de Barcelona, pronunciava una conferència sobre «Context social i eclesial del Concili català».

També enguany un dilluns cada mes, de dos quarts d'onze a la una, hem organitzat uns *debats sobre qüestions actuals* destinats a capellans i diaques, que s'han convertit en una aula de diàleg i debat sobre

temes pastorals. Les qüestions tractades hem mirat que es caracteritzessin sempre per la seva actualitat i les seves implicacions pastorals. La mitjana d'assistents ha voltat els 40.

El *Departament de Pastoral Rural* ha aplegat cada mes una quinzena de capellans dels diversos bisbats de Catalunya. Ha continuat la publicació d'un «Full informatiu», que van iniciar fa dos anys. Aquest curs han treballat sobre la tasca pastoral de l'Església i la seva presència i incidència en el medi rural. Aquest ha estat també el tema de les jornades conclusives, la «XIV Trobada Pastoral del Món Rural», que van celebrar-se al santuari de la Salut de Terrades, a l'Alt Empordà, els dies 14, 15 i 16 de juny, amb participació de militants i consiliaris dels moviments rurals de joves i d'adults de la zona. Mossèn Pere Fradera, del bisbat de Vic ha actuat, enguany, de responsable del Departament.

El *Seminari de Pastoral Urbana* ha reunit també cada mes 13 capellans i religiosos dels bisbats de Barcelona, Girona i Vic. Han treballat sobre la religiositat com a canal d'evangelització, analitzant-ne els valors i els contravalors i estudiant possibles respostes pastorals a les diverses manifestacions emergents d'aquesta religiositat per a fer-ne, de debò, un canal d'evangelització. De tot plegat en preparen un resum que sortirà, si a Déu plau, a la revista del Centre. El responsable del seminari ha estat mossèn Josep Boix, del bisbat de Barcelona.

Quaderns de Pastoral ha continuat la seva tasca amb el mateix

Consell de Redacció, que s'ha reunit dues vegades per trimestre. S'hi ha integrat mossèn Josep Hortet com a secretari de Redacció, en substitució de mossèn Josep Torrella, la mort del qual encara era tendra quan elaboràvem la memòria del curs passat. Els números publicats aquest curs han estat: Qüestions sobre la missa dominical (131), Un concili pastoral per a Catalunya (132), Les noves migracions(133-134), Cardijn i la JOC (135), Amb els més pobres (136) i Materials per a les vacances (137). Val la pena deixar constància de diversos comentaris editorials sobre l'actualitat de la nostra Església, ja sigui amb motiu de la celebració del concili provincial, del vint-i-cinquè aniversari de la Facultat de Teologia, del Centre d'Estudis Pastoralis i de tantes altres iniciatives que s'ha escaigut aquests mesos, del document de divuit teòlegs o del nomenament de tres nous bisbes auxiliars per a l'arquebisbat de Barcelona.

Seguint la nostra manera de fer habitual, i desitjosos d'estrènyer lligams i prestar servei, continuem obrint els nostres locals a *altres institucions d'Església* i col·laborant, si s'escau, en curssets i trobades. Aquest curs, concretament, amb el CE.V.R.E.; amb el Moviment de joves cristians de comarques (JARC), que ha tingut al Centre la seu del secretariat català; amb Delegació diocesana de Pastoral de la salut; amb la Delegació diocesana de missions, el Col·loqui europeu de parròquies, el Secretariat de l'Escola Cristiana, el Secretariat de les Escoles parroquials, Càritas diocesana i l'Escola

de Psicologia de la Fundació Vidal i Barraquer. També hem acollit un grup de pregària i un grup de capellans que fan revisió de vida.

L'economia

L'economia del Centre ha presentat la mateixa estructura i, si fa no fa, el mateix volum del curs passat, amb alguns canvis, que ressenyarem. També valen les consideracions que fèiem ara fa un any: el seu plantejament, els seus aspectes positius i les seves limitacions. Però, si hem tancat l'exercici sense números vermells, és perquè entràvem amb un saldo de 800.000 ptes. El fet és que el dèficit d'enguany és d'unes 500.000 ptes.

Si repassem els ingressos de l'1 d'octubre de 1992 al 30 de setembre de 1993, hem de continuar dient que provenen, fonamentalment, de les matrícules dels alumnes (3.280.000 ptes. en xifres rodones; 3.120.000 el curs passat), les subvencions dels bisbats catalans (925.000, de les quals 500.000, que encara no han arribat, de Barcelona; aquí hi ha una davallada: només han col·laborat cinc bisbats, mentre que el curs passat eren set), de la Fundació Belloch-Pozzali (400.000 ptes.), de la Generalitat de Catalunya (228.000 ptes. destinades a la revista «Quaderns de Pastoral») i de les aportacions benèvoles: de particulars (560.000 / 431.000), de comunitats religioses (235.000 / 175.000) i sobretot de parròquies barcelonines (1.591.000, contra 2.067.000 el curs passat). Ens plau repetir, igual que

el curs passat, que darrera d'aquesta xifra s'hi amaga tot un teixit de comunitats, sobretot parroquials, que aprecien l'obra del Centre i constitueixen el nostre coixí humà, eclesial i econòmic. I és de justícia deixar consignat un cop més el nostre agraïment. Observem, però, que l'augment considerable de la pressió que el Fons Comú Diocesà ha exercit enguany sobre les economies parroquials bé deu haver tingut alguna influència en aquesta disminució de 475.000 ptes.

III. Aquest Curs 1993/1994

Després de repassar el curs darrer, és hora de dir una paraula sobre el que avui inaugurarem.

La programació segueix el mateix esquema de l'any passat: Curs Bàsic de Pastoral (a Barcelona i a Mollerussa), Curs General sobre la Bíblia, sessions de dijous a la tarda, que anomenem genèricament «Qüestions actuals d'Església» i sessions vespertines. Continuaran, també, la seva tasca el Departament de Pastoral Rural i el Seminari de Pastoral Urbana. Mantenim els debats sobre qüestions actuals, que destinem a capellans i a diaques. També continuarà la publicació de «Quaderns de Pastoral».

Val la pena dir una paraula sobre les sessions de dijous a la tarda. Amb el títol global de «Un concili pastoral per a Catalunya» volen centrar l'atenció en la nostra realitat de cada dia amb vista a repensar i revisar l'acció pastoral. El curs ho fa en

tres moments: primer, presa de consciència que la nostra societat es troba en una situació nova per relació amb la fe cristiana i amb l'Església; segon, quina ha de ser, doncs, la presència evangelitzadora de l'Església i dels cristians en aquesta situació; tercer, en funció dels dos passos anteriors, repensar i renovar el nostre dispositiu pastoral, és a dir, els efectius de què disposem.

Davant d'un curs important

Tal com s'apuntava al començament, aquest que iniciem avui ha de ser un curs important. En certa manera paral·lel a aquell primer que iniciàvem fa vint-i-cinc anys. Si en ell va començar a prendre cos el que fins aleshores només havien estat uns desigs, unes converses, uns projectes, i uns plans escrits sobre uns papers, aquest ha d'ara ha començar a de fer-ho tot el que hem anat tractant tantes vegades durant tots aquests anys i que el curs passat concretàvem en la decisió d'esdevenir Institut Superior de Pastoral inserit en la Facultat de Teologia de Catalunya. Com que aquesta és la comesa bàsica del curs, per això ha obert també aquesta memòria. Ara, en acabar-la, només es tracta de recordar-ho.

A aquest primera qüestió se n'afegeix una altra que hi està vinculada i a la qual també s'ha fet esment: el canvi de Director. El nou director haurà d'intervenir en les relacions amb la Facultat de Teologia i en totes les gestions amb vista a

esdevenir Institut Superior i n'haurà de presidir les primeres passes. La tria de la seva persona no és, doncs, l'acompliment d'un simple tràmit i confiem que sigui feta en funció dels interessos del Centre i de la tasca que li escau en el moment present.

També hem fet esment, en començar, que aquest curs ens plauria de solidificar l'economia del Centre per tal que la base econòmica sigui una mica més estable o assegurada del que ho ha estat aquests vint-i-cinc anys. Si descartem la constitució d'una Fundació -que demanaria una bona massa dinerària, per tal de viure de les seves rendes, cosa difícil d'aconseguir ara com ara- el camí més expedit seria la constitució d'una amical, amb una junta gestora. Al capdavant es tracta, senzillament, d'estructurar i donar més consistència al que s'ha anat fent fins ara des de la Direcció i la Secretaria. No és, doncs, cosa que no pugui realitzar-se aquests mesos que vénen.

* * *

Vet ací el curs passat del nostre Centre d'Estudis Pastoral de les

diòcesis catalanes. Vet ací, també, la tasca que té al seu davant i que ha d'emprendre durant aquest curs que avui comencem -i que inicia els segons vint-i-cinc anys de la seva existència-, el qual es presenta amb unes característiques que el fan semblant, en certa manera a aquell que iniciava els primers vint-i-cinc. Però ara comptem amb una realitat madurada. D'ella s'ha de partir per a emprendre noves singladures. Sempre al servei d'una Església que es vol renovar en nom de la fidelitat al seu Senyor i als homes per amor dels quals el Pare ha enviat al món el seu fill únic; d'una Església que treballa i es construeix com a Poble de Déu tot ell viu i dinàmic, actiu, comunal i corresponsable; d'una Església que viu a Catalunya, s'encarna i es naturalitza en el nostre poble, l'estima i el serveix des de l'angle que li és propi i que, en conseqüència, convençuda i amorosa de la seva unitat cultural i humana el considera també, des del seu angle, com una unitat pastoral.

Barcelona, 5 d'octubre de 1993
Tèmpestes de tardor

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Joan Busquets i Dalmau (rector seminari interdiocesà, Girona) • Sebastià Codina (rector de Vacarisses, Vic; corresponsal de «Quaderns») • J. Bosco Faner (rector de Ferreries, Menorca; corresponsal de «Quaderns») • Climent Forner (rector de Serrateix, Solsona; corresponsal de «Quaderns») • Jesús Huguet (arxiprest de Solsona/Morunys, Solsona) • Pere Llabrés (president del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca; corresponsal de «Quaderns») • Joan Llopis (doctor en teologia, Barcelona) • Antoni Mirabet (membre de la Delegació de MCS, Urgell; corresponsal de «Quaderns») • Hilari Raguer (monjo de Montserrat, historiador) • Joan Ramon i Cinca (prevere de l'equip de Sta. Coloma de Gramenet, Barcelona) • Jaume Reixach (rector de la Mare de Déu del Carme, Girona; corresponsal de «Quaderns») • Josep M. Totosaus (Centre d'Estudis Pastoral).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoral. Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58. 08002-BARCELONA.

Director: Francesc Pardo.

Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana. Dipòsit legal: B. 25.506-1969. Amb llicència eclesiàstica.

centre d'estudis pastorals